

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	4
2. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ, КАО И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА.....	14
2.1. ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ.....	16
2.1.1. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ.....	16
2.1.2. ГЕОМОРФОЛОШКЕ ОДЛИКЕ.....	20
2.1.3. ГЕОЛОШКЕ ОДЛИКЕ.....	23
2.1.4. ХИДРОГЕОЛОШКЕ ОДЛИКЕ.....	25
2.1.5. ХИДРОЛОШКЕ ОДЛИКЕ.....	27
2.1.6. КЛИМАТСКЕ ОДЛИКЕ.....	28
2.1.7. СЕИЗМОЛОШКЕ ОДЛИКЕ.....	34
2.1.8. ФЛОРИСТИЧКЕ ОДЛИКЕ.....	35
2.1.9. ШУМСКА ВЕГЕТАЦИЈА.....	37
2.1.10. ФАУНИСТИЧКЕ ОДЛИКЕ.....	42
2.2. ПРЕДЕОНЕ ОДЛИКЕ.....	52
2.2.1. Историјат предела.....	53
2.3. СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ.....	54
2.3.1. ПРОСТОРНО - ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА.....	54
2.3.2. НАСЕЉА И ИНФРАСТРУКТУРА.....	56
2.3.3. СТАНОВНИШТВО.....	58
2.3.4. ДЕЛАТНОСТИ.....	58
2.3.5. РЕСУРСИ.....	61
2.3.6. КОМУНАЛНА И ДРУГА ИНФРАСТРУКТУРА.....	62
2.3.7. ТУРИЗАМ.....	63
2.3.8. КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ.....	63
3. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРЕДЕЛА.....	65
4. ПРЕГЛЕД КОНКРЕТНИХ АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА.....	66
4.1. КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И МЕРЕ ЗА ЊИХОВО УБЛАЖАВАЊЕ.....	68
5. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА.....	69
6. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА.....	70
7. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЂЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ.....	72
7.1. Обавезе управљача у циљу реализације приоритетних активности и мера.....	72
7.2. Израда и доношење програмске и планске документације.....	73
7.3. Активности и мере на заштити станишта.....	74
7.4. Активности и мере на заштити флоре.....	74
7.5. Активности и мере на заштити фауне.....	74
7.6. Активности на заштити, унапређивању и коришћењу шума.....	75
7.7. Активности на заштити ваздуха.....	76
7.8. Активности на заштити, унапређивању и коришћењу земљишта.....	76
7.9. Активности на заштити и управљању водним ресурсом.....	76
7.9.1. Водно земљиште.....	76
7.9.2. Коришћење и заштита вода и водног земљишта.....	78
7.9.3. Заштита од поплава.....	80

7.9.4. Заштита од клизишта, ерозије и бујица.....	81
7.9.5. Општа правила грађења на водном земљишту.....	82
7.9.6. Мера управљања ризиком од загађења.....	82
7.9.7. Пољопривредна активност.....	82
7.9.8. Развој комплементарне привреде.....	82
7.10. Заштита од чврстог отпада.....	82
7.11. Заштите од буке.....	83
7.12. Заштита од земљотреса.....	83
7.13. Заштита од пожара.....	83
7.14. Активности на заштити, развоју и управљању риболовном фауном.....	83
7.15. Активности на заштити, развоју и управљању ловиштем и ловном фауном.....	84
7.16. Активности на научно - истраживачком и образовном раду.....	84
7.17. Активности на заштити културно-историјског наслеђа.....	84
7.18. Израда базе података (GIS) у функцији управљања, мониторинга и коришћења Споменика природе.....	84
7.19. Реинтродукције неких ишчезлих врста на некадашња станишта.....	85
7.20. Рад на унапређењу свих видова сарадње са другим корисницима подручја и локалним заједницама.....	85
7.21. Активности на припреми Програма презентације и популаризације природних вредности подручја.....	85
7.22. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима.....	85
7.23. Унапређење рада чуварске службе.....	86
8. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	87
8.1. Научно-истраживачка функција.....	87
8.2. Образовно-васпитна функција.....	87
9. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ПРОСТОРА	89
9.1. Одрживо коришћење природних вредности.....	89
9.1.1. Одрживо коришћење предела.....	89
9.1.2. Одрживо коришћење шума.....	89
9.1.3. Ловство.....	90
9.1.4. Рибарство.....	90
9.1.5. Водопривреда и водоснабдевање.....	90
9.1.5.1. Водотокови.....	91
9.1.6. Рударство.....	91
9.1.7. Пољопривреда.....	91
9.2. АКТИВНОСТИ НА ПЛАНИРАЊУ, ИЗГРАДЊИ И УРЕЂЕЊУ ПРОСТОРА.....	92
9.2.1. Планирање.....	92
9.2.2. Изградња.....	92
9.2.3. Уређење простора.....	92
9.2.4. Одржавање постојеће мреже саобраћајница.....	93
9.2.5. Електроенергетска и ПТТ мрежа.....	93
9.2.6. Евакуација отпадних вода.....	94
9.2.7. Евакуација атмосферских вода.....	94
9.2.8. Одржавање комуналне инфраструктуре.....	94
9.2.9. Туристичка инфраструктура.....	94
9.2.10. Грејање објеката.....	95
9.2.11. Индустрија.....	95
9.2.12. Услужне делатности.....	95
9.2.13. Занатство.....	96
9.2.14. Спорт и рекреација.....	96

9.3. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА РЕАЛИЗАЦИЈИ ОСТАЛИХ ФУНКЦИЈА.....	96
9.3.1. Одрживи развој туризма.....	96
10. ПРОСТОРНА ИНДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА.....	98
11. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА.....	104
12. СТУДИЈСКА(ИСТРАЖИВАЧКА),ПРОГРАМСКА,ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ.....	106
13. ОБЛИЦИ САРАДЊЕ И ПАРТНЕРСТВА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ	107
13.1. Формирање савета корисника.....	107
13.2. Сарадња са локалним становништвом.....	107
13.3. Сарадња са власницима и корисницима непокретности.....	107
13.4. Сарадња са невладиним организацијама.....	109
13.5. Међународна сарадња и сарадња са другим заштићеним подручјима.....	109
14. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА СА ДИНАМИКОМ И СУБЈЕКТИМА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА И НАЧИН ОЦЕНЕ УСПЕШНОСТИ ЊЕГОВЕ ПРИМЕНЕ.....	110
14.1. Задаци и активности на заштити природних вредности.....	110
14.2. Задаци и активности на заштити споменичког наслеђа.....	114
14.3. Задаци и активности на заштити и коришћењу природних ресурса.....	114
14.4. Задаци и активности у области изградње, урбанистичког.....	116
и просторног планирања.....	116
14 .5. Задаци и активности на комуналном и инфраструктурном.....	118
опремању подручја.....	118
15. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ДРУГЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШАВАЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА У УПРАВЉАЊУ ЗАШТИЋЕНИМ ПОДРУЧЈЕМ И НАЧИН ЊИХОВОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА.....	125
ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ.....	126
16. ЛИТЕРАТУРА.....	127
17. ПРИЛОЗИ.....	130
ПРИЛОГ 1. Списак забележених биљних врста на подручју СП „Кањон реке Вучјанке“	130
Прилог 2: Приказ евидентираних врста птица на подручју СП „Кањон реке Вучјанке“	136
КАРТОГРАФСКИ ПРИЛОЗИ:.....	141

1. УВОД

На основу члана 52. Закона о заштити природе (“Сл. гл. РС”, бр.36/09, 88/10, 9/10-исправка, 14/16 и 95/18-др.закон и 71/21), члана 9. став 1. Уредбе о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ (“Сл. гл. РС”, бр. 10/25), Услови заштите природе Министарства заштите животне средине број 005075480 2025 14850 004 005 501 100 од 12.01.2026.године и Водних услова Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, израђен је План управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ за период 2026-2035.година.

План управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“, дефинисани су основни циљеви на заштити, очувању и унапређењу природних и културних вредности Споменика природе; у циљу унапређења стања заштићеног подручја, даљих научних истраживања, презентације и популаризације подручја.

У складу са задатим циљевима, планирани су и задаци и активности на заштити природних и културно-историјских вредности, спречавању активности које могу нарушити својства Споменика природе, заштити и унапређењу, као и одрживо коришћење природних ресурса, научно-истраживачку активност, културно образовну активност, презентацију и популаризацију вредности Споменика природе, уређење подручја и изградњу објеката у Споменика природе, успостављање и развој туристичких, рекреативних и других развојних функција Споменика природе

Споменик природе „Кањон реке Вучјанке”, стављен је под заштиту ако би се: очувало кањон реке Вучјанке са стрмим падинама и са већим бројем брзака, слапова и водопада, са изузетно разноврсним геоморфолошким и геолошким обележјима; очувала флористичка и фаунистичка обележја: 52 дрвенасте и жбунасте врсте (од којих је 10 у категорији ретких, ендемичних, реликтних и угрожених: брекиња – (*Sorbus torminalis*), пољски брест – (*Ulmus minor*), бреза – (*Betula pendula*), брдски брест – (*Ulmus montana*), дивља крушка – (*Pyrus pyraeaster*), дивља јабука – (*Malus silvestris*), дивља трешња – (*Prunus avium*), јасика – (*Populus tremula*), јаребика – (*Sorbus aucuparia*) и бели јасен – (*Fraxinus excelsior*), 161 биљни таксон, као и врсте које су значајне са економског и еколошког аспекта, због чега уживају заштиту на територији Републике Србије у складу са националном законском регулативом (биљне врсте: радићолисни шебој (*Erysimum crepidifolium*), кострика (*Ruscus aculeatus*), среммуш (*Allium ursinum*), плућњак (*Pulmonaria officinalis*) и вилина косица (*Cyclamen hederifolium subsp. hederifolium*); ихтиолошка вредност коју чине: поточна пастрмка (*Salmo trutta*), поточна мрена (*Barbus balcanicus*), клен (*Squalius cephalus*) и поточна мрена (*Barbus balcanicus*); 11 врста водоземаца (10 врста водоземаца је строго заштићено: шарени даждевњак (*Salamandra salamandra*), планински мрмољак (*Ichtyosauria alpestris*), обични мрмољак (*Lissotriton vulgaris*), македонски мрмољак (*Triturus macedonicus*), жутотрби мукач (*Bombina variegata*), шумска крастача (*Bufo bufo*), зелена крастача (*Pseudepidalea viridis*), шумска жаба (*Rana dalmatina*), жаба травњача (*Rana temporaria*) и грчка жаба (*Rana graeca*) и међународно значајна врста - жутотрби мукач (*Bombina variegata*) који се налази на додатку II Директиве о стаништима) и девет врста гмизаваца, ескалапов смук (*Zamenis longissimus*), степски смук (*Dolichophis caspius*), рибарица (*Natrix tessellata*) и белоушка (*Natrix natrix*) имају статус строго заштићених врста); фауна птица са 60 врста, од којих је 53 строго заштићено, змијар (*Circaetus gallicus*), црна жуна (*Dryocopus martius*), бела рода (*Ciconia ciconia*), сиви соко (*Falco peregrinus*), сива жуна (*Picus canus*) и шумска шева (*Lullula arborea*). Куриозитет подручја

је присуство даурске (*Cecropis daurica*), горске (*Ptyonoprogne rupestris*), градске (*Delichon urbica*) и сеоске ласте (*Hirundo rupestris*); очувала културна баштина, односно утврђење Скобаљић град (Зелен град) активан у периоду од 10. до 15. века, смештен на месту настанка кањона и Простор око машинске зграде мале хидроелектране „Вучје” (саграђена 1903. године). Синергија естетике природе предела и културног наслеђа даје посебан печат овом месту.

1.1. ЗАКОНОДАВНИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ОСНОВ

Правни основ за доношење Плана управљања заштићеног подручја Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ утврђен је чланом 52. став 1. Закона о заштити природе (“Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/18-др.закон и 71/21) и чланом 9. став 1. Уредбе о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ (“Сл. гл. РС”, бр. 10/25“) која одређују да управљач који управља Спомеником природе доноси План управљања за период од 10 година, на који сагласност даје Министарство заштите животне средине по претходно прибављеним мишљењима министарстава надлежних за послове науке, просвете, туризма, просторног планирања, водопривреде, рударства, пољопривреде, шумарства и финансија.

Заштита, очување, унапређење, одрживо коришћење, уређење и приказивање природних и других вредности као и управљање заштићеним подручјем спроводи се на основу акта о проглашењу и плана управљања заштићеним подручјем, тако да је поред Уредбе о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“, План управљања најважнији акт којим се одређују: начин и спровођења заштите, коришћења и управљања заштићеним подручјем, смернице и приоритети за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

План управљања садржи мере, забране и ограничења радова и активности сагласно прописаним режимима заштите. Посебан значај плана управљања произилази и из чињенице да су сва правна лица, предузетници и физичка лица дужна да при обављању делатности, радова и активности у Споменику природе примењују одредбе тог плана.

План управљања је основа за израду годишњих Програма управљања, преко којих се спроводе и реализују све мере и активности на заштити, развоју, уређењу и управљању у Споменику природе.

У складу са законском обавезом покренута је процедура везана за израду, јавни увид и усвајање Плана управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ за период од 2026. до 2035. година (У даљем тексту: План управљања).

Према националном законодавству, Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ је природно добро од регионалног, односно великог значаја и сврстава се у II категорију заштите, као споменик природе, у складу са Законом о заштити природе (“Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/18-др.закон и 71/21“). Према дефиницији ... “Споменик природе је мања неизмењена или делимично измењена природна просторна целина, објекат или појава, физички јасно изражен, препознатљив и/или јединствен, репрезентативних геоморфолошких, геолошких, хидрографских, ботаничких и/или других обележја, као и људским радом формирана ботаничка вредност од научног, естетског, културног или образовног значаја.”.

Споменик природе може бити геолошки (историјскогеолошко-стратиграфски, палеонтолошки, петролошки, седиментолошки, минералошки, структурногеолошки, хидрогеолошки и други), геоморфолошки, спелеолошки (пећина, јама и друго), хидролошки (цео или део водотока, слап, језеро, тресава и друго), ботанички (ретки или значајни примерци биљног света, појединачно стабло или скупина стабала, дрвореди, паркови, арборетуми, ботаничке баште и друго) - члан 41, Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - исправка, 14/2016, 95/2018 - други закон и 71/2021“).

Закон о заштити природе представља основни правни пропис којим се уређује заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине, управљање и документи неопходни за управљање.

1.2. ИСТОРИЈАТ ИСТРАЖИВАЊА

Подручје Кањон реке Вучјанке у прошлости није уживало формални статус заштите, те су научна истраживања његових природних вредности била спорадична и најчешће везана за шири простор. Најранија геолошка сазнања потичу још из краја XIX века, из радова Јована Жујовића у Геологији Србије 1 (1893), који је у оквиру проучавања геологије Србије указао на литолошке карактеристике подручја. Каснија истраживања била су усмерена пре свега на лесковачку котлину и Српско-македонску масу, чиме су дефинисане основне геолошке и структурне одлике терена, укључујући метаморфне комплексе, седименте и вулканогене стене ширег подручја.

Систематска истраживања живог света самог кањона дуго су изостајала. Подаци о флори и вегетацији потичу углавном из истраживања спроведених на планини Кукавица током друге половине XX века, у оквиру којих су забележене поједине врсте присутне и у кањону. Појединачни налази лековитог биља и карактеристичних биљних заједница потврђују значај подручја као рефугијалног станишта и простора очуваних природних екосистема.

У ихтиофауни су утврђене аутохтоне врсте из фамилије шарана, док је у прошлости извршено и порибљавање калифорнијском пастрмком. Према доступним истраживањима, еколошки статус водотока оцењује се као добар до умерен.

Подаци о херпетофауни и батрахофауни самог кањона су оскудни, што указује на потребу за додатним теренским истраживањима. Орнитолошка истраживања су се спроводила на ширем простору планине Кукавице, па се отуда у литератури могу наћи појединачни налази врста на реци Вучјанки, попут поточне плиске и воденкоса (Пузовић и сар., 2009), водомара (Кулић, 2004), као и први списак врста околине Лесковца (Васић, 1980; Васић - Грубач, 1983), са сивим соколом као најатрактивнијом врстом у кањону реке Вучјанке.

Укупно посматрано, иако је подручје релативно слабо истражено у односу на његов природни значај, постојећи подаци указују да кањон реке Вучјанке представља очуван природни комплекс са израженим геолошким, хидролошким и биолошким вредностима, што оправдава његову заштиту и потребу за даљим систематским истраживањима и мониторингом.

1.2.1. ПОСТОЈЕЋИ АКТ О ЗАШТИТИ

Нема претходног акта о заштити кањона реке Вучјанке као природног добра Србије. На самом врху средњовековно стеновитог гребена на левој обали кањона реке Вучјанке налази се насеље „Скобаљић град“, заштићено као Споменик односно непокретно културно добро од изузетног значаја на основу одлуке Извршног савета Скупштине општине Лесковац, бр. 06-22/86-1 од 24. јуна 1986. године, и уписано у регистар 11. фебруара културе, 1990. године.

1.3. КАТЕГОРИЈА ПРИРОДНОГ ДОБРА ПРЕМА КЛАСИФИКАЦИЈИ НАЦИОНАЛНОГ ЗАКОНОДАВСТВА И СВЕТСКЕ УНИЈЕ ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ (IUCN)

Национална категоризација

Категорија II – Заштићено подручје од покрајинског/регионалног, односно великог значаја.

Заштићено подручје може се сврстати у II категорију – покрајинског/регионалног, односно великог значаја ако испуњава следеће критеријуме, и то:

- има обележја изворности и аутентичности која га чине специфичним или ретким простором, природним објектом или појавом у аутономној покрајини или региону, и/или
- представља веома значајан репрезент природног наслеђа Републике Србије, а јединствен или изузетно редак на територији аутономне покрајине или региона, по биолошким, географско-геолошким и предеоним вредностима и изражености главних обележја тих вредности, као што су величина, бројност, облик и изглед, структура и састав, старост, очуваност и друго, и/или
- одражава велику разноврсност и међусобну повезаност и целовитост животних заједница, популација дивљих биљака и животиња и природних чинилаца, као и посебну лепоту и обележја предела карактеристична за аутономну покрајину, односно регион, и/или
- обезбеђује делотворну просторну и функционалну целовитост у односу на основне дугорочне циљеве заштите и одрживог коришћења природе у аутономној покрајини односно региону, и/или
- и омогућава функције и намене од интереса за аутономну покрајину или регион, пре свега, научне образовне активности, очување културних добара од великог значаја и реализацију пројеката одрживог развоја од покрајинског, односно регионалног значаја. Члан 7. Правилника о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС“, бр. 97/2015).

1.4. МЕЂУНАРОДНИ СТАТУС ПРИРОДНОГ ДОБРА

У оквиру подручја кањона реке Вучјанке нема просторних целина са међународним статусом заштите.

1.4.1. Међународна категоризација IUCN

Категорија III - Споменик природе, обично су релативно мала подручја код којих је фокус на једној или више истакнутих природних карактеристика и припадајућој екологији, а не на ширем екосистему. Термин „природни“, који се овде користи, може се односити и на потпуно природне карактеристике (најчешћа употреба), али понекад и на карактеристике на које су утицали људи. У последњем случају, ове локације, такође, треба да имају важне повезане атрибуте биодиверзитета, што је приоритет у циљевима управљања, ако је циљ да се подручје класификује као заштићено природно подручје, а не као историјско или духовно место. Заштићена подручја III категорије могу укључивати:

- Природне геолошке и геоморфолошке карактеристике као што су водопади, литице, кратери, пећине, фосилна лежишта, пешчане дине, облици стена итд.
- Природне карактеристике под утицајем културе као што су пећинске настамбе и древни трагови.
- Природно-културна места као што су многи облици светих природних локалитета (свете шуме, извори, водопади, планине, морске увале итд.) од значаја за једну или више верских група.
- Културна места са повезаном екологијом, где заштита културног места, такође, штити значајан и важан биодиверзитет, као што су археолошка/историјска налазишта која су нераскидиво повезана са природним подручјем.

IUCN категорије: <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-areas-categories/category-iii-natural-monument-or-feature>

1.5. УПРАВЉАЊЕ И ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА ПРЕДУЗЕЋА

Спомеником природе као заштићеним добром управља Туристичка организација Лесковца са седиштем у Лесковцу, улица Масариков трг бб., као самостална установа.

Организација послова унутар Туристичке организације Лесковца уређена је Правилником о систематизацији послова.

Радам предузећа руководи директор, који организује процес рада и пословање у складу са законом, Статутом предузећа и другим општим актима.

Туристичка организација Лесковац организована је на начин којим је у оквиру јединствене организационе, економске и пословне целине, обезбеђено рационално обављање послова, квалитетно, стручно и ефикасно руковођење, законит и благовремен рад и сталан надзор над обављањем послова.

Туристичка организација града Лесковца спроводиће мере заштите, одржавати, вршити мониторинг и промовисати вредности заштићеног подручја, у складу са планским документима и препорукама стручних институција.

У оквиру Туристичке организације града Лесковца планирано је да се у наредном периоду изврши делимична реорганизација унутрашњег уређења, те да се формира нови сектор за заштиту и управљање заштићеним подручјем Споменик природе „Кањон реке Вучјанке“ који би располагао са чуварем заштићеног подручја и координатором сектора.

Координатор сектора ће бити задужен за квалитетан рад на заштити и одрживом управљању Спомеником природе старајући се о свим аспектима и делатностима у циљу планске реализације управљања заштићеним подручјем, контроли спровођења

санационих мера очувања природних вредности, праћењу еколошких параметара, заштити флоре и фауне, као и сарадњи са свим представницима Савета корисника, Завода за заштиту природе и Министарства заштите природе.

Послови за обављање делатности су организовани кроз организационе јединице и то као службе:

- Сектор финансијско-рачуноводствених послова;
- Сектор правних, кадровских и административних послова;
- Сектор за развој и промоцију туристичких производа;
- Сектор за реализацију активности на пројектима у туризму;
- Туристичко-информативни центар;
- Сектор техничке подршке и општих послова;
- Сектор управљања заштићеним подручјем Споменик природе „Кањон реке Вучјанке“

Туристичка организација је материјално и финансијски обезбеђена за извршавање послова и радних задатака.

1.6. ОПШТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОДРУЧЈА

Река Вучјанка извире на планини Кукавици на 1.407 m надморске висине. Укупна дужина њеног речног тока је 19 km, по најдужој саставници, Големој реци. Део реке који носи назив Вучјанска река настаје спајањем Големе и Мале реке у проширењу код хотела „Влаина" на 558 m н.в. реке Вучјанка је један од најзначајнијих водотокова Кукавице и једна од значајнијих притока реке Ветернице у Лесковачком пољу. Река Вучјанка се улива у Ветерницу у Лесковачком пољу између села Жабљане и Бели поток на 255 m н.в. са укупном дужином речног тока по најдужој саставници, Големој реци, од 19 km. У хидролошком смислу одговара класичном планинском водотоку бујичних обележја. Река Вучјанка усеца долину, која испод села Збежишта и потеза Соколица, прелази у кањон дубине 90-100 метара са окомитим странама високим до 100 m. Река у кањону на дужини од 1,73 km има пад од 169 метара, па је корито пуно вирова, водопада и слапова, којих је издвојено чак 20. У пределу кањона доминирају стене протерозојских гнајсева, разломљене раседима. По раседима се јављају пречаге у речном кориту, и то су места појаве водопада и слапова, као и местимично еворсионих лонаца. Укупна дужина реке у заштићеном подручју је 1.647 m, а од тога кроз режим првог степена је 867 m, другог 501 m и трећег 279 m тока.

Кањон реке Вучјанке један је од најлепших кањона Србије. Већи део подручја је потпуно неприступачан, без значајних облика уређења простора, што представља праву реткост у Србији, имајући у виду његову атрактивност. Стрме падине око реке Вучјанке су изузетно разноврсне у погледу геоморфолошких, геолошких, флористичких и фаунистичких обележја, али и културне баштине, на основу чега ово подручје испуњава све критеријуме за заштиту у виду споменика природе. Утврђење Скобаљић град или Зелен град (коришћен у периоду од 10. до 15. века), смештено на месту настанка кањона, указује да је простор у историји имао и велики значај у заштити локалног становништа. Синергија естетике природе предела и културног наслеђа даје посебан печат овом месту.

Назив	Кањон реке Вучјанке		
Врста	Споменик природе		
Категорија	II (друга) категорија		
Режим заштите	I (први) II(други) III (трећи) режим заштите		
IUCN Категорија	III категорија - споменик природе		
Међународни статус	/		
Површина заштићеног подручја			
Површина укупно	I (први) степен	II (други) степен	III (трећи) степен
49 h 33 ar 38 m ²	2 h 97 ar 76 m ²	30 h 98 ar 71 m ²	15 h 36 ar 91 m ²
Границе			
Општина Вучје КО Вучје к.п. бр. 3699/1, 3699/2, 3700, 3701, 3702, 3703, 3704, 3705, 4103, 4104, 4105, 4107, 4108, 4109, 4112, 4113, 4114, 4115, 4322, 4323, 4324, 4327, 4726(део), 4727/ (део) и 4732/ (део)			
Својина			
јавна: 48 ha 94 a 70 m ² (96,81%) приватна: - 38 a 68 m ² (0,83%)			
Претходна заштита / Постојећа акта о заштити			
/			
Географски положај			
Надморска висина	Централна тачка	Координате по ОТМ 34 М	
		Y	X
		574 734,54	4 744 559,59
		Координате по У/УО5 84	
		Y	X
		21° 54' 52,8"	42° 50' 59,9"

1.6.1. Географски положај природног добра

Кањон реке Вучјанке се налази на југу Србије у оквиру западног дела Јужноморавског Поморавља. Предео кањона је на северној падини планине Кукавице, на контакту планинске падине и суподине Лесковачког поља, односно Лесковачке котлине. Најближе насеље кањону је варошица Вучје, смештена на обалама Вучјанске реке, испод кањона, односно на његовом додиру равницом Лесковачког поља. Најближи градски и регионални центар је град Лесковац.

До кањона реке Вучјанке се долази из Лесковца и Вучја, локалним асфалтним путем ка хотелу „Влаина" на Кукавици, који је у правцу старог пута за Пољаницу у долини Ветернице и даље за Врање. Поменути путем се падином Кукавице заобилази кањон реке Вучјанке, али се може непосредно осматрати са пута или видиковца на путу или са одвојеног видиковца Соколица на почетном делу кањона. Кањон је од Лесковца удаљен 18 km, од Ниша 60 km, а од Београда 291 km.

Основна предеона целина простора је падина планине Кукавице у коју је усечен кањон реке Вучјанке.

Слика 1: Географски положај Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“
(Завод за заштиту природе Србије)

Опис граница режима заштите I степена

Опис граница режима заштите и локалитета I степена (**Водопади и слапови реке Вучјанке**) почиње у најсевернијој тачки на тромеђи парцела 4732/1, 4103 и 4107 одакле у правцу југоистока прати североисточну границу парцеле 4107 до тачке са координатама $Y = 574\ 920,07$ и $X = 4\ 744\ 716,59$ из које сече парцелу 4732/1 у правцу тромеђе парцела 4732/1, 4726 и 3700, а затим у правцу југа прати источну границу парцеле 4732/1 (река Вучјанка) до тромеђе парцела 4732/1, 4113 и 4115, из које сече парцелу 4732/1 у правцу тачке на међи парцела 4732/1 и 4103 са координатама $Y = 574\ 629,21$ и $X = 4\ 744\ 330,72$ из које у правцу севера прати западне границе парцела 4732/1 и 4107 до почетне тачке описа. Режим заштите I степена обухвата парцеле које се налазе у К.О. Вучје, и то: 4107, 4108 и 4732/ (део).

Опис граница режима заштите II степена

Опис граница режима заштите II степена (**Кањонске стране**) почиње у најсевернијој тачки на тромеђи парцела 3679, 3698 и 3699/1 одакле у правцу југа прати источне границе парцела 3699/1, 3700 и 4115 до тромеђе парцела 4115, 4446 и 4732/1, из које сече парцелу 4732/1 (река Вучјанка) у правцу тромеђе парцела 4732/1, 4730 и 4327, из које у правцу северозапада и севера наставља југозападним и западним границама парцела 4732/1 и 4103 до тромеђе парцела 4103, 4105 и 4732/1. Из те тромеђе граница сече парцелу 4732/1 у правцу тачке на међи парцела 4726 и 3699/1 са координатама $Y = 574\ 846,95$ и $X = 4\ 744\ 834,20$ из које северном и западном границом парцеле 3699/1 стиже до тачке на међи

парцела 3699/1 и 4726 са координатама $Y = 574\ 835,26$ и $X = 4\ 745\ 091,78$ из које сече парцелу 4726 у правцу тромеђе парцела 3705, 3706 и 4726, и у правцу севера прати западну границу парцеле 4726 до тромеђе парцела 4726, 3707 и 3708, из које сече парцелу 4726 у правцу тромеђе парцела 4726, 3698 и 3699/1 северном границом парцеле 3699/1 стиже до почетне тачке описа границе. Унутар описа режима заштите II степена се налази и режим заштите I степена.

Режим заштите II степена обухвата парцеле које се налазе у К.О. Вучје, и то: 3699/1, 3700, 4103, 4109, 4112, 4113, 4114, 4115, 4726 (део) и 4732/ (део).

Опис граница режима заштите III степена

Локалитет 1 (Простор око машинске зграде мале хидроелектране „Вучје“)

Опис граница овог локалитета у оквиру режима заштите III степена почиње у тромеђи парцела 4726, 3706 и 3705, из које сече парцелу 4726 у правцу тачке на међи парцела 4726 и 3699/1 са координатама $Y = 574\ 835,26$ и $X = 4\ 745\ 091,78$ одакле у правцу југа прати источне границе парцела 4726, 3701 и 3699/2, скреће ка западу јужном границом парцеле 3701 до тачке на међи парцела 4726 и 3699/1 са координатама $Y = 574\ 847,11$ и $X = 4\ 744\ 844,30$. Из те тачке граница сече парцелу 4726 у правцу тачке на међи парцела 4726 и 4732/1 са координатама $Y = 574\ 846,95$ и $X = 4\ 744\ 834,20$, а затим и парцелу 4732/1 у правцу тромеђе парцела 4732/1, 4103 и 4105, из које у правцу севера прати западне границе парцела 4105, 4732/1, 4104 и опет 4732/1 до тачке на међи парцела 3716/1 и 4732/1 са координатама $Y = 574\ 744,73$ и $X = 4\ 745\ 077,40$ одакле сече парцелу 4732/ у правцу четворомеђе парцела 4732/1, 3709/1, 3706 и 3705 и северном границом парцеле 3705 стиже до почетне тачке описа границе.

Режим заштите III степена обухвата парцеле које се налазе у К.О. Вучје, и то : 3699/2, 3701, 3702, 3703, 3704, 3705, 4104, 4105, 4726 (део) и 4732/ (део).

Локалитет 2 (Скобаљић град)

Опис граница овог локалитета у оквиру режима III степена заштите почиње у најсевернијој тачки у тромеђи парцела 4727/1, 4099 и 4103 одакле у правцу југа прати источне границе парцела 4727/1, 4327, 4322 и опет 4327 до тромеђе парцела 4327, 4730 и 4321, из које скреће ка западу јужном границом парцеле 4327, а затим ка северу западним границама парцела 4327, 4323 и опет 4327 до тромеђе парцела 4327, 4093 и 4727/1 одакле сече парцелу 4727/1 у правцу тромеђе парцела 4727/1, 4098 и 4099 и јужном границом парцеле 4099 стиже до почетне тачке описа границе.

Режим III степена заштите обухвата парцеле које се налазе у К.О. Вучје, и то: 4322, 4323, 4324, 4327 и 4727/ (део).

2. ПРИКАЗ ГЛАВНИХ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ, КАО И ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Кањон реке Вучјанке је настао на северној падини планине Кукавице усецањем истоимене реке која отиче на север, ка пространој равници Лесковачког поља, у оквиру Лесковачке котлине. Литолошку основу предела кањона чине различити варијетети прекамбријумских гнајсева, једних од најстаријих стена на тлу Србије. Кањон реке Вучјанке, познат и као Вучјански кањон, усечен је управно и уздужно на раседе северне падине Кукавице, која је карактеристична разломна структура громадних планина Српско-македонске масе. Овакве литолошко - структурне одлике предела условиле су настанак кратког кањона знатне дубине и неусаглашеног уздужног профила, са низом прелома и пречага у речном кориту. Кањон је дубине 90-100 m, дужине 1,5-1,7 km и просечне ширине 100-250 m. Основна обележја кањона, као елементарног облика речног (флувијалног) рељефа, јесу развој долине кањонских карактеристика, условно одређене дужине на 1,5-1,7 km, дубине 90-100 m и просечне ширине 100-250 m, са секундарним облицима рељефа на долинским странама и дуж речног корита. Код секундарних облика се по вредности и значају посебно издваја систем брзака, водопада и слапова, који се јављају на малом растојању дуж кањона. Током досадашњих истраживања регистровано је 20 места са брзацима, слаповима и водопадима, од којих се истиче водопад изнад Пешиног вира висине 12 m и два система слапова испод одсека Соколице, висине 12 и 20 m. Посебна вредност кањона реке Вучјанке су и еворсионски лонци, специфична ерозиона удубљења, карактеристична за долине са великим падом у основној стени. У овом контексту издвајају се и вирови или мања ерозиона проширења испод водопада и брзака, као места дубљих делова речног корита. Долинске стране карактерише ерозиона и структурна морфологија, али и секундарни развој посебно занимљивих остеока у метаморфним структурама протерозојских гнајсева.

Река Вучјанка је главни водоток Споменика природе. Настаје спајањем два водотока, Мале и Големе реке, у ерозионом проширењу код хотела „Влаина“ на 558 m н.в, на планини Кукавици. Река Вучјанка је један од најзначајнијих водотокова Кукавице и једна од значајнијих притока Ветернице у Лесковачком пољу. У хидролошком смислу одговара класичном планинском водотоку бујичних обележја. Река Вучјанка је типичан планински водоток бујичних одлика, са значајним варирањем протицаја и проноса наноса. На самом улазу у кањон је почетком 20. века (1903. године) изграђена брана хидроцентрале „Вучје“, са цевоводом који се пружа низ кањон и машинском зградом смештеном на излазу из кањона, која се добро уклопила у природни амбијент простора. Захватањем воде за малу хидроелектрану, измењен је природни режим отицаја дуж кањона. Хидротехничким захватима (регулација корита реке, изградња више антиерозионих брана) на излазу из кањона смањен је негативни утицај бујичног тока реке Вучјанке на само насеље Вучје.

Подручје се одликује присуством 52 дрвенастих и жбунастих врста, од чега је 10 са статусом реликтних, ендемичних, ретких и угрожених. Шумовитост простора је око 90 % и изграђен је од аутохтоних и, у мањој мери, алохтоних врста дрвећа и шумских заједница. Има релативно здраву и у малој мери измењену шумску заједницу, која је станиште бројних врста флоре и фауне и обезбеђује различите еколошке ефекте заштитног карактера (заштита вода и заштита од вода, заштита земљишта од ерозије, заштита од имисионог дејства, заштита климе и од климатских екстрема и др.). Флористичка вредност

природног добра огледа се, првенствено, у великом броју биљних врста регистрованих на малом подручју, али и врста значајних са економског аспекта због свог лековитог дејства, као и врста које на територији Републике Србије уживају законску заштиту због своје реткости, лековитости и/или статуса угрожености: радићолисни шебој (*Erysimum crepidifolium* Reichenb), кострика (*Ruscus aculeatus* L.), сремуш (*Allium ursinum* L.), плућњак (*Pulmonaria officinalis* L.) и вилина косица (*Cyclamen hederifolium* subsp. *hederifolium* Aiton). Поред наведених врста, са аспекта флоре и вегетације значајни су и одређени типови станишта евидентирани на подручју предложеном за заштиту, и то: А3.21 – брдске шуме букве (*Fagus moesiaca*), А2.11 – шуме сладуна (*Quercus frainetto*) и цера (*Q.cerris*), А1.21 — шуме црне јове (*Alnus glutinosa*) и С1,52 – суве силикатне ливаде и камењари. Врсте које су важне за очување разноврсности фауне риба и других акватичних организама и њихових станишта су поточна пастрмка (*Salmo trutta*), поточна мрена (*Barbus balcanicus*) и клен (*Squalius cephalus*), које имају статус заштићених дивљих врста. Међународно значајна врста је поточна мрена (*Barbus balcanicus*). Опстанак риба у изузетно суровим условима у кањону, уз велике осцилације у водостају и бујични карактер реке Вучјанке, и постојање природних и вештачких препрека, додатно указује на важност заштите ихтиофауне на овом простору. Будућа научна истраживања треба да покажу да ли се изоловане популације риба одликују посебном генетичком структуром, што би био још један од разлога за заштиту овог простора.

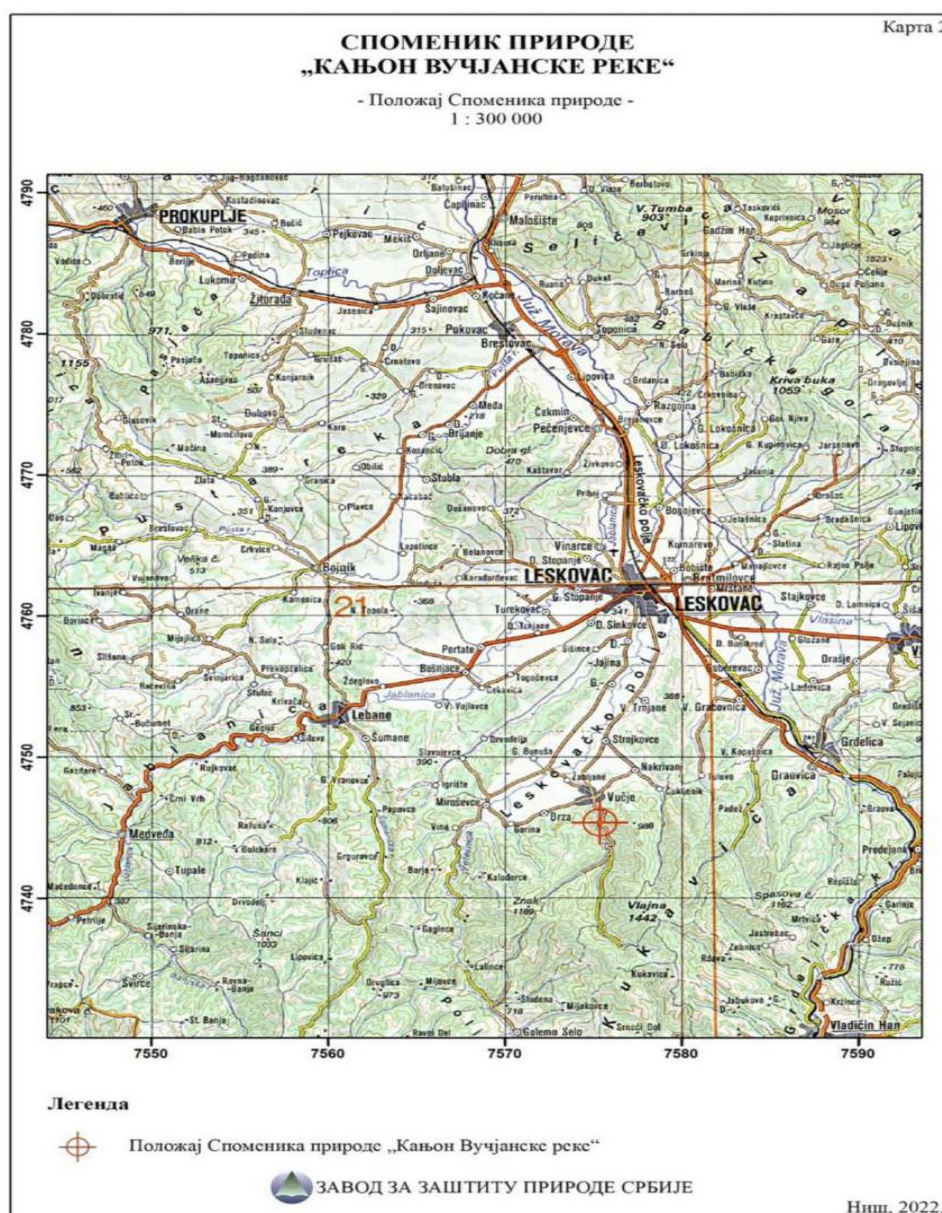
Богатство батрахо и херпетофауне представљено је са укупно 20 врстом (11 врста водоземаца и 9 врста гмизаваца). Десет врста водоземаца и то: шарени даждевњак (*Salamandra salamandra*), планински мрмољак (*Ishtyosauria alpestris*), обични мрмољак (*Lissotriton vulgaris*), македонски мрмољак (*Triturus macedonicus*), жутотрби мукач (*Bombina variegata*), шумска крастача (*Bufo bufo*), зелена крастача (*Pseudepidalea viridis*), шумска жаба (*Rana dalmatina*), жаба травњача (*Rana temporaria*) и грчка жаба (*Rana graeca*) у Републици Србији имају статус стого заштићених врста, док само једна врста, велика зелена жаба (*Pelophylax ridibundus*) има статус заштићене врсте. Три врсте змија имају статус строго заштићених врста и то: Ескулапов смук (*Zamenis longissimus*), степски смук (*Dolichophis caspius*), рибарица (*Natrix tessellata*), док две врсте имају статус заштићених врста, и то: шумска корњача (*Testudo hermanni*) и поскок (*Vipera ammodytes*), које су и под контролом промета у Републици Србији.

Орнитофауну чини 60 врста птица, односно 16,22% фауне Србије, од којих су 53 врсте строго заштићене, а 7 заштићене (списак са статусима врста је дат у Прилогу бр. 1X)). Од укупног броја, 6 врста су од међународног значаја: сиви соко (*Falco peregrinum*), бела рода (*Ciconia ciconia*), змијар (*Circaetus gallicus*), црна жуна (*Drycopus martius*), сива жуна (*Picus canus*) и шумска шева (*Lullula aborea*), будући да су на додатку 1 европске Директиве о птицама и да им је неопходно успостављање посебних подручја заштите у Европи.

2.1. ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ

2.1.1. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ

Кањон реке Вучјанке је усечен у северну падину планине Кукавице на додиру са Лесковачким пољем, и део је пространије Лесковачке котлине. Предео кањона је западно од јужноморавске удолине, односно реке Јужне Мораве, и у том контексту се издваја као периферни део Јужноморавског Поморавља у оквиру планинске области Србије, Кањон реке Вучјанке је североисточно у продужетку крајева Пољанице, дуж реке Ветернице и краја Јабланице на истоименој реци на крајњем југу Лесковачке котлине. Вучјанска река је главна хидролошка појава подручја. Најближе градско насеље кањону је варошица Вучје на његовом контакту са Лесковачким пољем.

Слика 2: Положај Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“
(Завод за заштиту природе Србије)

Споменик природе „Кањон реке Вучјанке”, налази се територији града Лесковца (КО Вучје). Површина Споменика природе „Кањон реке Вучјанке” износи 49 ha 33 a 38 m², од чега је у државној својини 48 ha 94 a 70 m² (99,22%) и у приватном власништву је 38 a 68 m² (0,78%), од чега је у режиму заштите I степена 2 ha 97 a 76 m² (6,04%), II степена 30 ha 98 a 71 m² (62,81%) и у режиму заштите III степена 15 ha 36 a 91 m² (31,15%).

На подручју Споменика природе „Кањон реке Вучјанке”, утврђују се режими заштите I, II и III степена.

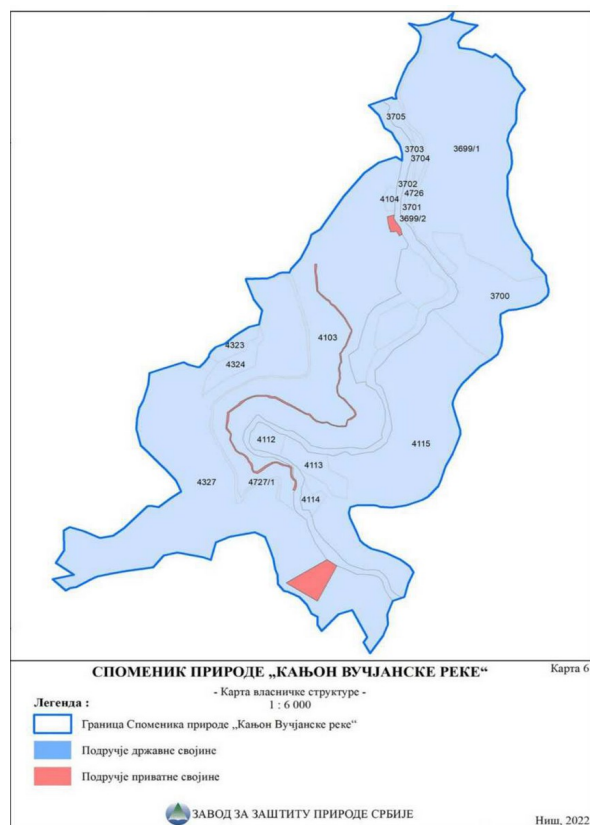
Режим заштите I степена, укупне површине 2 ha 97 a 76 m², односно 6,04% површине Споменика природе „Кањон реке Вучјанке”, 100% у државној својини, обухвата локалитет „Слапови и водопади реке Вучјанке”.

Режим заштите II степена, укупне површине 30 ha 98 a 71 m², односно 62,81% површине Споменика природе „Кањон реке Вучјанке”, 100% у државном власништву, обухвата локалитет „Кањонске падине”.

Режим заштите III степена, укупне површине 15 ha 36 a 91 m², односно 31,15% површине Споменика природе „Кањон реке Вучјанке”, од чега је 14 ha 98 a 23 m² односно 97,48% у државном власништву, а 38 a 68 m² односно 2,52% у приватном власништву са локалитетима око мале хидроелектране „Вучје” и „Скобаљић град” и обухвата преостали део заштићеног подручја који није обухваћен режимом заштите I и II степена.

Режим заштите	Лесковац			укупно			%
	ha	a	m ²	ha	a	m ²	
I	2	97	76	2	97	76	6,04
II	30	98	71	30	98	71	62,81
III	15	36	91	15	36	91	31,15
Укупно заштићена површина природног добра	49	33	38	49	33	38	100

Према подацима Републичког геодетског завода 48ha 94a 70m² ha (99,22%) површине природног добра налази се у државном власништву. Мањи део површине 38a 68m² (0,78%) је у приватном власништву.

Слика 3. Карта власничке структуре на простору СП „Кањон реке Вучјанке“ (Завод за заштиту природе Србије)

Укупна површина у режиму I степена заштите:

Локалитет	Државно				Приватно				укупно		
	ha	a	m ²	%	ha	a	m ²	%	ha	a	m ²
„Слапови и водопади реке Вучјанке”	2	97	76	100	/			0	2	97	76
Укупно	2	97	76	100	/			0	2	97	76

Укупна површина у режиму II степена заштите:

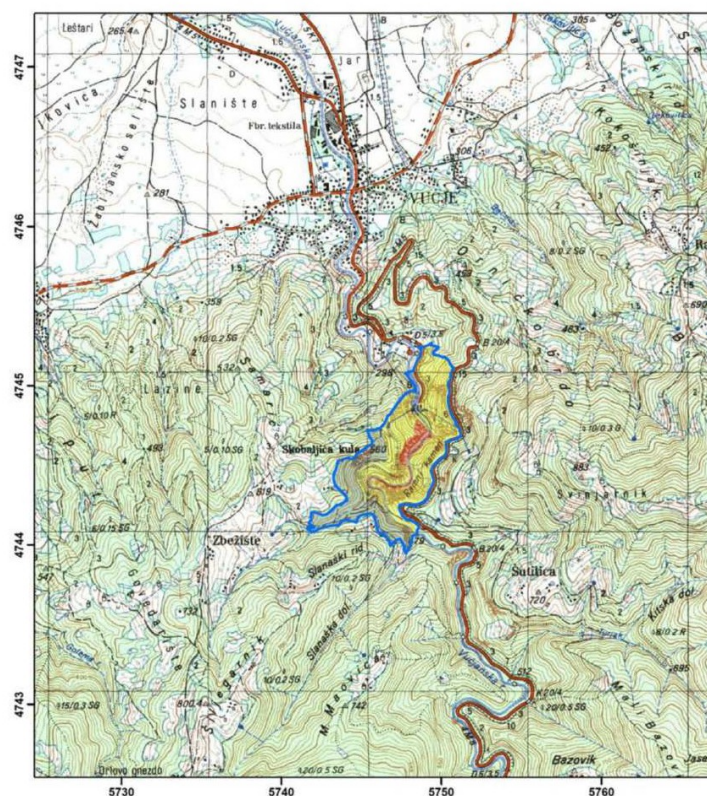
Локалитет	Државно				Приватно				укупно		
	ha	a	m ²	%	ha	a	m ²	%	ha	a	m ²
„Кањонске падине”	30	98	71	100	/			0	30	98	71
Укупно	30	98	71	100	/			0	30	98	71

Укупна површина у режиму III степена заштите:

Локалитет	Државно				Приватно				укупно		
	ha	a	m ²	%	ha	a	m ²	%	ha	a	m ²
Простор око мале хидроелектране „Вучје“, „Скобаљић град“ и преостали део заштићеног подручја који није обухваћен режимом заштите I и II степена	14	98	23	97,48%	-	38	68	2,52%	15	36	91
Укупно:	14	98	23	97,48%	-	38	68	2,52%	15	36	91

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ
„КАЊОН ВУЧЈАНСКЕ РЕКЕ“
1 : 25 000

Карта 3

.Легенда :

- Граница Споменика природе „Кањон Вучјанске реке“
- Подручје режима заштите I (првог) степена
- Подручје режима заштите II (другог) степена
- Подручје режима заштите III (трећег) степена

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ

Ншп, 2022.

Слика 4. Границе Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“
(Завод за заштиту природе Србије)

2.1.2. ГЕОМОРФОЛОШКЕ ОДЛИКЕ

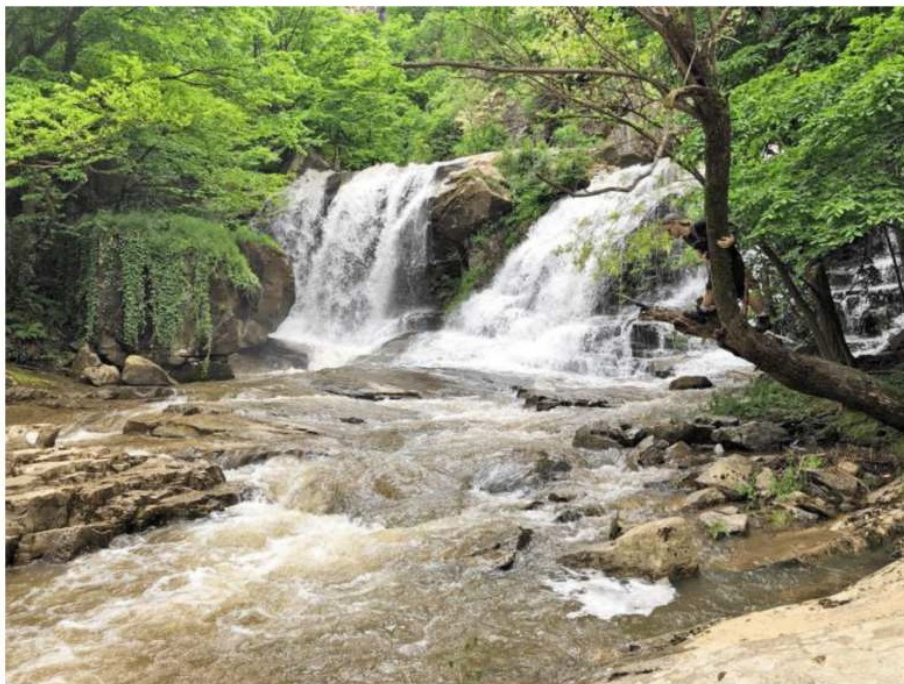
Предео кањона реке Вучјанке чине две основне морфолошке целине: северна падина планине Кукавице и кањон Вучјанке, који је усечен у ову падину. Падина Кукавице је структурни и ендегени рељеф, док је друга целина кањон — речна долина, елементарни облик речне (флувијалне) ерозије.

Северна падина Кукавице настала је као облик радијалне тектонике или разламања стена протерозојске старости у оквиру језгра Српско-македонске масе са настанком, на северу Лесковачке потолине/котлине (у овом делу Лесковачко поље), а на југу планине Кукавице. Део Кукавице управо изнад Вучја су геолози издвојили као дому Влаине (по највишем врху планине), која је на северу, према Лесковачком пољу, ограничена системом раседа по правцу Брза-Вучје-Чукљеник (Вукановић и сар., 1973). Литолошки, у овом пределу доминирају различите врсте протерозојских гнајсева (Димитријевић и сар., 1969), који чине стенску основу Вучјанског кањона.

На оваквој структурно-литолошкој основи, са Кукавице се слива више водотока који на северу према Лесковачком пољу усецају дубоке долине услед великог пада на планинској падини. У оквиру ових долина, морфолошки доминира кањон реке Вучјанке. Просторно и морфолошки, Вучјански кањон управо највећу дубину и пад има у пределу планинске падине, приближно од ивице планинског одсека према низији Лесковачког поља. У овом делу дужина кањона износи око 1,5 km, што је условљено избором тачке одакле започиње кањон, јер се и узводно, дуж планине Кукавице, кањон наставља. Од бочне долине Сланашког дола (479m н.в.) до последње каскаде реке Вучјанке код бране са табластом уставом (310 m н.в.), дужина кањона је 1,73 km, са висинском разликом од 169 m и просечним падом (P) од 97,69%, Један од најужих делова кањона је између видиковца Соколица на десној страни долине и видиковца на коси од Скобаљић куле, и износи 154 m (W). На овом профилу дубина кањона је 90 m (D). На овом делу прерачуном коефицијента развијености, као количника половине ширине (W/2) и дубине (D) (Ћалић и сар., 2017), добија се вредност од 0,85, што долину реке Вучјанке дефинише као изразити кањон, каквих је мало у Србији. Долине чији је износ коефицијента развијености већи од 0,7 теоријски се издвајају као кањони (Ћалић и сар., 2017). У пределу кањона, управо испод видиковца Соколица, јавља се велики одсек који је вероватно структуран по раседу, док по правцу кањона има још неколико краћих управних раседа, све у оквиру поменуте раседне зоне Брза-Вучје-Чукљеник (Димитријевић и сар., 1969; Вукановић и сар., 1973). Управни раседи прате/предиспонирају и две леве бочне долине у пределу кањона. Раседи у кањону условили су развој пречага дуж речног тока, које су места појава брзака, слапова и водопада, којих је у кањону издвојено чак 20. Пречаге у кориту реке су и места појаве еворсионих лонаца, као специфичног вида речне ерозионе морфологије. На странама кањона јављају се колувијалне појаве и секундарне денудације у виду остењака и појачаног спирања на истуреним стенским површинама,

Брзаци, слапови и водопади кањона реке Вучјанке једно су од његових основних геоморфолошких обележја. Јављају се на 20 места дуж кањона и различитих су генетских обележја и морфометрије. Најчешће су то врло стрми брзаци висине 1-4 m усечени или изграђени од основне стене, по чему су, углавном, генетски ерозивног порекла. Нешто су виши слапови и водопади на одсесима. Непосредно низводно од водозавата мале хидроелектране „Вучје" јавља се низ од три изразита брзака/водопада висине 11 m, 1,5 m и

2 m. Даље низводно највиши у кањону је слап са системом од три каскадна водопада укупне висине приближно 20 m (у низводном правцу први водопад 6,5 m, други „велики водопад" 10 m и трећи водопад 3,3 m). Овај слап се налази испод одсека Соколине и вероватно је тектонског порекла. Нешто је нижи тектонски водопад по правцу одсека управног на речни ток, висине око 16 m (водопад 8,5 m, узводни стрми брзак 3 m и низводни брзак-водопад 4,3 m), који је близу и низводно од описане зоне највећег слапа. Изразита зона са слапом и водопадом налази се у пределу Токиних вирова, где узводни слап има три каскаде водопада укупне висине 12 m. Изнад Пешиног вира је највећи водопад висине 12 m, Испод водопада јављају се проширени делови речног корита настали на месту удара речне воде, који се издвајају или помињу као вирови или казани, а најпознатији су поменути Токини вирови, Пешин вир и Дев казан у делу кањона ближе малој хидроцентрали Вучје.

Слика 5. Водопад на реци Вучјанки, фото: И. Меденица

Еворсионски лонци у уџбеничкој литератури помињу се и као „џиновски лонци“, а под тим именом их је описивао и Јован Цвијић у свом делу „Извори, тресаве и водопади у источној Србији" 1896), и то су дециметарска до метарска вертикална, често конкавно преиздубљена удубљења у компактној стени, која настају вртложастим-еворсионим кретањем воде вученог наноса (шљунка и облутака), у основи механичком ерозијом подлоге. Карактеристични су на стенским пречагама дуж корита и типична су орнаментика кањона и клисура са већим падом корита и са подлогом од основне стене. У кањону реке Вучјанке јављају се појединачно у зони корита великих вода и, углавном, су мањи, пречника и дубине до 1 m. Изразита зона са еворсионим лонцима је на великом брзаку/водопаду код водозавхвата мале хидроелектране „Вучје“, где се јавља више генерација лонаца, од којих највећи има дужину од близу 14 m и дубину од 5 m. Карактеристично за овај лонац је да је отворен према нагибу брзака, те отуда његова дужина износи 14 m, док су димензије конкавно преиздубљеног лонца у основи 5,7 x 3,2 m. У кањону реке Вучјанке не јављају се еворсионски лонци у низу, мада има сачуваних

делова где се запажају фрагменти/контуре старих лонаца у низу, као што су узводно од описаног лонца на великом брзаку/водопаду код водозахвата, који указују на некадашње фазе развоја корита реке Вучјанке.

Слика 6. Еворсионски лонац у кањону реке Вучјанке код водозахватне зграде мале хидроелектране „Вучје“, фото: И.Меденица

Долинске стране су, такође, значајан геолошки облик, који је местимично раседног порекла, као испод Соколице, и у виду вертикалног раседног стенског одсека. На долинским странама јављају се и ртови већих стенских пречага, као на Соколици, у виду рта који се завршава укљештеном или фиксираном долинском окуком. Ерозивна обележја имају долинске стране у пределу Ђокиних вирова. Код Ђокиних вирова развијени су вертикални ерозиони одсеци, бочни и са попречни на речни ток, са појавама описаних слапова и водопада. Код Пешиног вира се јавља и десне стране већи стеновити одсек и секундарни долински рт, који је вероватно структурно ерозивног порекла. Издвојени делови долинских страна су врло стрми, нагиба $70-90^{\circ}$, али срећу се мањи нагиби опсега $30-50^{\circ}$. На овим мањим нагибима развијена је шумска вегетација, а местимично се јављају колувијалне појаве, као и клизиште које прелази преко ваде мале хидроелектране „Вучје“. Денудација је интензивна, посебно на истуреним деловима стенског комплекса, где се местимично срећу структурни ниски остењаци по равнима шкриљавих структура гнајсева од којих су изграђени. Лепши примерци остењака срећу се на коси од Скобаљић куле према одсеку, односно кањонској страни изнад Ђокиних вирова. У шуми, на стази према Скобаљић кули, један остењак је изразит у виду неправилне стенске целине, висине и пречника више метара.

Слика 7. Долинске стране кањона реке Вучјанке, фото: И.Меденица

2.1.3. ГЕОЛОШКЕ ОДЛИКЕ

Обухватајући шири појас око кањона реке Вучјанке, констатовани су комплекси метаморфних стена српско – македонске масе и кредних седимената, као и творевине терцијарне и квартарне старости.

Кристаласти шкриљци се простиру дуж лесковачке котлине и представљени су лискунским шкриљцима, амфиболитима, гнајсевима, микашистима и др. Осим гранитоидних гнајсева, као и једног дела леукогнајсева и амфиболитских стена, цео кристаласти комплекс је седиментног карактера и представља дубоко измењену стару геосинклиналну серију. Кристаласти шкриљци за ово подручје припадају доњем комплексу Српско — македонске масе. Нижи део доњег кристаластог комплекса изграђен је, углавном, од ситнозрних гнајсева, који су великим делом дифузно мигматисани (Vukanović i sar., 1973).

На подручју кањона, **кристаласти шкриљци** се састоје претежно од ситнозрних биотитских гнајсева, који су често дифузно мигматисани, као и од лептинолита, амфиболитских стена и биотит – амфиболитских гнајсева. Метаморфизам серије у целини одговара амфиболитској фацији.

Кањон реке Вучјанке обухватају мигматити у доњем комплексу, који су развијени врло интензивно. То су хомогени мигматити, већином ембрешитског типа, код којих је мигматизација напредовала све до издвајања гранитске материје.

Лискунске присуством стене кварца, представљају најраспрострањенију врсту шкриљаца и одликују се олигокласа до олиго — андезина и биотита, који и чине њихову класификацију.

Гнајсом су назване стене које садрже преко 25% плагиокласа, за микашисте је узета горња граница садржаја плагиокласа од 5%, док лептинолити садрже од 5 до 25% плагиокласа (Димитријевић «: Дракулић, 1960). Кањон реке Вучјанке се налази у обухвату ситнозрних гнајсева, који имају лепидобластичну до гранобластичну структуру, док лептинолити имају хомеогранобластичну до лепидобластичну структуру. Одређивање количине фелдспата на терену је врло непрецизно, зависи од низа фактора, као што су величина зрна, уређење стене и свежине, па је одвајање ситнозрних гнајсева од лептинолита и микашиста само на основу ранијих истраживања.

Ситнозрни биотитски гнајсеви (Gb)

У сливу реке Вучјанке јављају се сочива лептинолита и микашиста, као и прослојци који су многобројни, дебљи и већих димензија. На основу досадашњих испитивања, ситнозрни гнајсеви су нижим серијама били претежно псамитски, док се у вишим серијама пелитска компонента повећала. Ситнозрни гнајсеви су тамносиве боје, разних тонова у зависности од садржаја биотита. Уз плагиокласе у њима, често се појављују и зрна решеткастог микроклина (важан магнетни тектосиликатни минерал у стени), што није случај код лептинолита и микашиста (Vukanović i sar., 1973).

Биотит – амфиболитски гнајсеви (Gbm)

Појављивање биотит – амфиболитских гнајсева није у вези са одређеним стратиграфским хоризонтом, па се појављују и у најмлађим и у старијим серијама доњег кристаластог комплекса. Најчешће се налазе уз мигматите, који показују све варијације чистих хорнбледита до претежно фелдспатских стена.

Лептинолити и микашисти (Sm)

Лептинолити и микашисти су већином шкриљави. По величини зрна варирају од средњозрних преко ситнозрних типова. Ситнозрни представници су најзаступљенији, док им је планарна оријентација скоро увек добро изражена. Њихово распрострањење је у ужем појасу подручја кањона реке Вучјанке.

Од мезозојских творевина, сагледаних у ширем појасу истражног подручја, заступљене су мање партије Од кредних седимената и то: конгломерати, пешчари са прослојцима угља, глинама и лапорцима, терцијарних седимената констатовани су језерски седименти миоценске ин плиоценске старости. Ови седименти на ужем подручју лесковачке котлине покривени су најмлађим квартарним творевинама. Терцијарни седименти захватају велике површине средишњег дела истраживаног терена. Творевине миоплиоцена захватају велике површине у средишњем делу котлине и представљене су конгломератима, шљунковима и песковима са прослојцима угља.

Истражним радовима и структурним бушењем до дубине од 300 m, утврђено је постојање миоплиоценских творевина. У нижим нивоима преовлађују глине, често песковито– шљунковите и лапоровите, док је у горњим деловима котлине наталожен материјал грубљег зрна – пескови и шљункови. (Vukanović i sar., 1973). Најзначајнији

песковито-шљунковити слојеви су на дубини од 40 до 150 m, где се наизменично смеђују са глиновито–лапоровитом песковитом серијом.

Квартарни седименти развијени су у лесковачкој котлини на широком простору. Конгломерати, шљунак и песак заступљени су у мањем обиму на југоисточном делу терена. Највеће распрострањење имају алувијално – пролувијални седименти – пешчани спрудови и песковите глине, као и речни нанос променљивог састава – песак, шљунак, кварцни агломерати, глиновити песак и песковите глине. Ови алувијални седименти изграђују широку долину Јужне Мораве, Јабланице, Ветернице и њихових притока, што подразумева и реку Вучјанку.

Слика 8. Геолошка карта СП „Кањон реке Вучјанке“, извор: Завод за заштиту природе Србије

2.1.4. ХИДРОГЕОЛОШКЕ ОДЛИКЕ

Лесковачка котлина је настала релативним спуштањем крутих блокова терцијара дуж великих разлома и запуњавањем насталог рова кластичним седиментима терцијара. Бројних.

На подручју реке Вучјанке анализом осматрања утврђено је да подземне воде у алувијалним творевинама добро комуницирају са реком Ветерницом. Хидрогеолошким истраживањима од стране аутора констатовано је да је алувион реке Вучјанке јако заглињен и слабо водопропусан и да припада хидрокарбонатно-калцијско-магнезијском типу вода са хидрокарбонатима преко 75% и приближно подједнаким процентом милиграм-еквивалента калцијума и магнезијума. Укупна тврдоћа реке Вучјанке креће се у границама од 2,8 до 8,7 рН, с тим да укупна тврдоћа речних вода опада са повећањем водостаја.

Подземне воде у алувијалним творевинама реке Вучјанке припадају типу хидрокарбонатно- калцијско-магнезијских вода и истог су хидрохемијског типа као и

речна вода. Хидрокарбонати у алувиону реке Вучјанке крећу се у границама од 5,5 до 70% милиграм-еквивалента.

У приобалном појасу реке, од катјона калцијум преовлађује над магнезијумом, док се са удаљавањем од реке повећава процентуални садржај магнезијума. Тврдоћа подземних вода креће се у границама од 7,8 до 16,8 dH и расте са удаљавањем од реке. Садржај гвожђа и мангана у подземним водама алувијалних творевина је преко дозвољене границе за пиће и креће се у границама од 0,11 до 1,6 mg/l, а мангана од 0,10 до 1,5 mg/l. (Локални еколошки акциони план општине Лесковац, 2005).

Анализом је уочена тенденција опадања садржаја гвожђа и мангана са дужином црпљења воде из бунара у условима када су бунари близу водотока Ветернице, тако да се водоразмена са речном водом релативно брзо успоставља.

Терцијарни седименти у околини Вучја изграђени су од кластичног материјала измешаног са глиновитим творевинама. Представљају језерске творевине настале спирањем материјала на стрмим обалама изграђеним од кристалистих шкриљаца.

По хидрогеолошким одликама терцијарни седименти подручја реке Вучјанке су изразито анизотропни, односно садрже добро водопрпусне слојеве неправилно распоређене у маси слабо водопрпусних стена. Констатовано је да су више зоне терцијарних седимената водопрпусније од нижих зона (Локални еколошки акциони план општине Лесковац, 2005).

Од палеозојских стена у сливу реке Вучјанке заступљени су гнајсеви и микашисти, који су на површини терена покривени елувијалним и делувијалним наносом изграђеним од слабо заобљених зрна од материјала кристалистих шкриљаца измешаних са глиновитим творевинама. Палеозојски шкриљци одликују се пукотинском порозношћу, која је неправилно распоређена у комплексу стена. Пукотинска порозност израженија је на површинском делу где су веће пукотине запуњене глиновитим материјалима. Констатовано је да је кристалисти комплекс стена слабо водопрпусан и да се подземне воде у овим стенама формирају у површинском делу у алувијалном и делувијалном наносу. Такође, запажено је да је већина извора повремениг карактера, односно да пресушују у периоду ретардације.

На основу анализа и прикупљених резултата ранијих истраживања, установљено је да из комплекса палеозојских стена није могуће обезбедити потребне количине подземних вода за водоснабдевање Вучја.

Мала хидроелектрана „ВУЧЈЕ“

У доњем делу кањона реке Вучјанке, 1903, године подигнута је мала хидроелектрана „Вучје“, која ради и данас. То је друга по старости хидроелектрана у Србији, са првим у тадашњој Краљевини Србији израђеним далеководом за електрификацију Лесковца, дугим 19 km (Stevović, 2005).

Тип поменуте акумулације је тиролски бочни водозахват, док је инсталирани проток 1,35 m³ /s. Састоји се од генератора са трофазном наизменичном струјом, снага два генератора износи по 144 kW, док је један генератор трофазне наизменичне струје чија је снага 640 kW.

Мала хидроелектрана „Вучје“ је стављена на листу „Milestone“ – светске технике као објекат проналазака и представља достигнуће од општег значаја за развој и историју електротехнике у свету (Дневни лист данас, 2013).

Големој реци. У овом контексту, висинска разлика између изворишта и ушћа износи 1152 m, односно просечни пад корита реке Вучјанке је (P) 60,6‰, тако да је река Вучјанка типичан планински водоток. Основни хидролошки параметар реке Вучјанке, у виду просечног протицаја, износи (Q) 0,5 m³/s са површином слива од (P) 49 km². Просечна количина падавина у сливу износи 785 mm, што даје коефицијент отицаја од 0,41, односно специфичног отицаја од 10,2 l/s/km² (Богојевић, 2004). Укупна дужина реке у заштићеном подручју је 1.647 m, а од тога кроз режим првог степена 867 m, другог 501 m и трећег 279 метара.

С обзиром на велики пад на уздужном профилу, поготово дуж кањона слива реке Вучјанке, планински предео је са просечно већом количином падавина и непропусном стенском основом, што реку Вучјанку сврстава у тип великог физиогеног бујичног тока. Једно од основних обележја бујичних токова је нагло и велико повећање концентрације воде и наноса (Лазаревић, 2000). Услед наглог вечерњег излучивања веће количине падавина током олујне непогоде 17. маја 2022. године, сутрадан (18.05.2022.) се протицај реке Вучјанке у кањону повећао за 10 пута, тј. са 5-10 l/s на 50-60 l/s у условима када је захватана вода дуж ваде за малу хидроелектрану „Вучје“. Речна вода је била мутна, што указује на својство бујичног тока типа спирњача са финијим наносом, који настаје спирањем на великој површини, у овом случају са површина са шумском вегетацијом.

На бујична својства реке Вучјанке указују и својства старих речних наслага, посебно низводно од који се кањона према Вучју и равници Лесковачког поља. У кориту се срећу облаци метарских димензија повезују са некадашњим екстремно великим протицајима и великом рушилачком снагом реке Вучјанке. У том смислу низводно од кањона је настала пространа флувијална и суподинска плавина, типична за планинске водотокове који се сливају у околне низије. Ради спречавања разорних бујичних процеса, на реци Вучјанки низводно од мале хидроцентрале „Вучје“ и изграђено је више антиерозионих преграда висине 3-4 m.

2.1.6. КЛИМАТСКЕ ОДЛИКЕ

За ово поднебље карактеристичне су извесне специфичности једног прелазног, измењеног средоземног климатског режима. Његови утицаји се више осећају у Врањској котлини, јер је она шире отворена према југу. До Лесковца допиру кроз Грделичку клисуру.

На територији општине Лесковац постоје две метеоролошке станице: једна у Лесковцу, а друга на Кукавици, на надморској висини од 1.250 m. Оне омогућују да се релативно добро утврде климатске одлике планине и котлине и истакну разлике између њихових климата.

Дакле, у овом крају се доста оштро издвајају два основна типа климата:

- умерено-континенталана, у нижим, котлинским деловима;
- планинска, на планинама.

Температура ваздуха

Температура ваздуха је један од најзначајнијих климатских елемената у туристичкој валоризацији општине Лесковац. Посматра се у дужем временском периоду. Бележе се средње годишње вредности, максималне, минималне, апсолутне максималне и минималне

вредности. За туризам је битна дужина периода са температуром испод и изнад одређених граничних вредности. За рекреацију на отвореном потребан је дужи период са средњим дневним температурама од најмање 18°C, а за купалишну сезону период са дневним температурама изнад 20°C.

Табела 2. Средње месечне температуре у ваздуху у °C (1950-1984)

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год
Лесковац	-0.5	1.3	6	11.6	16.2	19.5	22.4	21.6	18	12	7	1.8	11.4
Кукавица	-3.8	-2.2	0.6	5.6	11.1	14.3	16.8	17.1	13.3	8.4	3.1	-1.4	7

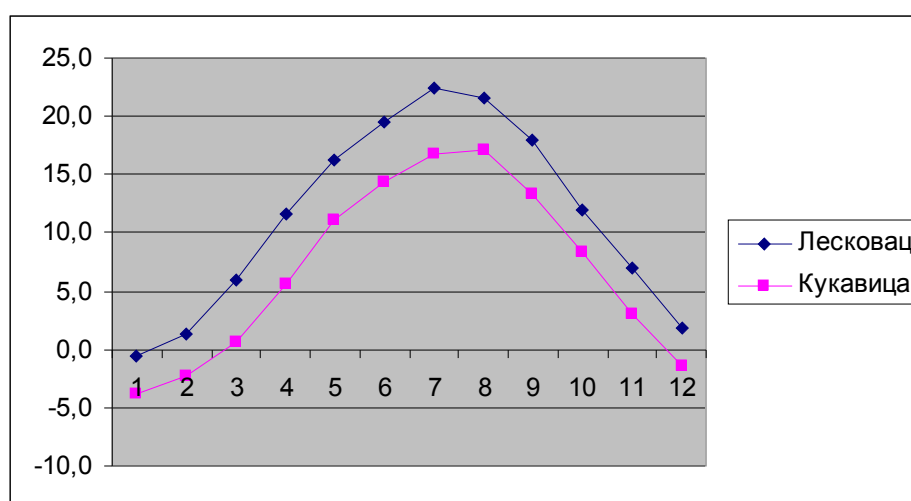
Извор: Метеоролошки годишњак (1950-1984)

Из табеле се види да на Кукавици три зимска месеца (децембар, јануар и фебруар) имају негативне просечне месечне температуре, док Лесковац негативну средњу месечну температуру има само у јануару. То говори да су зиме у котлини и долинама краће и мање хладне у односу на Кукавицу. Међутим, у неким зимским данима температура ваздуха у котлини је нижа него на планини, што значи да се у котлини образује "језеро хладног ваздуха", тј. јављају се тзв. температурне инверзије. (Зборник радова, 1982/83)

Лета су на Кукавици, због веће надморске висине и велике пошумљености, знатно свежија него у Лесковцу, и уопште у долини Јужне Мораве. Најтоплији месец у Лесковцу је јули, док је на Кукавици август. Померање месечног максимума температуре са јула на август, као и мање годишње амплитуде температура, битне су одлике планинског климата.

Апсолутно минимална температура од -28,6°C измерена је 13. јануара 1969.г. у Лесковцу, а на Кукавици -21,5°C измерена је 9. фебруара 1956.г.

Апсолутно максимална температура од 41,5°C измерена је 14. августа 1952.г. у Лесковцу, а на Кукавици 38,5°C измерена је 23. августа 1958.г.

Графикон 1. Кретања средњих месечних температура за Лесковац (горња крива) и Кукавице (доња крива) у периоду од 1950-1984. године

Температуре ваздуха са порастом висине редовно опадају: на профилу Лесковац – Кукавица у просеку за $0,45^{\circ}\text{C}$ (најбрже у јулу $0,57^{\circ}\text{C}$).

Вредност термичког градијента је најмања у јануару. Апсолутна амплитуда у Лесковцу је веома изразита и износи чак $70,1^{\circ}\text{C}$, а на Кукавици 60° .

Сваки онај дан чија је максимална температура нижа од 0° назива се леденим даном. Такви дани се појављују у прва три и последња два месеца у години. Просечно их највише има у јануару (7,3 дана).

Сваки онај дан чија је максимална температура била 25°C и више назива се летњим даном. У Лесковцу се број ових дана креће између 95 и 105 у години, а на Кукавици знатно мање, између 20 и 60 дана.

Тропски дани су чија је температура изнад 30°C . У Лесковцу је број ових дана 45, а на Кукавици 10 дана годишње. (Зборник радова 1982/83).

Влажност ваздуха

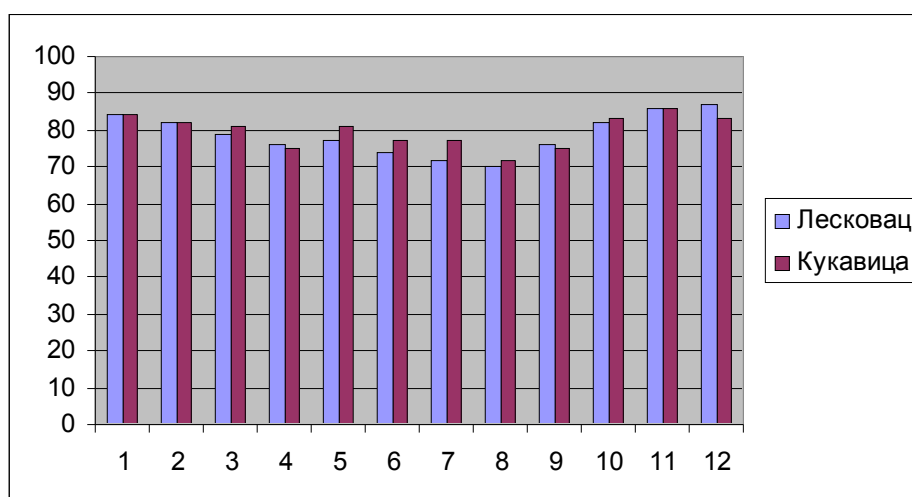
Влажност ваздуха је важан елемент при изучавању климе. У директној је вези се температуром ваздуха и падавинама. Повећана влажност ваздуха неповољно утиче на одређене врсте туризма (нпр. купалишни, јер је сушење косе теже), а мала количина влаге доводи до пуцања коже, усана, па изазива непријатности. Оптимална влажност ваздуха за људски организам износи 60% при температури од 22°C .

Табела 3. Средња месечна и годишња влажност ваздуха ($y\%$)

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год
Лесковац	84	82	79	76	77	74	72	70	76	82	86	87	79
Кукавица	84	82	81	75	81	77	77	72	75	83	86	83	81

Извор: Метеоролошки годишњак (1950-1984)

Када се има у виду да је релативна влажност ваздуха обрнуто пропорционална температури ваздуха, онда је и разумљиво што зимски месеци имају највећу релативну влажност ваздуха. Већа релативна влажност у децембру, него у јануару – најхладнијем месецу, је последица веће количине падавина крајем године, у односу на најхладније месеце, на обе станице.

Графикон 2. Средње месечне релативне влажности ваздуха за Лесковац и Кукавицу

Из графика се види да највећу средњу месечну вредност релативне влажности ваздуха имају децембар (87%) и јануар (84%). Насупрот њима, најмање вредности релативне влажности имају месеци топлијег дела године, с тим што су најмање у априлу (76%) и августу (70%).

Облачност и инсолације

Када је облачност мала интензивније је сунчево загревање, али је тада и интензивније земљино излучивање. Код изразите облачности је обрнуто, па су и темперетурне амплитуде мање.

Табела 4. Средња месечна облачност (у десетинама)

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Лесковац	7	6.9	6.3	5.2	4.8	4.3	3.3	2.4	3.3	4.5	6.5	7.4	5.1
Кукавица	6.6	6.8	6.7	5.5	5.4	4.8	3.6	3.2	3.5	4.5	6.6	7.2	5.4

Извор: Метеоролошки годишњак (1950-1984)

Средња годишња облачност нешто је већа на Кукавици (5,4) него у Лесковцу (5,1), што је последица рељефа. Сем тога веће разлике не постоје због релативно мале удаљености Лесковца и Кукавице. (Илић, Р. 1978)

Анализом годишњег тока облачности запажа се њен правилан распоред и извесно подударане са годишњим током релативне влажности. Над Лесковцем и Кукавицом максимална средња месечна облачност је у децембру (7,4 и 7,2), затим у јануару, фебруару и марту. Најмања облачност запажа се током јула, августа и септембра.

Осунчаност је обрнуто сразмерна облачности. Зависи од географске ширине, годишњег доба, степена облачности и конфигурације терена. Подаци о инсолацији постоје само за Лесковац.

Табела 5. Средњи број часова сијања сунца у Лесковцу (час)

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Лесковац	60	97	157	215	250	182	245	261	216	186	74	50	1994

Извор: Метеоролошки годишњак (1950-1984)

Падавине

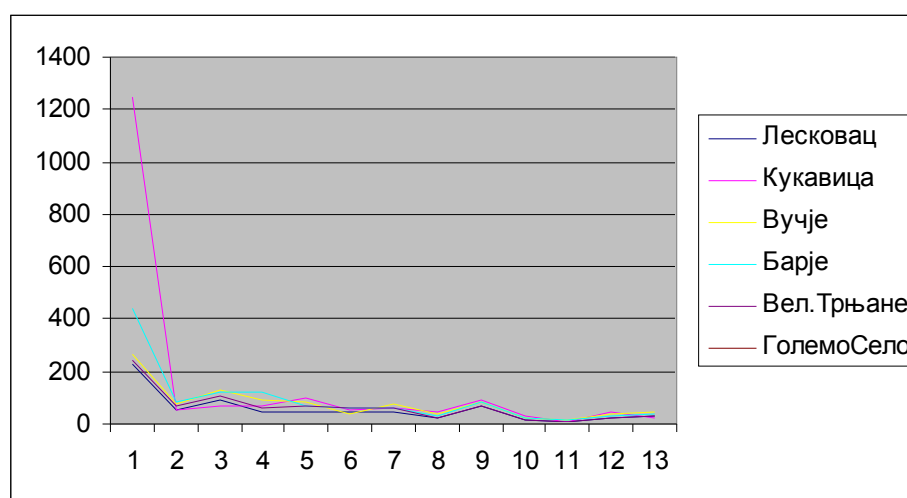
Падавине су климатски елементи, које могу имати пресудан утицај у туризму. Оне могу позитивно и негативно утицати на туризам. Обилне кише су отежавајући фактор за развој рекреативног туризма, купалишног, манифестационог и др., чак и ако постоје геоморфолошки услови.

За анализу и приказ коришћени су подаци шест кишомерних станица које се налазе на општини територије Лесковац.

Табела 6. Средње месечне и годишње висине падавина (mm)

	н.в	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год.
Лесковац	230	52	91	46	45	47	46	22	67	18	6	26	30	496
Кукавица	1250	57	65	71	102	53	62	49	92	28	4	43	25	651
Вучје	270	78	128	90	84	38	75	36	80	22	12	35	43	721
Барје	445	82	123	119	65	62	64	33	83	22	14	32	38	373
Вел.Трњане	240	68	106	64	71	58	60	24	69	12	4	20	32	588
Големо Село		53	90	88	82	55	65	36	90	25	4	47	32	667

Извор: метеоролошки годишњак (1950-1984)

Графикон 3. Приказ кретања средње месечне висине падавина (mm)

Највећу количину падавина прима кишомерна станица Барје (737 mm), а најмању Лесковац (496 mm). Разлике у годишњој висини падавина између планинских и равничарских делова сливова условљавају неједнаку густину речне мреже, утичу на бројност и издашност извора као и на сам режим токова.

За плувиометријски режим општине Лесковац од великог утицаја су депресије које се по W.Van Webbегу прогресивно крећу тзв. путањом Vd преко Јадрана и Егејског мора и Vc од Ђеновског залива право на исток долинама Саве и Дунава према Црном мору, а не искључује се ни утицај депресија које се крећу путањом Vb на североистоку. (Илић, Р. 1978)

Снежни покривач је значајан за спорт, одмор и туризам. Заједно са другим особеностима климе, снежни покривач делује и естетски. Број дана са снежним покривачем на Кукавици је од 18 до 107, а у Лесковцу од 5 до 56 дана. Висина снежног покривача је различита у појединим деловима територије. Са повећањем висине рељефа висина снежног покривача је већа. На њега још утиче распоред присојних и осојних страна, температура ваздуха и други климатски фактори. Максимална дебљина снежног покривача у Лесковцу износи 61 cm, а на кукавици 138 cm.

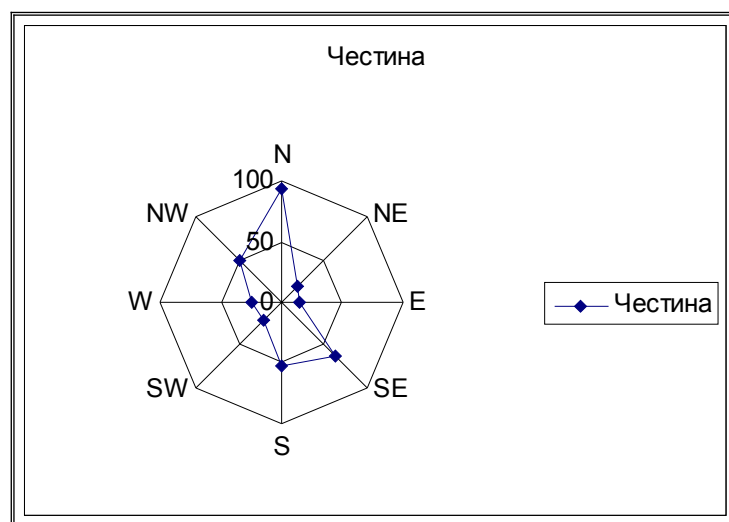
Ветар

Ветар утиче на температуру, влажност ваздуха, испаравање, облачност и падавине. При посматрању бележе се подаци о брзини, правцу, честини ветра, али се региструју и тишине.

Табела 7. Средња годишња честина ветрова и тишина (у‰) и јачина ветрова (у бофорима) за Лесковац у периоду од 1691.-1970. године

Правцац	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Тишине
Честина	94	19	15	62	53	21	25	48	663
Јачина	1,7	1,5	1,5	1,9	1	1	2	1,5	--

Извор: Метеоролошки годишњак (1950-1984)

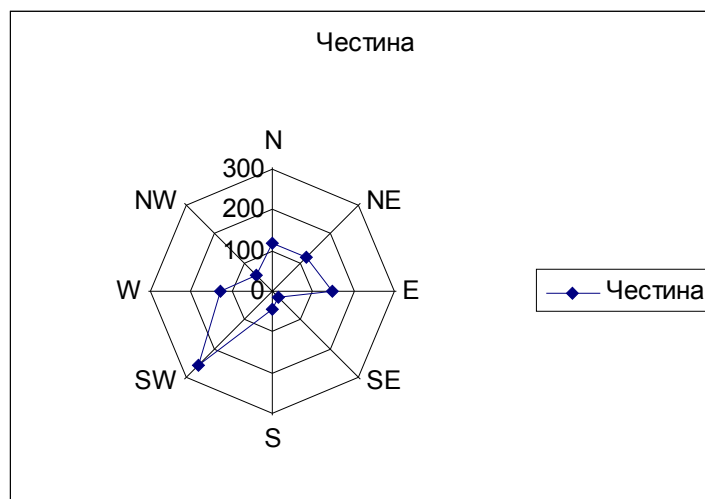
Графикон 4. Приказ средње годишње честине ветрова по странама света за Лесковац

Највећу учесталост имају ветрови из северног правца (94%), због отворености Лесковачке котлине према северу долином Јужне Мораве. Најмању учесталост имају ветрови из источног правца (15%).

Табела 8. Честина ветрова (у‰) на Кукавици

Правцац	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	Тишине
Честина	117	116	144	18	44	250	124	56	81

Извор: Метеоролошки годишњак (1950-1984)

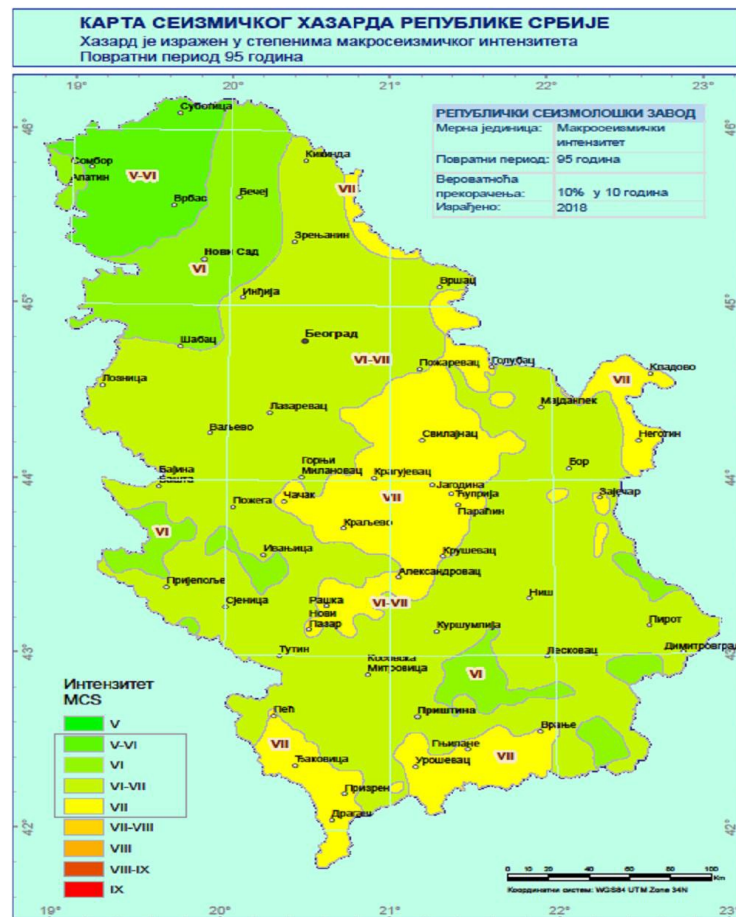
Графикон 5. Приказ средње годишње честине ветрова по странама света за Кукавицу
Извор: Метеоролошки годишњак (1950-1984)

Из табеле се види да се Кукавица може сматрати веома "проветреном" планином. Честина тишина на њој износи само 81%, док је насупрот њој учесталост тишина највећа у Лесковцу, чак 663%.

На највишим деловима планине, где се управо и налази метеоролошка станица "Кукавица" преовлађују ветрови из западног и југозападног правца. Ово су обично топле ваздушне струје мале јачине које "масажом" коже и расхлађивањем делују умирујуће на нервни систем, а на другој стани стимулишу дисајне покрете, циркулацију крви и сл. (Зборник радова 1982/83).

2.1.7. СЕИЗМОЛОШКЕ ОДЛИКЕ

Сеизмолошке карактеристике дате су према карти сеизмичког хазарда Републике Србије, издате од Републичког сеизмолошког завода за повратни период за 95 година, са вероватноћом прекорачења: 10% у 10 година, од. 2018. године. Хазард је изражен у степенима макросеизмичког интензитета. Сеизмолошке карактеристике представљају се на основу података досадашње сеизмичке активности и доступних карата објављених од стране Републичког сеизмолошког завода (РСЗ) у коме подручје Лесковца, Вучја и шире околине у целини припада зони од 6-7 оMCS, што означава условну повољност са аспекта сеизмичности, односно ово подручје је у зони са умереним условно повољним степеном угрожености, са средњом вероватноћом појаве. Ризик од повредивости при сеизмичким разарањима може се смањити примењујући одређене принципе планирања, организације и уређења простора. Превентивне мере заштите у смислу сеизмичности подразумевају: - поштовање степена сеизмичности приликом пројектовања, - прилазном саобраћајницом обезбеђено је несметано комуницирање.

Слика 11. Карта сеизмичког хазарда Републике Србије
(Републички сеизмолошки завод)

2.1.8. ФЛОРИСТИЧКЕ ОДЛИКЕ

На подручју кањона реке Вучјанке теренским истраживањем је евидентирано укупно 137 врста биљака. Компилацијом регистрованих таксона са литературним подацима, утврђен је списак од 161 биљног таксона, што за овако мало подручје представља импозантну вредност и указује на високу разноврсност флоре. Међутим, због чињенице да нису покривени сви периоди вегетације, наведени број биљних таксона свакако није коначан, С обзиром да је на ширем простору, према литературном извору (Јовановић, 1977), евидентиран укупно 641 биљни таксон, највероватније је да се бар 1/3 флоре северног дела Кукавице налази на подручју кањона реке Вучјанке, што треба потврдити даљим флористичким истраживањима.

Таксономском анализом флоре утврђене су 54 различите породице од којих се, као најбројније, издвајају *Rosaceae* са 17 и *Brassicaceae*, *Fabaceae* и *Lamiaceae* са по 9 биљних таксона. Породица *Asteraceae* (*Compositae*), као најбројнија таксонима на подручју Европе и Балканског полуострва, на истраживаном подручју броји само 7 биљних врста. Поред наведених, од породица са већим бројем биљних врста заступљене су и *Fagaceae* (7), *Lamiaceae* (6), *Poaceae* и *Crassulaceae* (са по 5 таксона).

Слика 12. Црвени плућњак (*Pulmonaria rubra*)
Фото: И.Меденица

Слика 13. Изданци папрати
Фото: И.Меденица

На саму флорогенезу подручја је, поред утицаја умерено-континенталног климата, утицала и клима медитеранског поднебља која продире кроз Грделичку клисуру, смештену источно од планине Кукавице, па се тако у флори кањона срећу врсте са медитеранско-субмедитеранским ареал типом, односно распрострањењем, и то су грабић (*Carpinus orientalis*), дрен (*Cornus mas*), млечика (*Eurhorbia epythimoides*), црни јасен (*Fraxinus ornus*), храстови (*Quercus petraea*, *Q. Ceeris*, *Q. pubescens*, *Q. virgiliana*, *Q. deleschampii*), жедњази (*Sedum hispanicus*, *S. urvilleii*) и друге врсте.

Значај флоре са аспекта заштите огледа се у присуству врста које најчешће имају национални или међународни значај и штите се на територији Републике Србије због своје ендемичности, реликтности, угрожености и/или реткости. У кањону реке Вучјанке регистровано је 19 врста са Прилога 1 и 2 Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, а неке од њих су и међународно значајне врсте за које се примењују и одредбе европског законодавства. Једина строго заштићена врста — *Erysimum crepidifolium*, за коју постоји литературни налаз код Скобаљић града, теренским истраживањима Завода за заштиту природе Србије није потврђена. Од заштићених врста регистроване су сремуш (*Allium ursinum*), копитњак (*Asarum europaeum*), бреза (*Betula pendula*), плућњак (*Pulmonaria officinalis*), црвени

плућњак (*Pulmonaria rubra*), дрен (*Cornus mas*), клека (*Juniperus communis*), здравац (*Geranium macrorrhizum*), кошанинијев шафран (*Crocus cosaninii*), кострика (*Ruscus aculeatus*), веприна (*Ruscus hipoglossum*), бела липа (*Tilia tomentosa*), вилина косица (*Cyclamen hederifolium subsp.hederifolium*), глог (*Crataegus monogyna subsp.monogyna*), шумска јагода (*Fragaria vesca subsp.vesca*), петопрсница (*Potentilla*), дивља ружа (*Rosa canina*) и лазаркиња (*Galium odoratum*).

Слика 14. Жбун оштролисне икострике (*Ruscus aculeatus*) у кањону реке Вучјанке, фото: И. Меденица

Од укупно 161 биљног таксона у флори кањона реке Вучјанке, 31 таксон је у некој категорији угрожености у флори Србије. Највећи број таксона, њих 20, налази се у категорији врста за које постоји најмања брига о угрожености (LC-Least Concern), док три таксона припадају категорији са недовољним бројем података о распрострањењу (DD – Data deficienci - врсте: *Sedum Rubens*, *Parentucellia latifolia*) и четири таксона која припадају групи скоро угрожених (NT – Near Threatened - врсте: *Crocus Cosanini*, *Ruscus aculeatus*, *Ruscus hipoglossum* и *Potentilla Chrysantha supsp.amphibola*). Као најважнији, издвајају се црвени плућњак (*Pulmonaria rubra*) и пасји зуб (*Erythronium dens-canis*) у оквиру категорије рањивих таксона, као и врста *Erysimum crepidifolium* која се сматра регионално ишчезлом врстом (RE – regionalli extinct).

2.1.9. ШУМСКА ВЕГЕТАЦИЈА

Кањон реке Вучјанке је у највећој мери представљен шумском вегетацијом, односно шумским заједницама, које су због конфигурације терена доста мешовитог склопа. Поред шумских заједница, на нешто плићем земљишту су регистроване шикаре и шибљаци грабића, док су фрагменти травнатих формација и хазмофитске заједнице везани за сува, отворена станишта, углавном, на камењарима односно стенским одсецима.

Разматрајући потенцијалну вегетацију југоисточне Србије (Fukarek « Jovanović, 1983), подручје кањона реке Вучјанке и шири простор планине Кукавице припадају појасу климатогене шуме храстова цера и сладуна (*Quercetum farnetto-ceris*), док се у вишим појасевима јављају шуме храста китњака (*Quercetum petraea*), а на највишим деловима су букове шуме (*Fagetum montanum*). Међутим, кањон је због конфигурације терена условио развој мешовитог шумског склопа у којем се јављају мањи до већи фрагменти наведених шумских заједница, док се у нижем делу уз обале реке Вучјанке развија шумска заједница јове (*Alnetum glutinosae*).

Све наведене заједнице, односно типови станишта, налазе се на Прилогу 2 Правилника о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Службени гласник РС“, бр. 35/2010), и као такви се штите на територији Републике Србије. Евидентирани типови станишта на подручју кањона реке Вучјанке предложеног за заштиту су:

- А1.21 – Шуме црне јове (*Alnus glutinosa*) — приоритетно за заштиту због своје фрагилности (А)
- А2,11 – Шуме сладуна (*Quercus frainetio*) и своје и цера (*Quercus ceriss*) — приоритетно за заштиту због своје фрагилности (Б) и репрезентативности
- А3.22 - Брдске шуме букве (*Fagus moesiaca*) — приоритетно за заштиту због своје ендемичности и фрагилности (Б)
- С1.52- Суве силикатне ливаде и камењари

Теренским истраживањима и прикупљеним литературним материјалом је констатовано да стање шума на подручју око реке Вучјанке није блиско природном потенцијалу, јер постоје површине које су под вештачки подигнутим састојинама.

Вегетацијска слика представљена је следећим састојинским типовима шума:

Мешовита шума храстова и грабића (*Carpino orientalis* – *Quercetum* В.Јов. 1960).

Поред номиналних врста присутне су и врсте: липа, клен, брест, трешња и друге. Грабић се појављује у густом склопу.

Слика 15. Шуме око реке Вучјанке у првом степену заштите, фото: И. Меденица

Шума цера и крупнолисног медунаца (*Quercetum cerris virgilianae* B.Jov. et E. Vuk. 1977.)

Поред номиналних врста присутне су липа, клен, брест, трешња и друге. Крупнолисни медунац је знатно мање заступљен у односу на цер. У спрату дрвећа доминира цер, а појединачно се јављају храст китњак и црни јасен. У спрату жбуња су дрен, глог, свиб и друге.

Шума беле липе и храстова (*Quercus – Tiliatum tomentosa* et L.Stjep. 1953.)

Овај шумски тип вегетације тренутно захвата мале површине, са назнаком да је раније био више заступљен. Поред номиналних врста присутни су и храстови, китњак и медунац, као и црни јасен. У спрату жбуња су присутни глог, калина обична, свиб, дрен и др.

Заједница раките (*Salicetum purpureae* Wend - Zel 1952.)

Поред номиналне врсте присутна је и бела врба. Ова заједница се јавља на равнијем делу тока реке.

Заједница сиве врбе (*Salicetum elaeagni* Moor 1958 et. Oberd. 1962)

Поред номиналне врсте присутна је и ракита. Ова заједница се јавља на равнијем делу тока реке.

Шума црне јове (*Alnion glutinosae* (Malk. 1929) Drees 1936.)

Ова заједница се јавља у густом склопу, на равнијем делу тока реке,

Шума китњака и цера (*Quercetum petraeae - ceris* (Joy. 1979)

На прелазу између монодоминантних китњакових шума брдског региона и зоналне вегетације сладуново-церових шума, јавља се заједница китњака и цера. У највећем делу арсала представља нижи појас китњакових шума.

Шума брдске букве (*Fagetum moesiacaesubmontanum* В Joy. 1976.)

Овој шуми не одговарају климатски услови са дугом летњом сушом, пролетњим и јесењим мразевима и великим колебањима температуре и влаге и зато ова врста у храстовом појасу избегава изложене терене, па их препушта храстовима и другим термофилним фитоценозама, а она заузима стрме, заклоњене осојне падине и увале где су утицаји опште климе ублажени и модификовани. Спрат дрвећа се карактерише јаким склопом и апсолутном доминацијом букве. Комбиновано се јављају граб (*Carpinus betulus*), горски јавор (*Acer pseudoplatanus*), клен (*Acer campestre*), дивља трешња (*Prunus avium*), китњак (*Quercus petraea*), брдски брест (*Ulmus montana*) и друге врсте. Спрат жбуња је слабо развијен, у њему доминира црна зова (*Sambucus nigra*).

Шумски фонд подручја карактерише присуство следећих дрвенастих врста:

- пет врста храстова (*Quercus petraea*, *Quercus cerris*, *Quercus pubescens*, *Quercus virgiliana*, *Quercus deleschampii*),
- четири врсте јавора (*Acer campestre*, *Acer pseudoplatanus*, *Acer tataricum*, *Acer platanoides*),
- три врсте врба (*Salix caprea*, *Salix alba*, *Salix purpurea*),
- две врсте липе (*Tilia petiolaris*, *Tilia tomentosa*),
- две врсте бреста (*Ulmus montana*, *Ulmus minor*),
- четири унете четинарске врсте (*Pinus nigra*, *Pinus strobus*, *Shamaecyparis lawsoniana*, *Picea abies*, *Pseudotsuga douglasii*) и друге.

У шумском фонду присутно је и 10 дрвенастих врста које се налазе на списку ретких, ендемичних, реликтних и угрожених. То су:

брекиња – *Zoğhux totumnanhx* (L.) CR,

пољски брест – *Ulmus minor*,

бреза – *Betula pendula*,

брдски брест — *Ulmus montana*,

дивља крушка – *Pyrus pyraster*,

дивља јабука – *Malus silvestris*,

дивља трешња – *Prunus avium*,

јасика – *Populus tremula*,

јаребика – *Sorbus aucuparia* и

бели јасен – *Fraxinus excelsior*.

Табела 9. Евидентиране дрвенасте и жбунасте врсте у кањону реке Вучјанке

Научни назив	Српски назив	Национална заштита	Порекло	TBFRA 2000
<i>Fagus moesiaca</i>	мезијска буква		аутохтона	/
<i>Carpinus betulus</i>	граб		аутохтона	/
<i>Carpinus orientalis</i>	грабић		аутохтона	/
<i>Quercus petraea</i>	китњак		аутохтона	/
<i>Quercus deleschampii</i>	делешампијев китњак		аутохтона	/
<i>Quercus cerris</i>	цер		аутохтона	/
<i>Quercus pubescens</i>	медунац		аутохтона	/
<i>Quercus virgiliana</i>	крупнослисни		аутохтона	/

	медунац			
<i>Fraxinus ornus</i>	црни јасен		аутохтона	/
<i>Fraxinus excelsior</i>	бели јасен		аутохтона	ретка угрожена
<i>Morus alba</i>	бели дуд		алохтона	/
<i>Populus tremula</i>	јасика		аутохтона	ретка угрожена
<i>Populus euramericana</i>	канадска топола		алохтона	/
<i>Pyrus pyraeaster</i>	дивља крушка		аутохтона	ретка
<i>Malus silvestris</i>	дивља јабука		аутохтона	ретка угрожена
<i>Prunus avium</i>	дивља трешња		аутохтона	ретка угрожена
<i>Prunus persica</i>	бресква		аутохтона	/
<i>Prunus domestica</i>	шљива		аутохтона	
<i>Cornus mas</i>	дрен	заштићена	аутохтона	/
<i>Cornus свиџсanguinea</i>	свиџ		аутохтона	/
<i>Crataegus monogyna</i>	једносемени, бели глог	заштићена	аутохтона	/
<i>Ulmus montana</i>	брдски брест		аутохтона	ретка
<i>Ulmus minor</i>	пољски брест		аутохтона	ретка угрожена
<i>Acer campestre</i>	клен		аутохтона	/
<i>Acer pseudoplatanus</i>	горски јавор		аутохтона	/
<i>Acer tataricum</i>	жешља		аутохтона	/
<i>Tilia tomentosa</i>	бела липа		аутохтона	/
<i>Tilia petiolaris</i>	бела липа			/
<i>Sambucus nigra</i>	зова			/
<i>Corylus colurna</i>	мечја леска			/
<i>Hedera felix</i>	бршљан			/
<i>Ruscus aculeatus</i>	кострика	заштићена		/
<i>Rosa canina</i>	дивља ружа	заштићена		/
<i>Rubus fruticosus</i>	купина			/
<i>Salix caprea</i>	ива врба			/
<i>Salix alba</i>	бела врба			/
<i>Salix purpurea</i>	ракита			/
<i>Robinia pseudoacacia</i>	багрем			/
<i>Amorpha fruticosa</i>	багремац			/
<i>Betula pendula</i>	бреза	заштићена		Ретка угрожена
<i>Juniperus communis</i>	клека	заштићена		/
<i>Pinus nigra</i>	црни бор			/
<i>Pinus strobus</i>	вајмутов бор			
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	пачемпрес			/
<i>Picea abies</i>	смрча			/
<i>Pseudotsuga douglasii</i>	дуглазија			/
<i>Ligustrum vulgare</i>	калина обична			под ризиком
<i>Platanus acerifolia</i>	јаворолисни			ретка

	платан			
<i>Alnus glutinosa</i>	црна јова			
<i>Aesculus hippocastanum</i>	дивљи кестен			
<i>Sorbus torminalis</i>	брекиња			
<i>Sorbus aucuparia</i>	јаребика			

Легенда:

Национална заштита — заштита дивљих врста у складу са Правилником о проглашењу и заштити заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016),

TBFRA 2000 - врсте са ознаком TBFRA 2000 представљају ретке и угрожене врсте у Србији према „TBFRA 2000“ извештају о стању шума и начину коришћења (UM — ECE – FAO: Forest resources of Europe. Cis, Nort America, Australia, Japan and New Zeland).

Анализа постојећег стања шума

У границе подручја „Кањон реке Вучјанке“ улазе делом државне шуме, у оквиру ГЈ „Кукавица Зеленград“ којом газдује шумско газдинство „Шума“ Лесковац, ШУ „Вучје“ из Вучја. У оквиру ове газдинске јединице су делови 21. и 95. одељења, а веома малим делом и приватне шуме.

Увидом у Основу газдовања шумама „Кукавица – Зеленград“ (2017 – 2025) за наведена одељења и одсеке констатује се да су иста дефинисана као шибљак, висока шума граба, букве, липе итд., потом као површине под унетим црним бором, смрчом, багремом и др.

Укупна површина под државним шумама којима газдује ЈП „Србијашуме“ износи 33,03 ха, односно 67,48% у односу на укупну површину заштићеног подручја. Површина приватних шума је 3,87 ха, односно 7,91%.

Увидом у стање шума на истраживаном подручју, констатовано је да су у незадовољавајућем привредном стању. Разлог томе су стрме падине са израженим процесима спирања земљишта, сеча дрвећа у прошлости, као и покушаји да се огољене површине пошуме багремом.

Слика 16. Ветроизвала стабала на простору кањона реке Вучјанке, фото: И. Меденица

2.1.10. ФАУНИСТИЧКЕ ОДЛИКЕ

2.1.10.1. ИХТИОФАУНА

Унутар самог заштићеног подручја присутне су три врсте - поточна пастрмка, поточна мрена и клен, иако се очекивало да сам водоток између бране и водозавата мале хидроелектране, уз бројне водопаде и висинске препреке, не настањује ниједна рибља врста. Уз налаз ових врста, не искључује се могућност да се поточна пастрмка понекад нађе у заштићеном подручју у периодима ниског водостаја када крупнији примерци, у потрази за простором и храном, мигрирају у низводни део реке Вучјанке испод бране водозавата. Осим тога, рибље популације су у доброј кондицији, нормално ухрањење, без видних оштећења, деформитета и паразита.

Табела 10. Приказ евидентираних врста риба по водотоцима на подручју СП „Кањон реке Вучјанке“

Локалитет	Научни назив	Српски назив
Голема река, ушће Мале реке	<i>Salmo trutta</i>	поточна пастрмка
Мала река, ушће Големе реке	<i>Salmo trutta</i>	поточна пастрмка
	<i>Barbus balcanicus</i>	поточна мрена
Вучјанска река, ушће Големе	<i>Salmo trutta</i>	поточна пастрмка

и Мале реке	<i>Barbus balcanicus</i>	поточна мрена
Изнад водозахвата меле хидроелектране „Вучје“	<i>Barbus balcanicus</i>	поточна мрена
Испод водозахвата и првог водопада	<i>Barbus balcanicus</i>	поточна мрена
Испод бране машинске зграде мале хидроелектране „Вучје“	<i>Barbus balcanicus</i>	поточна мрена
	<i>Squalius cephalus</i>	клен
Испод бране код цркве у Вучју	<i>Barbus balcanicus</i>	поточна мрена

У складу са Законом о заштити природе и Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016), од посебног значаја за очување су све нађене врсте, јер имају статус заштићених дивљих врста.

Од евидентираних врста на Анексу III Бернске конвенције налази се поточна мрена. На овом анексу се налазе заштићене врсте животиња које подлежу посебним мерама управљања, као што су регулисање или забрана њихове експлоатације, промета и држања. Врста се налази и на Резолуцији 6. Сталног комитета Конвенције о заштити европских дивљих врста и природних станишта (1998), као врста која захтева посебне мере заштите станишта. Поточна мрена се налази и на Анексима V и II Директиве о заштити природних станишта и дивље фауне и флоре. Врста је од значаја на европском нивоу и за њено је очување неопходно означити посебна заштићена подручја (Анекс I), док се за њено хватање и експлоатацију могу применити одређене мере управљања (Анекс V). Статус заштите евидентираних врста риба на истраживаном подручју Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“, у односу на поменуте међународне документе и национално законодавство, приказан је у наредној табели.

Слика 17.: Поточна пастрмка (*Salmo trutta*), фото: ТОЛ

Табела 11. Статус заштите евидентираних врста риба на подручју Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“

Латински назив	Домаћи назив	Статус врсте
<i>Salmo trutta</i>	поточна пастрмка	ЗДВ, Р
<i>Barbus balcanicus</i> (syn <i>B.meridionalis</i> , <i>B.peloponnesius</i>)	поточна мрена	ЗДВ, Р, 1- III, Рез.6, 2-II/V

Squalius cephalus	клен	ЗДВ, Р
-------------------	------	--------

Легенда:

СЗДВ, ЗДВ, – *Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива (СЗДВ: строго заштићена дивља врста, ЗДВ: заштићена дивља врста), Р* - *Риболовне врсте чији су статус и режим заштите регулисани прописима из области рибарства, 1–III Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска Конвенција — Додатак III заштићена врста фауне), Рез. 6 (1998): Резолуција 6. Сталног комитета Бернска Конвенције – врсте које захтевају посебне мере заштите станишта; 2-II/V – Директива о заштити природних станишта и дивље фауне и флоре - врста је од значаја на европском нивоу и за њено очување неопходно означити посебна заштићена подручја (Анекс II), док се за њено хватање и експлоатацију могу применити одређене мере управљања (Анекс V).*

У односу на национално законодавство, за управљање риболовним водама у границама Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ са аспекта заштите и коришћења присутне фауне риба уређено је Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда са подзаконским актима, чијих се одредби корисник рибарског подручја мора придржавати:

- Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда („Службени гласник РС“, бр. 56/2015и 94/2018);
- Правилник о програму мониторинга ради праћења стања рибљег фонда у риболовним водама („Службени гласник РС“, бр. 71/2010);
- Правилник о начину одређивања и висини накнаде штете нанете рибљем фонду („Службени гласник РС“, бр. 3/2016);
- Правилник о садржини и начину вођења катастра риболовних вода („Службени гласник РС“, бр. 3/2016);

2.1.10.2. ФАУНА ВОДОЗЕМАЦА И ГМИЗАВАЦА

Кањон реке Вучјанке представља један од центара разноврсности водоземаца и гмизаваца Србије. Од укупног броја врста обеју група, који за подручје Србије износи 49 врста врсте водоземаца и 26 врста гмизаваца, на истраживаном простору забележено је укупно врста (11 врста водоземаца и 9 врста гмизаваца). Станишта водоземаца су разноврсна по структури и саставу. Имајући у виду бујичност реке Вучјанке, најзначајнија места очувања биодиверзитета батрахофауне у кањону су водена и влажна станишта попут микро водених екосистема (локве, барице, шупљине у стенама испуњена водом и сл.), који у репродуктивној фази водоземаца пружају оптималне услове за полагање јаја, оплођење и метаморфозу. У кањону се после кише образују рудералне локве у природним удубљењима, које имају значајну функцију као репродуктивни центри. Значајан центар репродукције су зајажени делови реке испод машинске зграде мале хидроелектране „Вучје“. На простору кањона забележено је присуство следећих врста водоземаца: шарени даждевњак (*Salamandra salamandra*), планински мрмољак (*Ichtyosauria alpestris*), обични мрмољак (*Lissotriton vulgaris*), македонски мрмољак (*Triturus macedonicus*), жутотрби мукач (*Bombina variegata*), шумска крастача (*Bufo bufo*), зелена крастача (*Pseudepidalea viridis*), велика зелена жаба (*Pelophylax ridibundus*), шумска жаба (*Rana dalmatina*), жаба травњача (*Rana temporaria*) и грчка жаба (*Rana graeca*).

Слика 18. Грчка жаба (*Rana graeca*), фото: И. Меденица

Све наведене врсте, осим велике зелене жабе (*Pelophylax ridibundus*), имају статус строго заштићених, док зелена жаба у Републици Србији има статус заштићене врсте према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, и под контролом је промета на подручју Западнoбачког управног округа, Севернoбачког управног округа, Севернoбанатског управног округа, Средњeбанатског управног округа, Сремског управног округа, Јужнoбанатског управног округа, Јужнoбачког управног округа, Подунавског управног округа, Браничевског управног округа, Борског управног округа и Расинског управног округа према Наредби о забрани сакупљања појединих заштићених врста дивље флоре и фауне у 2022. години („Службени гласник РС“, бр. 48/2022), Станишта гмизаваца су разноврсна. Пошто у животном циклусу не зависе директно од присуства воде, то им омогућује да се распростиру по целом простору. Камењаре и отворена станишта користе гуштери, док се у шумским и полузатвореним стаништима чешће срећу змије и корњаче. Могућност појављивања ових организама на простору целог кањона је велика. Најосетљивији су током репродуктивног периода (пролеће) када се крећу по простору током целог дана. Истраживањем кањона реке Вучјанке, као и ширег простора, утврђено је присуство следећих врста гмизаваца: шумска корњача (*Testudo hermanni*), слепић (*Anguis fragilis*), зелембаћ (*Lacerta viridis*), зидни гуштер (*Podarcis muralis*), Ескулапов смук (*Zamenis longissimus*), степски смук (*Dolichophis caspius*), рибарица (*Natrix tessellata*), белоушка (*Natrix natrix*) и поскок (*Vipera ammodytes*). Ескулапов смук, степски смук и рибарица имају статус строго заштићених врста, док поскок и шумска корњача имају статус заштићених врста које су о под контролом промета и чије се сакупљање забрањује у РС према Наредби забрани сакупљања појединих заштићених врста дивље флоре и фауне у 2022. години („Службени гласник РС“, бр. 48/2022). Зидни гуштер, зелембаћ и слепић немају статус националне заштите.

Слика 19. Шумске корњаче (*Testudo hermanni*) у кањону реке Вучјанке, фото: И. Меденица

Слика 20. Поскок (*Vipera ammodytes*) у кањону реке Вучјанке, фото: И. Меденица

Табела 12: Приказ евидентираних врста водоземаца и гмизаваца на подручју СП „Кањон реке Вучјанке“

Назив/српски назив	Бернска конвенција	Национална црвена листа / Црвена листа света	Директива о стаништима	Национална заштита
<i>Bombina variegata</i> /	II	LC/LC	Annex II,	Строго

жутотрби мукач			Annex IV	заштићена
<i>Bufo bufo</i> / шумска крастача	III	LC/LC		Строго заштићена
<i>Lissotriton vulgaris</i> / обични мрмољак	III	LC/LC		Строго заштићена
<i>Mesotriton alpestris</i> / планински мрмољак	III	LC/LC		Строго заштићена
<i>Pelophylax ridibundus</i> / велика зелена жаба	III	LC/LC	Annex V	Заштићена
<i>Pseudepidalea viridis</i> / зелена крастача	II	LC/LC	Annex IV	Строго заштићена
<i>Rana dalmatina</i> / шумска жаба	II	LC/LC	Annex IV	Строго заштићена
<i>Rana graeca</i> / грчка жаба	III	LC/LC	Annex IV	Строго заштићена
<i>Rana temporaria</i> / жаба травњача	III	NT/LC	Annex V	Строго заштићена
<i>Salamandra salamandra</i> / шарени деждерњак	III	LC/LC		Строго заштићена
<i>Triturus macedonicus</i> / македонски мрмољак		Нема/нема		Строго заштићена
<i>Anquis fragilis</i> / слепић	III	LC/NE		
<i>Dolichophis caspius</i> / степски смук	II	DD/NE	Annex IV	Строго заштићена
<i>Lacerta viridis</i> / зелембаћ	II	LC/LC	Annex IV	
<i>Natrix tessellata</i> / рибарица	II	LC/LC		Строго заштићена
<i>Natrix natrix</i> / белоушка	III	LC/LC		Строго заштићена
<i>Podarcis muralis</i> / зидни гуштер	II	LC/LC	Annex IV	
<i>Testudo hermanni</i> / шумска корњача		LC/LC		Строго заштићена
<i>Vipera ammodytes</i> / поскок	II	LC/LC	Annex IV	Заштићена
<i>Zamenis longissimus</i> / ескулапов смук		LC/LC		Строго заштићена

Легенда

Бернска конвенција: Саставни део Бернске конвенције су спискови строго заштићених врста и фауне (прилог II) и списак заштићених врста фауне (прилог III), које захтевају законодавне и административне мере да би се обезбедило очување њихових станишта. Конвенција Савета Европе о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, познатија као Бернска конвенција (*Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern Convention* <https://www.coe.int/en/web/bern-convention>), је обавезујући међународни правни инструмент у области очувања природе. Обухвата целокупно природно наслеђе европског континента, са циљем очувања дивљих врста биљака и животиња и њихових природних станишта. **Национална црвена листа врста** класификованих у категорије угрожености по установљеној методологији Међународне уније за заштиту природе (IUCN): LC — најмања брига, NT – блиско угрожена врста, DD – нема довољно података за одређивање категорије угрожености. Светска црвена листа - по установљеној методологији Међународне уније за заштиту природе (IUCN): LC— најмања брига и NE – није урађена процена. **Директива о заштити станишта и врста у ЕУ: Annex IV** врсте чије је хватање и убијање у природи забрањено, као и намерно узнемиравање посебно током репродуктивног периода, уништавање и сакупљање јаја или младунаца и уништавање станишта. **Национална заштита:** строго заштићена дивља врста, заштићена дивља врста - врсте које су угрожене или могу постати угрожене и које су посебно значајне из генетичких, еколошких, екосистемских, научних, здравствених и економских разлога (Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, „Службени гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016).

2.1.10.3. ОРНИТОФАУНА

Истраживањима је на простору споменика природе забележено присуство 60 врста птица, што је у односу на територију Србије, где је до сада регистровано 370 врста птица или 16,22% фауне птица Србије. Од тог броја, 53 врсте су строго заштићене према Закону о и заштити природе и на основу Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 98/2016), што подразумева забрану убијања, сакупљања јаја, узнемиравања на гнездилштима и забрану других радњи које могу угрозити опстанак ових врста. Укупно 7 врста птица је заштићено, што значи да се могу користити под одређеним условима, а што је уређено, поред поменутог Правилника, и Законом о дивљачи и ловству („Службени гласник РС“, бр. 18/2010, 95/2018 (др. закон) и Правилником о проглашавању ловостајем заштићених врста дивљачи („Службени гласник РС“, бр. 9/2012, 31/2013, 55/2015, 67/2015, 75/2016, 92/202 1).

У односу на укупан број од 60 забележених врста, 50 врста има статус гнездарица подручја, што генерално представља велики број у односу на број регистрованих врста у кањону реке Вучјанке.

Орнитофаунистичке групе

На простору кањона реке Вучјанке се по генерализованој карти станишта Србије распростире 10 типова станишта од 29 колико их има у Србији. Како нису свих десет диференцијални за птице, односно не заузимају их стеновалентне врсте птица, орнитофаунистичке групе ће бити представљене општијом поделом.

Шумска станишта

У оквиру шумских станишта се налазе следећи типови: мезофилне шуме букве, ксерофилне шуме храстова, ксерофилне шуме белограбића и црног граба и термофилне четинарске шуме.

Мезофилне букове шуме су, по саставу орнитофауне на простору кањона реке Вучјанке, најбогатији тип станишта за који су карактеристичне следеће врсте: јастреб (*Accipiter gentilis*), дугокљуну пузић (*Certhia brachydactyla*), гривнаш (*Columba palumbus*), кукавица (*Cuculus canorus*), црна жуна (*Dryocopus martius*), црвендаћ (*Erithacus rubecula*), сива мухарица (*Muscicapa striata*), обична црвенрепка (*Phoenicurus phoenicurus*), обичан звиждак (*Phylloscopus collybita*), сива жуна (*Picus canus*), зелена жуна (*Picus viridis*), сива сеница (*Poecile palustris*), зимовка (*Pyrrhula pyrrhula*), бргљез (*Sitta europaea*), царих (*Troglodytes troglodytes*), велики детлић (*Dendrocopos major*), обична зеба (*Fringilla coelebs*), плава сеница (*Cyanistes caeruleus*), шумска сова (*Stix aluco*), мишар (*Buteo buteo*) и сојка (*Garrulus glandarius*).

Ксерофилне шуме белограбића и црног граба насељавају следеће врсте: шумска трептељка (*Anthus trivialis*), гривнаш (*Columba palumbus*), плава сеница (*Cyanistes caeruleus*), велика сеница (*Parus major*), зелена жуна (*Picus viridis*), сива сеница (*Poecile palustris*), бргљез (*Sitta europaea*), чворак (*Sturnus vulgaris*), обична грмуша (*Sylvia communis*), грмуша чаврљанка (*Sylvia curruca*), кос (*Turdus merula*), дрозд певач (*Turdus philomelos*) и дрозд имелаш (*Turdus viscivorus*).

Термофилне четинарске шуме (засаде) насељава веома мали број врста, и њихово заузеће врстама зависи директно од старости засада, као и од отворености склопа. У овом типу станишта су забележени: кос (*Turdus merula*), дрозд имелаш (*Turdus viscivorus*), сојка (*Garrulus glandarius*), јелова сеница (*Periparus ater*), змијар (*Circaetus gallicus*) и кобац (*Accipiter nisus*).

Жбунаста станишта

У су оквиру њих се налази један тип станишта, и то широколисни жбуњаци. За овај тип станишта карактеристичне следеће врсте: дрозд певач (*Turdus philomelos*), сојка (*Garrulus glandarius*), кос (*Turdus merula*), велика сеница (*Parus major*), плава сеница (*Cyanistes caeruleus*), дугорепа сеница (*Aegithalos caudatus*), зелентарка (*Chloris chloris*), шумска шева (*Lullula arborea*) и обична грмуша (*Sylvia comunis*).

Слика 21. Дугорепа сеница (*Aegithalos caudatus*), фото: И. МеденицаСлика 22. Стрналица камењарка (*Emberiza cia*) у кањону реке Вучјанке, фото: И. Меденица

Отворена каменита станишта

Стене, камењари и сипари су најрепрезентативнији тип станишта кањона реке Вучјанке, који врсте насељавају подједнако као и централнобалканске травне заједнице на камењарима, још једним типом отворених станишта. За њих су везане следеће врсте: сиви соко (*Falco peregrinus*), горска ластва (*Pryonoprogne ruprstris*), даурска ластва (*Ceropsis daurica*), градска ластва (*Delichon urbica*), стрналица камењарка (*Emberiza cia*), ветрушка (*Falco tinnunculus*), црна црвенрепка (*Phoenicurus ochruros*) и гавран (*Corvus corax*).

Урбана, индустријска и друга вештачка станишта

Насеља на простору кањона реке Вучјанке нема, али су насеља и вештачка станишта (воћњаци, објекти и други уређени простори) у непосредном контакту са заштићеним простором. У овом типу станишта се срећу следеће врсте: сеоска ластва (*Hirundo rustica*), градска ластва (*Delichon urbica*), велики детлић (*Dendrocopos major*), бела плиска (*Motocilla alba*), чешљугар (*Carduelis carduelis*), бела рода (*Ciconia ciconia*), батокљун (*Coccothraustes coccothraustes*), мали славуј (*Luscinia megarhynchos*), вуга (*Oriolus oriolus*), врабац покућар (*Passer domesticus*), зелена жуна (*Picus viridis*), велика сеница (*Parus major*), жутарица (*Serinus serinus*) и чворак (*Sturnus vulgaris*).

Водена станишта

Копнене површинске воде (потоци, речице и реке) карактеришу се следећим врстама: поточна плиска (*Motocilla cinerea*), бела плиска (*Motocilla alba*), мали детлић (*Dryobates minor*), воденкос (*Cinclus cinclus*), брглез (*Sitta europaea*) и царих (*Troglodytes troglodytes*).

Иzolованост кањонских литица карактеришу гнездилишта даурских (*Ceropsis daurica*), горских (*Pryonoprogne rupstris*), градских ластва (*Delichon urbica*) и сивог сокола (*Falco peregrinus*), којих је све ређе у изворним стаништима попут овог, а више у рурално-урбаним срединама у којима се суочавају са другим изазовима за опстанак. У том смислу, кањонске литице се не смеју убушавати и отварати правци за алпинистичке стазе, нити користити у друге намене.

Неке врсте птица кањона реке Вучјанке су заштићене бројним међународним конвенцијама и уговорима. Један од најважнијих докумената за заштиту птица у Европи је Директива о птицама (*Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds*). На основу ове Директиве је фауна птица Европе подељена у оквиру три додатка. За врсте са додатка I Директиве је обавеза држава чланица ЕУ, као и свих држава у процесу европских интеграција, а тиме и Србије, да одреде посебна подручја за заштиту птица (*Special Protection Area* – подручја посебне заштите). На подручју кањона реке Вучјанке је евидентирано 7 врста са додатка I Директиве, а то су: сиви соко (*Falco peregrinus*), бела рода (*Ciconia ciconia*), змијар (*Circaetus gallicus*), црна жуна (*Dryocopus martius*), сива жуна (*Picus canus*) и шумска шева (*Lullula arborea*). За змијара и сивог сокола је утврђено да су угрожени на националном нивоу у складу са критеријумима Међународне уније за заштиту птица (BirdLife International) и IUCN категоријама угрожености, те је змијар рањива, а сиви соко угрожена врста (Радишић et al, 2019).

Слика 23. Воденкос (*Cinclus cinclus*), фото: И. Меденица

2.2. ПРЕДЕОНЕ ОДЛИКЕ

Споменик природе „Кањон реке Вучјанке" обухвата најатрактивнији део тока реке Вучјанке, односно подручје кањона у целини, који је настао вертикалним усецањем реке Вучјанке на северној падини планине Кукавице. Предеоне вредности кањона реке

Вучјанке су високо рангиране и заснивају се на изузетној предеоној разноликости која, поред природних, обухвата и створене вредности. Река Вучјанка представља један од најзначајнијих водотока планине Кукавица и највећу притоку реке Ветернице. Спајањем Големе и Мале реке код Јасичког равништа, на ерозивном проширењу где је изграђен хотел „Влаина“, почиње прави ток реке Вучјанке. Испод села Збежишта и видиковца Соколица корито реке добија кањонски облик са окомитим странама високим преко 100 m. У кањону је река својом снагом створила многе камене лонце. То су флувијални ерозивни облици настали услед снажног вртложастог ковитлања водене масе, које је временом формирало бунараста удубљења у стеновитом речном кориту, изграђеном од кристаласних шкриљаца. Поређани степенасто, једни испод других, од највећег до најмањег, овакви облици рељефа представљају прави природни раритет.

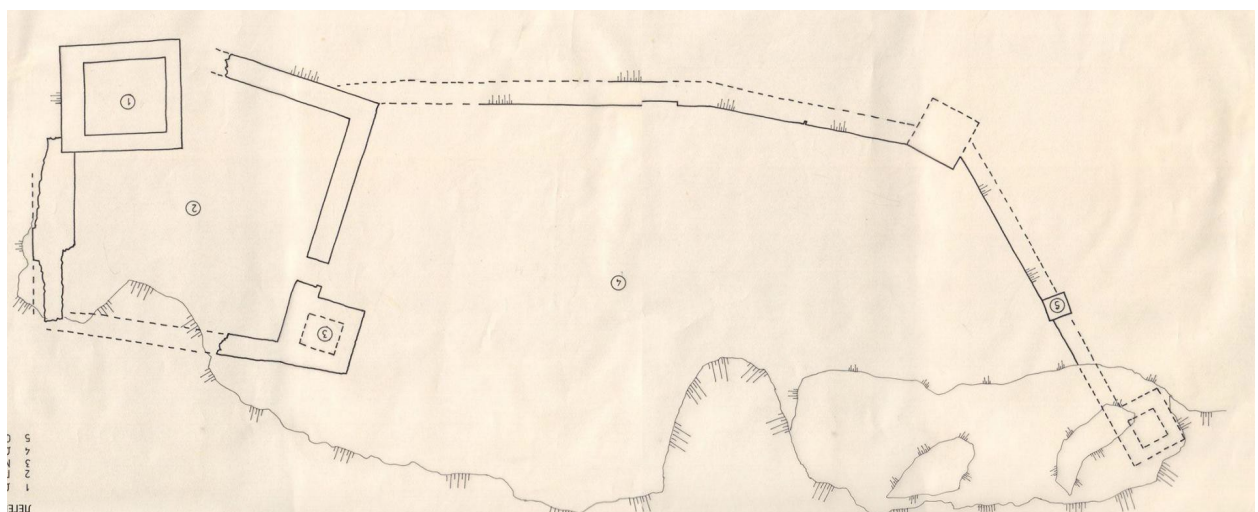

Слика 24. Водопад у кањону реке Вучјанке, фото: И. Меденица

2.2.1. Историјат предела

Околина кањона има прошлост богату значајним догађајима. Људи из млађег каменог доба овде су оставили своје трагове. У близини Скобаљић града нађени су остаци неолита, као и остаци римске епохе, а сама тврђава Николе Скобаљића има у себи трагове рановизантијске епохе. Народна традиција везала је ово место за Николу Скобаљића, властелина деспота Ђурђа Бранковића, који је средином XV века водио борбе са Турцима у Дубочици. Никола Скобаљић (1430 -1454) је био српски војвода из Дубочице и последњи владар тог краја пред освајање од стране Турака. Овај велики јунак, о коме и данас постоји веома живо народно предање, много је ратовао са Турцима и никада није

поражен. Легенда каже да није рођен као остали људи, већ га је родила девојка из села Вине, која га је зачела једући живу рибу, звану скобаљ. Зна се да су га Турци живог ухватили, да га је издала кума и да је уморен на најсвирепији начин. Народ се с тим никада није помирио. Према предању, када су га Турци опколили, његов коњ је узлетео према небу и однео народног јунака у легенду. Никола Скобаљић забележен је као историјска личност из средине XV века. Везује се за историјске догађаје у вези са две битке Срба и Турака, које је водио у септембру и новембру 1454. године, у пределу Бање и крај планине Трепање, код места Кислине у области Дубочице, која је у време Стефана Немање улазила у састав српске државе (Михајловић, 1923). Словенска племена су у целом Поречју, па и у околини Вучја, порушила све утврде и насеља на која су наишла, а поробљене староседеоце и Византинце уништили или протерали у неприступачне планине (Милетић, 1961). Након овог рушилачког таласа, рушевине је освојила шума, која ће касније бити крчена од стране словенских племена како би се овај простор настанио. У другој половини 12. века, након уласка подручја у састав Србије Стефана Немање, било је неопходно подићи жупни - управни град. Овакви градови су се градили на узвишењима која су отежавала приступ утврђењу. Легенде о подизању Скобаљић града су бројне и, углавном, се везују за војводу Николу Скобаљића, иако се претпоставља да је град подигнут доста пре његовог заповедништва, Под Турцима је овај простор улазио у спахилук Тимариота, а пред крај турске власти је простор и почитључен. Након ослобођења од Турака, простор је почео са је развојем. Прве облике индустријске делатности чинио је велики број воденица поточара, чија производна моћ знатно премашивала потребе локалног становништва. Убрзо након тога почеле су да се отварају различите радионице и фабрике. Хидроелектрана „Вучје“, која се налази уз саму границу подручја, саграђена је свега 26 година након ослобођења од Турака, односно 1903. године, када је и пуштена у рад, па све до данас континуирано напаја струјом електро-мрежу Србије. Посебан изазов и најтежи део посла била је изградња доводног канала на стеновитој, стрмој литици кањона. Како би се направио простор за канал, стене су миниране, а на неким местима радници су, због неприступачности терена, спуштани конопцима (Благојевић, 2004).

Слика 25. Ситуациони приказ утврђења „Скобаљић град“
извор: Завод за заштиту споменика културе, Ниш

2.3. СТВОРЕНЕ ВРЕДНОСТИ

2.3.1. ПРОСТОРНО - ПЛАНСКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

Могући интереси и потребе заинтересованих субјеката, пре свега, локалног становништва, који могу имати утицаја на спровођење и ефекте заштите природног добра, сагледавани су и на основу усвојених развојних докумената који се заснивају на стратешким развојним документима Републике Србије:

- **Стратегија развоја туризма Републике Србије за период 2016 – 2025.** („Службени гласник РС“, број 85/14);
- **Национална стратегија одрживог развоја** („Службени гласник РС“, број 57/08);
- **Национални програм заштите животне средине** („Службени гласник РС“, број 12/10);
- **Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара** („Службени гласник РС“, број 33/12);
- **Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014 – 2024. године** („Службени гласник РС“, број 98/16);
- **Стратегија развоја шумарства Републике Србије** („Службени гласник РС“, број 59/06);
- **Уредба о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије** („Службени гласник РС“, број 11/02).

Споменик природе „Кањон реке Вучјанке“ предмет је планских решења следећих просторних планова:

- **Нацрт Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године ;**
- **Регионални просторни план општина Јужног Поморавља** („Службени гласник Републике Србије“, бр. 83/2010);
- **Просторним планом подручја посебне намене слива акумулације Барје** („Службени гласник Републике Србије“, бр. 80/2020);
- **Просторни план града Лесковца** („Службени гласник града Лесковца“, број 12/11)
- **План генералне регулације за насељено место Вучје** („Службени гласник града Лесковца“, број 19/18)
- **Планом детаљне регулације за споменик културе Скобаљић град** (Одлука о изradi Плана детаљне регулације „Службени гласник града Лесковца“, број 10/19);

Просторни план Републике Србије је основни плански документ просторног планирања и развоја у Републици, којим се одређује дугорочни стратешки оквир за усмеравање и управљање просторним развојем, Према Нацрту Просторног плана Републике Србије од 2021, до 2035. године, простор у коме се налази кањон реке Вучјанке се оквирно резервише као простор за истраживање и заштиту.

Регионални Просторни план општина Јужног Поморавља је дугорочни плански документ који обухвата подручја Јабланичког и Пчињског управног округа. Овим планом иницира се заштита подручја планине Кукавице, са комплексом квалитетних букових шума, као и простором од есенцијалног значаја за очување режима и квалитета вода (посебно кањон реке Вучјанке). Концепција заштите водних ресурса заснива се, између

осталог, на заштити од вода које обухватају активне пасивне хидротехничке мере на уређењу бујичног водотока реке Вучјанке.

Просторним планом подручја посебне намене слива акумулације Барје се утврђује плански основ за заштиту, уређење и одрживо коришћење слива акумулације Барје, на деловима територија градова Врање и Лесковац. Туристичке атракције на подручју Просторног плана представљају комбинацију природних и културних вредности, омогућавајући развој појединих врста туризма.

Просторни план града Лесковца препознаје реку Вучјанку као природни туристички мотив сагледан кроз различите видове туризма, а река се убраја међу најквалитетније токове прве категорије.

Планом детаљне регулације за споменик културе Скобаљић град дефинисан је плански основ организације, коришћења и уређења простора, базиран на основним поставкама планске и стратешке документације вишег реда.

Слика 26. Зидине Скобаљић града, фото: И. Меденица

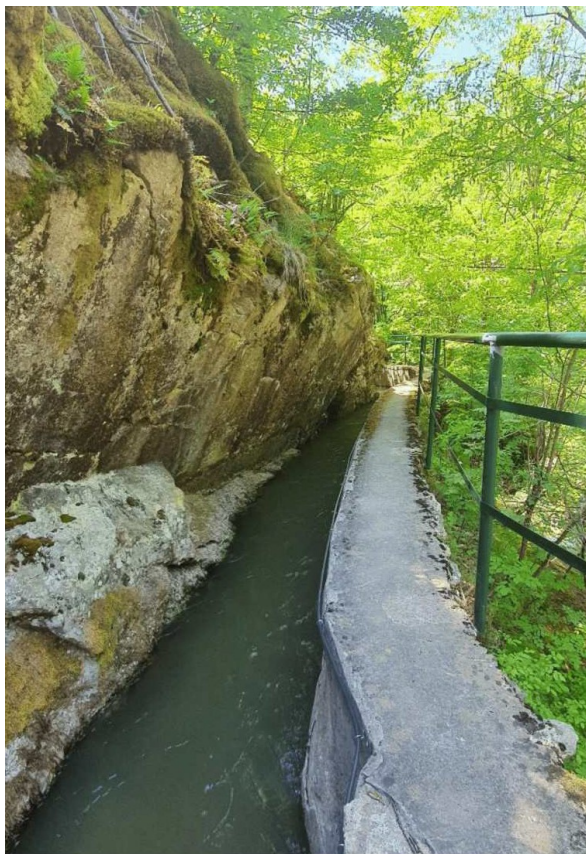
2.3.2. НАСЕЉА И ИНФРАСТРУКТУРА

Од изграђених објеката интересан је канал издубљен у камену испод Скобаљић града. Канал је дуг око 920 m и на његовом крају, код прве карауле, вода из канала улази у металну цев дугу 150 метара, која воду до лопатица агрегата хидроцентрале доводи начињене на дну речног корита, одмах изнад Дев-казана. То је хидроелектрана „Вучје“ на реци Вучјанки, саграђена 1903. године. Државни пут II Б реда бр. 436 Стројковце – Вучје – Владичин Хан повезује делове подручја града Лесковца са општином Владичин Хан

преко планине Кукавице. Пут уједно представља југоисточну границу природног добра, а од њега се одваја некатегорисани пут кроз шуму, слабо проходан за путничка возила. Поред ових путева, кроз шуму, постоје и пешачке стазе. Осим наведених објеката, на подручју природног добра нису присутни други видови инфраструктуре.

Слика 27. Вада мини хидроелектране „Вучје“ без воде, фото: И. Меденица

Слика 28. Вада мини хидроелектране „ Вучје" са водом, фото: М.Станић

2.3.3. СТАНОВНИШТВО

На простору обухваћеном границама СП „Кањон реке Вучјанке" нема насеља ни појединачних стамбених објеката. Најближе насељено место заштићеном простору је варошица Вучје, односно засеоци Збежиште и Шутилица, Збежиште на око 600 m и Шутилица на око 900 m надморске висине. Збежиште је лоцирано на језерској тераси непосредно изнад Скобаљић града и по странама ридова који се стрмо спуштају у реку Вучјанку изнад Соколице. Налази се на путу између Вучја и Големог села. Засеок Шутилица је подигнут на присојним падинама Ките, преко пута Збежишта, од којег га одваја дубока раседлина чијим дном Шутилци су некада били вешти произвођачи вила, лопата и дрвенарије. Данас се на својим стрмим њивама баве земљорадњом и сточарством.

2.3.4. ДЕЛАТНОСТИ

Подручје кањона реке Вучјанке одговара мањој предеоној целини у оквиру планине Кукавице и шумарство, њене суподине према Лесковачком пољу. На овом подручју од делатности су присутне енергетика, саобраћај, туризам, као и културно-истраживачки садржаји - археолошки локалитет Скобаљић град и мала хидроелектрана „Вучје“.

Шумарство

Шумарство је одувек било једна од најстаријих и значајних делатности за развој српске државе, и привредна грана са дугом традицијом, значајан је сегмент одрживог развоја. Садашње стање шума указује на то да су оне биле коришћене као ресурс током целокупне историје предела. Начин њиховог коришћења има важну улогу у економском благостању,

очувању биолошке разноврсности, глобалном кружењу угљеника и водном билансу, а битне су за развој еколошких, заштитних, туристичко-рекреационих, здравствених услуга и др. Велики притисак на од шуме је резултат тешких економских услова и повећаних потреба за производима и услугама шума. Ово се односи, како на државне, тако и на приватне шуме.

Енергетика

Мини хидроелектрана Вучје почела је свој рад 24. децембра 1903. године. У почетку рада мала хидроелектрана је имала 2 хидроагрегата од по 139 kW, а 1931, године пуштен је у рад и трећи хидроагрегат од 800 kW, тако да је ова електрана добила укупну инсталисану снагу нешто већу од 1 MW. Данас је мала хидроелектрана „Вучје“ у систему ЈП „Електропривреде Србије“ и производи око четири милиона киловат-часова струје годишње. Године мала хидроелектрана „Вучје“ уврштена је у светску баштину технике, коју чини још свега шездесет објеката (https://sr.m.wikipedia.org/sr-ec/Мала_хидроелектрана_Вучје).

Слика 29. Машинска зграда мале хидроелектране „Вучје“, фото: И.Меденица

Туризам

Кањон реке Вучјанке има ограничени потенцијал за развој туризма, а најпре екотуризма, културног и руралног. Велики број атрактивних водопада, видиковаца, природне вредности, као културно и споменичко наслеђе и излетиште у подножју, чине кањон реке Вучјанке једном од најатрактивнијих туристичких дестинација у Лесковачкој котлини и региону. За успешан развој туризма нису довољни само природни и антропогени

туристички мотиви, већ је неопходна и одговарајућа туристичка инфраструктура, односно смештајни и угоститељски објекти, а од чије изграђености, бројности и структуре зависи квантитет и квалитет туристичке понуде и промета. С обзиром на то да је природно добро осетљив простор, будући развој туристичке инфраструктуре треба базирати на подизању квалитета у већ постојећим јединицама (хотелима), а пре свега локализовати га у варошици и у складу са еколошким принципима. Такође, акценат треба ставити на обележавање и комплетно уређење планинарских стаза које воде до интересантних информативно природних едукативних и табли, културно-историјских локалитета, на постављање формирање еко-стаза и сл. Туристичку атракцију представља и сам објекат хидроелектране „Вучје“ као и биста Николе Тесле и макета Теслиног торња, које је, обележавајући 165. годишњицу рођења Николе Тесле, поставило Удружење „Теслин торањ у Србији“. Традиционална манифестација Теслин дан у Лесковцу први пут је одржана 2012. године у организацији Удружења Теслин торањ у Србији. Манифестација се одвија на две локације: Теслин парк — хидроелектрана „Вучје“ и у Центру за стручно усавршавање у образовању, у Лесковцу, што овај простор чини још атрактивнијим за туристе. Такође, ваду/канале водозахватне зграде хидроелектране „Вучје“ треба искористити у сврхе промоције природног добра и обликовати их у виду едукативне стазе.

Слика 30. Савремена депикција светаца на стенама кањона реке Вучјанке
фото: И.Меденица

Рибарство и риболов

Да би се очувале популације клена и поточне мрене, у делу реке Вучјанке низводно од хидроцентрале до северне границе заштићеног простора, у самом кањону, као и популације узводно од водозавхвата, забрањен је рекреативни и спортски риболова, осим риболова у научноистраживачке сврхе. Са друге стране, рекреативни риболов није ни могућ у кањонском делу, јер не постоје приступачни прилази нити локације погодне за риболов.

Ловство

На простору кањона реке Вучјанке газдује ловачко удружење „Поречје" из Вучја које поседује ловиште и чија ловна површина износи 17.000 ha, а у чијем обухвату је и кањон реке Вучјанке. У ловишту се по попису ловачког удружења налазе : срна, дивља свиња, зец, пољска јаребица, фазан, (<https://www.gradleskovac.org/index.php/o-leskovcu/turisticki-vodici/lovni-turizam>).

2.3.5. РЕСУРСИ

На подручју кањона реке Вучјанке, као ресурси, могу се разматрати очувана природна средина, туризам и енергетика на постојећем нивоу развоја и коришћења.

Шуме

Један од значајнијих ресурса подручја су шуме различитог типа, флористичког састава, структуре и старости, које су описане у поглављу 1.8. Вегетацијске одлике. Шумским ресурсима у границама заштићеног подручја треба да се управља на начин да се очува њихова намена, а то је заштитна функција, и овај ресурс треба да буде у функцији еколошке и предеоне естетике.

Лековито биље

Лековито биље представља један од битних природних ресурса које нуди подручје кањона реке Вучјанке. Анализом флоре истраживаног подручја установљено је присуство од 58 биљних таксона који су препознати као лековити, што значи да лековите биљке чине нешто више од 1/3 евидентиране флоре. Међутим, нису евидентирана локална удружења или задруге које би се бавиле организованим сакупљањем биљака и њиховим откупом, или обучавањем физичких лица за препознавање врста и правилно сакупљање лековитог биља, па би унапређење овог природног добра, као и ширег простора овог дела планине Кукавице, могло ићи у том правцу. Међу врстама лековитог биља и шумских плодова који се сакупљају на овом подручју је и 14 биљних врста које се наводе у Уредби о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Службени гласник РС“, бр. 31/2005, 45/2005, 22/2007, 38/2008, 9/2010 и 69/2011), те се за даљи развој ове делатности морају поштовати законом прописане норме.

Фауна риба

С обзиром на то да присутна фауна риба не представља ресурс од значаја за развој риболова, па је забрањен рекреативни и спортски риболов на подручју Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“. Међутим, узевши у обзир потпуну изолованост поточне

пастрмке и поточне мрене узводно од водопада у кањону, постоји велика могућност да ове врсте, посебно поточна пастрмка, поседују јединствену молекуларно – генетичку структуру, због чега би могле да се користе као матични материјал за порибљавање овог, али и других водотока у којима евентуално постоји иста генетичка линија.

Дивљач

Територија заштићеног подручја, због свог положаја и облика и близине насеља, не би требало да буде подручје активног лова, већ треба да служи за прихрану дивљачи. Због тога, свака активност усмерена ка заштити и одрживом коришћењу фауне сисара захтева шире ангажовање и неизоставну сарадњу корисника простора и ресурса.

2.3.6. КОМУНАЛНА И ДРУГА ИНФРАСТРУКТУРА

Саобраћајна инфраструктура

У оквиру граница заштићеног добра, налази се државни пут ПБ реда бр. 436 на правцу Стројковце-Вучје-Владичин Хан (са неизграђеном деоницом од Вучја у правцу Тумбе, планине Кукавице и даље ка Владичином Хану).

Обухвата деонице број 43601 и 43602 (неизграђена), од чвора број 22701 Стројковце до чвора број 43602 Доње Јабуково. Укупна дужина у Просторном плану је око 18,6 km, од чега је неизграђено 8,2 km, а не пролази кроз сливно подручје акумулације „Барје“.

Деонице државних путева су са асфалтним застором у добром стању, задовољавајуће ширине попречног профила и елементима подужног профила које задовољавају прописане параметре. Мрежа општинских путева је недовољно развијена, а мали проценат путева је са савременим коловозним застором, малом ширином попречног профила, док елементи подужног профила на појединим деоницама делимично задовољавају законом прописане параметре. Хоризонтална и вертикална сигнализација углавном не постоји. Већину путева је неопходно изградити и реконструисати услед постизања већег степена безбедности саобраћаја. Евидентиран је и велики број некатегорисаних путева.

Канализациона инфраструктура

Стање канализационог система је незадовољавајуће, како у погледу обухвата постојећих израђених објеката, тако и погледу квалитета постојеће мреже. Објекти имају индивидуалне септичке јаме које су често лоше грађене, са лошим степеном водоиздрживости.

Комунални отпад

Прикупљање и изношење комуналног отпада са планског обухвата оствариће се постављањем контејнера на почетку почетак приступног пута, поред планираног паркинга. Дуж приступног пута и пешачких стаза предвиђа се постављање клупа за седње и корпи, које морају бити од природног материјала. Вучје са широм околином је у систему одношења комуналног отпада и одвоза на санитарну депонију "Жељковац".

Електроенергетска инфраструктура

Електроенергетска стабилност насеља обезбедиће се планираним повећањем капацитета постојећег електроенергетског објекта -ТС 35/10 kV "Вучје" са постојећих 2×4 MVA на 2×8 MVA, као и изградња нових ТС 10/0.4 kV ради поузданог напајања појединачних потрошача.

ПТТ инфраструктура

Телекомуникациона мрежа је слабо развијена, а поред телефонских услуга у мањем броју насеља се пружају и услуге преноса података, интернета, IPTV и друго. Инфраструктура фиксне мреже постоји уз све главне путне правце. Оптички каблови нису доведени до свих насеља, а они би омогућили да се телекомуникациона инфраструктура осавремени и омогући пружање свих врста услуга.

2.3.7. ТУРИЗАМ

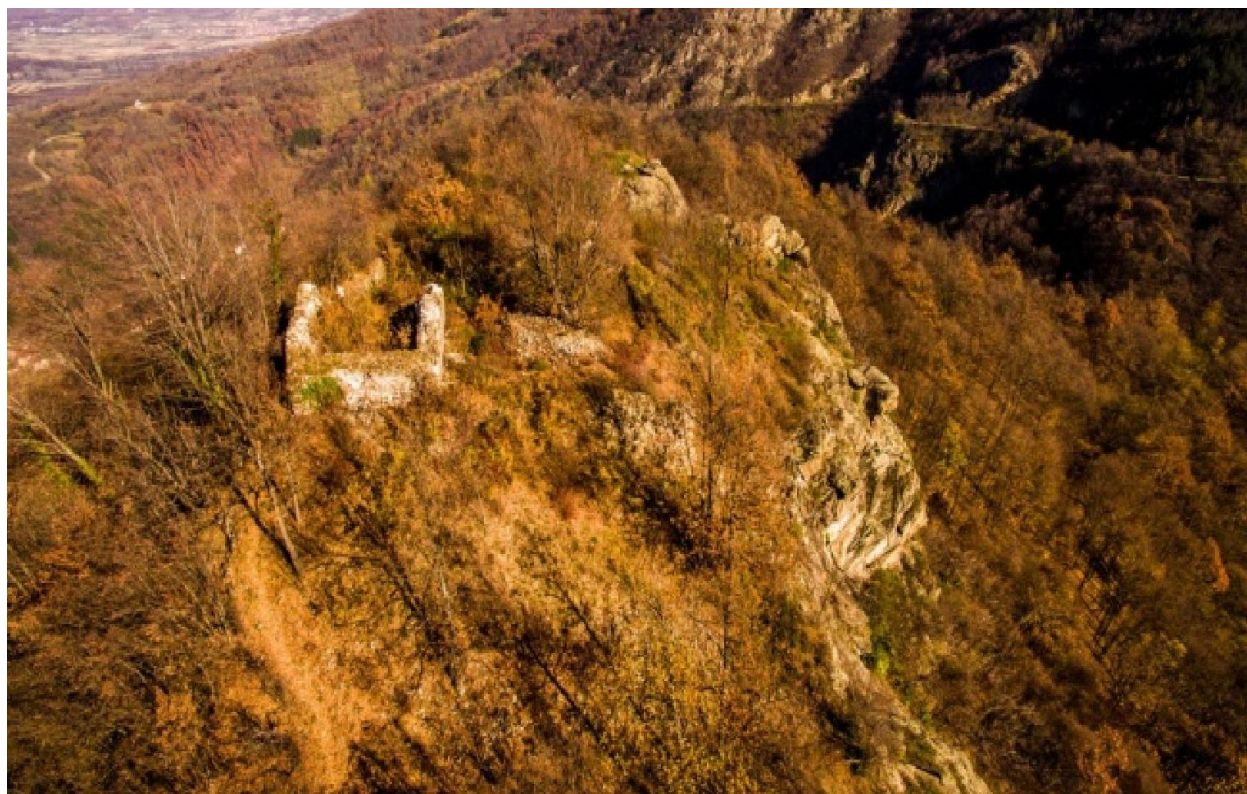
Основ туристичке атрактивности овог подручја представљају разноврсност предела, очуван пејзаж, богат биодиверзитет, аутохтони биосистеми, еколошке и пределе целине, богатство шумама и водним ресурсима. Стога би развој сеоског и екотуризма био један од главних потенцијала овог подручја. Главни проблем представља недостатак смештајних капацитета и ванпансионских садржаја који би утицао на дуже задржавање туриста у овом крају. Екотуризам на овом подручју, као такав, обухватао би групне и индивидуалне посете, које би се заснивале на одређеним принципима као што су едукативно и одговорно понашање током боравка у природи.

2.3.8. КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЛЕЂЕ

У границама Споменика природе „Кањон реке Вучјанке" налази се средњовековно утврђење Скобаљић град, саграђен на стрмој и неприступачној литици на врху стеновитог гребена планине Кукавице, на левој обали кањона реке Вучјанке, југозападно од села Вучја. Утврђени град је имао четири фазе градње, од којих је прва била рановизантијска, У другој фази град је бранио средишње области Самуилове државе, и био је међу 35 тврђава-градова који представљају утврђену линију. Током IX и XII века утврда је била пушта, да би била обновљена, вероватно, средином XIII века, Претпоставља се да је у том периоду била доминантна бранич кула. Убрзо након обнове, утврђење је напуштено, а вероватно је по други пут страдало пред крај XIV века. Изнова је утврђено после 1444, године и коначно освојено 1455. године од стране Турака (Завод за заштиту споменика културе Ниш, 2022).

Само утврђење скоро је неприступачно са три стране: са јужне се налази кањон реке Вучјанке, а са источне и северне стране налазе се окомите падине гребена. Скривен брдима, усесима и гребенима, уочљив је тек са мале дистанце. Комплекс се састоји из Горњег и Доњег града и подграђа које се простире на источној страни и захвата укупну површину од око 2 хектара. Опасан је бедемима који су најмоћнији на западној страни, док се на северу налази и одбрамбени ров. Горњи и Доњи град налазе се на врху гребена, укупне површине око 1 хектар, док се подграђе лепезасто спушта од источног краја Доњег

града. Фортификација Горњег града састоји се од бедема и две дијагонално постављене куле. Горњи град је квадратног облика са површином од око 400 m²: и у њему је сачуван богат културни слој. „Мања" кула се налази поред капије која води у Доњи град, а већа - донжон (бранич) кула, се налази у северозападном делу и њени зидови су очувани до висине приземља. Донжон кула, иако ниско сачувана, доминира комплексом. Доњи град са подграђем величине око 1400 m² простире се источно од Горњег града и прати конфигурацију терена. На источној страни бедема откривени су остаци куле, зидане у мешовитој техници од опеке и камена, која датира из периода ране Византије.

Слика 31. Утврђење „Скобаљић град ", фото: Завод за заштиту споменика културе, Ниш.

Средњевековно насеље „Скобаљић град" је проглашено за културно добро - споменик културе Одлуком СО Лесковац бр. 06-22/86-01 од 24.06.1986. године, а уписан је у Централни регистар непокретних културних добара под бројем СК 875. Налази се на катастарским парцелама број 4323 и 4327 у К.О. Вучје (Завод за заштиту споменика културе Ниш, 2022).

3. ОЦЕНА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРЕДЕЛА

Иако нема података о мерењу квалитета параметара животне средине, као ни других релевантних истраживања у овој области до сада, ипак се на основу теренских истраживања Завода, може закључити да се подручје Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ одликује високим квалитетом животне средине.

Стање животне средине оцењује се као добро обзиром да је шума и шумско земљиште и водно земљиште на највећем делу површине. У обухвату и шире нема објеката и активности који могу бити извор загађења односно узрок значајних неповољних промена квалитета ваздуха, вода и земљишта, или који могу генерисати прекомерну буку, отпад, јонизујуће и нејонизујуће зрачење. У окружењу Споменика природе налазе се села планинског типа, са малим бројем становника старије популације. Сточни фонд у околини је врло скроман. Не постоји ни један привредни комплекс у близини, радио ни базне станице, тако да нема загађивача, нити оптерећења животне средине. Што се тиче загађења од нејонизујућег зрачења, не постоје ни радио ни базне станице у близини, тако да нема великих оптерећења животне средине. У границама Споменика природе и у непосредној близини нема мерних станица за вршење мониторинга животне средине.

Слика 32. Хидроцентрала на реци Вучјанка, фото: Душан Ђорђевић

4. ПРЕГЛЕД КОНКРЕТНИХ АКТИВНОСТИ, ДЕЛАТНОСТИ И ПРОЦЕСА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ФАКТОР УГРОЖАВАЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Најзначајнији аспект угрожавања заштићеног подручја представља негативан антропогени утицај, који се огледа у недовољној бризи, неадекватном коришћењу простора и ограниченој свести јавности о вредностима и значају очувања природних добара. Активности, делатности и процеси који могу представљати факторе угрожавања Споменик природе Кањон реке Вучјанке непосредно су повезани са стањем природних и створених вредности, као и са начином њихове заштите, коришћења и усмеравања ка одрживом развоју.

У том смислу, евидентиране су и појединачне просторне интервенције из ранијег периода. На локацији природног видиковца Соколица, пре проглашења заштићеног подручја, изграђен је објекат „Видиковац Соколица“. Управљач заштићеног подручја је по сазнању о затеченом стању благовремено обавестио надлежне органе и институције.

Негативни фактори угрожавања разматрани су кроз утицаје на природне системе, пре свега кроз измене аутохтоних предела на ширем простору, фрагментацију и изолацију станишта, као и кроз нерационално, непланско и делимично противзаконито коришћење природних ресурса. Стање животне средине на подручју заштите условљено је деловањем низа природних и антропогених фактора који су међусобно повезани и чији кумулативни ефекти могу утицати на очуваност природних вредности и функцију екосистема. Данас су пред простором други изазови, и основне делатности које имају утицај на стање природних вредности су следеће:

Шумарство – Шуме простора кањона реке Вучјанке су угрожене на местима која су приступачна људима, углавном уз саобраћајнице. Шумска одељења која нису у контакту са саобраћајницама су у много бољем стању, свакако, боље очувана због неприступачности. Таквим се морају очувати јер су важна са аспекта заштите земљишта од спирања, шумског генофонда, биодиверзитета и предела. Простори који се налазе на стрмијим и неприступачним местима су под мање израженим индиректним утицајем. Иако не директно, експлоатација шуме на ширем простору планине Кукавице има негативан утицај на реку кроз појачање ерозионих процеса на местима сече и повећање количине речног наноса који се акумулира у вировима у средишњем делу кањона. То условљава губитак станишта акватичних бескичмењака, али и потенцијално отвара потребу за вађењем речних наноса, као противпоплавне мере.

Туризам – На подручју Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ заступљени су видови излетничког туризма у масовном облику. У неконтролисаним условима, опортуни туризам може бити изразити угрожавајући фактор. То се посебно односи на ненајављене и неконтролисане посете кањону, пролаз кроз кањон без водича и чувара, бушење стена за потребе постављања сидришта за формирање алпинистичких праваца и изградња инфраструктуре за адреналинске видове туризма (виаферате, зиплајни и вожња квадова). Излетнички туризам има и потенцијалне угрожавајуће ефекте на водоземце и гмизавце које људи убијају из страха и незнања.

Саобраћај – Како је у већем делу десне обале реке Вучјанке граница заштићеног подручја локални пут Вучје – Влаина – Пољаница – Врање, природном добру је ово значајан

угрожавајући фактор. Пре свега се ово односи на узнемиравање дивљих животиња и угрожавања њиховог кретања преко трасе пута. Фрагментација шумског станишта узрокована изградњом саобраћајнице по којој се возила могу кретати већом брзином, уз смањену прегледност због кривина и повећани интензитет саобраћаја, представља негативан фактор за водоземце и гмизавце. Такође, овим путем се крећу и товарна возила која га стално оштећују, што изискује сталне интервенције репарације. Кретање камиона и стално одржавање путева је активност која проузрокује вибрације које могу покренути кретања стенских маса и потенцијално угрозити безбедност људи, туристичких и енергетских објеката.

Енергетика — постојање хидротехничких објеката у виду мале хидроелектране „Вучје“ и бетонских брана на деловима уређеног корита имају позитивне и негативне утицаје на заштиту подручја. Бране немају негативне ефекте на морфологију и естетику, а изграђене су у почетном делу кањона и предеоно су лепо утопљене. Изградњом бетонских брана извршен је успор отицаја, појачано депоновање вученог наноса и смањење вертикалне ерозије у почетном делу кањона реке Вучјанке, чиме се заштитила безбедност објеката и становништва од поплава у Вучју. С друге стране, изградњом хидроенергетских објеката дошло је до измена морфолошких и физичко-хемијских карактеристика и хидродинамичких параметара акватичних екосистема. Измене карактеристика воде утичу и на измену заједница хидробионата (фито и зоо планктона, перифитона и макрозообентоса), а тиме и промену структуре рибљих заједница. Прекидањем и ометањем узводно-низводних миграторних путева изградњом водозаврата малу хидроелектрану дошло је до незнатног угрожавања рибљег фонда, уз напомену да у кањону реке Вучјанке постоје и природне препреке у виду великог броја водопада са висинама које рибе не могу да савладају у миграторним кретањима, што утиче и на немогућност размене генетског материјала.

Успостављањем тростепеног режима заштите у заштићеном подручју, неки његови делови биће подвргнути контролисаним и ограниченим туристичким посетама и уређењу, а за шта ће бити неопходно поседовање посебних дозвола. Забрањене и ограничене активности су саставни део Уредбе о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке” којом ће се даље заштити и унапредити простор.

Слика 33. Водопад у кањону реке Вучјанке, фото: И.Меденица

4.1. КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И МЕРЕ ЗА ЊИХОВО УБЛАЖАВАЊЕ

Климатске промене представљају један од кључних дугорочних фактора угрожавања заштићеног подручја, јер условљавају измене основних еколошких параметара који одређују функционисање природних екосистема. Пораст температуре ваздуха, промене у сезонској расподели падавина, чешће појаве сушних периода, олуја, пожара и поплава могу довести до деградације станишта, промене распрострањења врста, поремећаја фенолошких циклуса, као и до смањења биолошке разноврсности.

Климатске промене такође могу утицати на појаву и ширење инвазивних врста, повећати ризик од биљних болести и штеточина, као и интензивирати процесе ерозије и деградације земљишта. Ове промене посредно утичу и на традиционалне облике коришћења простора, туризам и локалну економију, што додатно усложњава управљање заштићеним подручјем.

У циљу ублажавања и прилагођавања последицама климатских промена неопходно је спроводити интегрисане мере управљања које обухватају очување природних процеса, повећање повезаности станишта и очување еколошких коридора, обнову деградираних површина и пошумљавање аутохтоним врстама отпорним на климатске варијације. Посебан значај има одрживо управљање водним ресурсима, укључујући очување изворишта и природних ретенционих површина које ублажавају ефекте екстремних падавина и суша.

Неопходно је успоставити систем континуираног праћења климатских параметара и стања екосистема, дефинисати индикаторе осетљивости станишта и врста, као и редовно ажурирати мере управљања у складу са добијеним подацима. Јачање сарадње са научним институцијама, локалним становништвом и корисницима простора, као и спровођење едукативних активности, представљају важан предуслов за успешно прилагођавање заштићеног подручја климатским променама и очување његових природних вредности у дугорочном периоду.

5. ДУГОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Концепт заштите Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ базира се на очувању природних вредности заштићеног подручја - комплексима под високопланинском шумском вегетацијом, атрактивним геоморфолошким облицима и другим природним вредностима, значајном споменичком наслеђу, фаунистичком богатству, с једне стране, и настојања да се омогући развој овог подручја на принципима одрживог развоја са друге стране.

Дугорочни циљеви заштита, очување, унапређење и одрживог развоја, спроводе се у циљу:

- *заштита посебних природних вредности*, што подразумева заштиту делова природе од значаја у научне, културно образовне, рекреативне, туристичке и друге сврхе, као што су заштита предела, амбијента и пејсажа;
- *заштита репрезентата геодиверзитета*, односно заштите геолошке средине, и подразумева издвајање, заштиту, очување и праћење стања на објектима геонаслеђа и слично;
- *заштита репрезентата хидролошког наслеђа*, односно заштите постојећих и потенцијалних објеката хидролошког наслеђа, заштите, очувања и праћења стања на објектима хидролошког наслеђа;
- *заштита биодиверзитета*, односно праћења стања, очувања и спровођења мера заштите станишта приоритетних за заштиту, односно очувања, праћења стања и угрожавајућих фактора флоре и фауне уз процену тенденције могућих промена и сукцесија;
- *заштита и коришћења ресурса усмерених*, пре свега, на заштиту водотокова и извора, геолошких феномена, као и коришћења биолошких ресурса у складу са политиком одрживог развоја;
- *заштита културних добара*, што подразумева очување споменика културе и уређење његове околине.

5.1. Смернице за унапређење:

- очувању и унапређивању укупних природних вредности,
- очувању предеоних одлика,
- очување и унапређење вредности биодиверзитета, геодиверзитета, као и
- културно-историјских вредности подручја,
- одрживо коришћење природних ресурса,
- очување и унапређење станишта, типова станишта и популације дивље флоре
- и фауне,
- подстицање развоја одрживог туризма,
- укључивање локалног становништва и свих заинтересованих учесника у активностима на заштити природе и животне средине,
- промоција природних вредности и особености подручја,
- унапређење и развој истраживачких и едукативних активности.

6. АНАЛИЗА И ОЦЕНА УСЛОВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА

У сваком случају треба имати у виду чињеницу да ма како детаљно био разрађен концепт заштите он у сваком погледу садржи и низ непознатих елемената који у просторно – временској функцији доводе до нових проблема који се морају решавати. Услед тога и овај концепт мора бити отворен за трајно и флексибилно деловање у циљу заштите подручја Споменика природе.

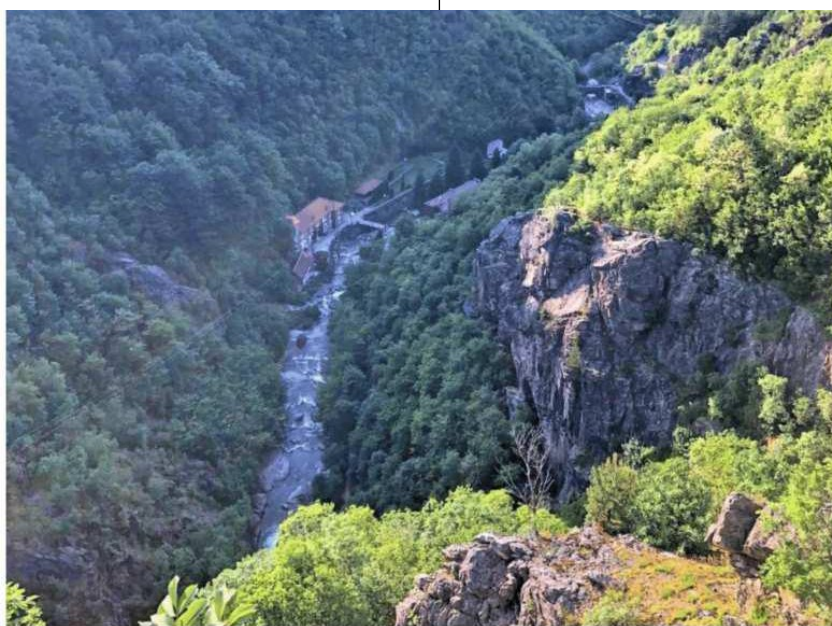
6.2. SWOT анализа услова за остваривање циљева заштите

За оцену социо-економских аспеката урађена је SWOT анализа предности, могућности, слабости и претњи. SWOT (од енглеских речи: *Strenght, Weaknesses, Opportunitie, Threats* - предности, слабости, могућности, претње) је анализа путем које се уочавају стратегијски избори довођењем у везу снага и слабости са шансама и претњама у екстерном окружењу.

SWOT анализа омогућава препознавање позитивних и негативних фактора који утичу на остварење стратешких опредељења и циљева заштите и даје могућност благовремене интервенције и прилагођавања фактора, а у циљу остваривању стратешких циљева заштите.

Предности/ <i>Strenght</i> (S)	Слабости / <i>Weaknesses</i> (W)
Геоморфолошко и хидролошко богатство и разноврсност	Низак ниво животног стандарда становништва
Развојна природна, привредна и историјска целина и туристичко-рекреативна регија специфичне понуде, са природним и културно историјским добрима од признатог националног значаја,	Недостатак смештајних капацитета
Очуване природне вредности и ресурси	Несигурно финансирање управљања
Усмереност насеља Вучје, града Лесковца на развој и промоцију кањона реке Вучјанке	Недовољна сарадњу са свим заинтересованим субјектима и корисницима
Близина и доступност ауто пута Е-75 и добри регионални путеви	Недовољан број чувара и стручни капацитети управљача у вези планирања и управљања заштићеним подручјем
Повољан географски положај за развој туризма (велики градски центри у непосредној близини)	Ниска густина насељености и неповољне демографске карактеристике (депопулација и најдубља демографска старост
Афирмисаност подручја као простора са јединственом туристичком природном атракцијом	Непознат број квалификованог и обученог становништва за рад са посетиоцима у туризму (водичи, менаџери дестинација итд.)
Планирано системско уређивање начина финансирања заштићеног подручја	Нерешено питање отпадних комуналних вода
Могућности/ <i>Opportunitie</i> (O)	

	Претње/ Threats (Т)
Партнерство са другим корисницима и финансирање радова из фондова ЕУ	Низак ниво животног стандарда становништва
Коришћење подстицаја за рурални развој	Изолованост (слабо развијеног дела Србије)
Развој туристичке понуде	Миграција омладине у већа насеља у окружењу
Заинтересованост локалног становништва у управљању, промоцији и програмима едукације о заштићеном подручју	Недостатак програма образовања и обуке за обезбеђивање квалификованог кадра за спровођење развојних иницијатива
Заинтересованост становништва подручја за окупљање у завичајна удружења	Непозната сарадња на релацији локалне власти – управљач – привредници – удружења орјентисана ка кањону реке Вучјанке
Подстицаји за бављење сеоским туризмом	Климатске промене (суша, ледоломи, ветроломи, поплаве, пожари, бујице, ерозија и др.).
Препознатљивост Споменика природе	Недовољно изграђен ауторитет чувара за обављање послова надзора над спровођењем режима заштите,

Слика 34. Поглед са видиковца поред државног пута на машинску зграду мале хидроелектране „Вучје“ у режиму заштите трећег степена, фото: И.Меденица

7. ПРИОРИТЕТНЕ АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА ЗАШТИТИ, ОДРЖАВАЊУ, ПРАЋЕЊУ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊУ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

У складу са Законом о заштити природе, Уредбе о проглашењу Споменика природе “Кањон реке Вучјанке” и резултатима досадашњих истраживања утврђене су смернице за одређивање циљева заштите, коришћења и развоја СП “Кањон реке Вучјанке”. План управљања је основ свих функција заштићеног подручја, а природне вредности ће се користити у складу са успостављеним режимима заштите. Планом управљања су дефинисани циљеви и принципи заштите унапређења, коришћења и развоја заштићеног подручја, који ће се спроводити програмским и планским документима. Основни, дугорочни циљ у Плану управљања је дефинисање услова неопходних за одржавање темељне вредности, пре свега, самог кањона реке Вучјанке са стрмим падинама и са већим бројем брзака, слапова и водопада, са изузетно разноврсним геоморфолошким и геолошким обележјима, који представљају основу заштите овог подручја као Споменика природе. Осим наведеног, циљ је и обезбеђивање планских основа за управљање, као и уређење подручја, што иницира израду докумената и реализацију посебних развојних програма.

У циљу доследног спровођења мера заштите и концепта заштите заснованог на капацитетима и примарним функцијама природног добра неопходно је да се:

- *геолошко и минеролошко наслеђе* у потпуности сачува у заштићеном подручју.
- *водоток* редовно чисти од комуналног отпада који река носи одржавати чистим слапове, водопаде и ток реке, као и уредити објекте народног градитељства – воденице и слично, а који се налазе у непосредној близини заштићеног подручја;
- *шумарство* заснива на унапређењу шумских екосистема, кроз забрану сече и омогућавање природних сукцесивних процеса;
- *биодиверзитет* сачува од даљег пропадања, што се остварује праћењем стања (мониторингом) флоре и фауне, а пре свега, врста које су угрожене како би се избегле популационе катастрофе и њихово потпуно нестајање за све врсте са уском станишном валенцом, неопходно је спровођење мера заштите станишта неопходно је контролисање и примена мера сузбијања инвазивних врста;
- *изградња* одвија искључиво на грађевинским парцелама и на површинама које су по намени одређене просторним плановима за изградњу и уз поштовање услова заштите природе;
- *саобраћајна инфраструктура* пажљиво испланира како би се даља фрагментација природних целина, очували коридори за кретање дивљих животиња и тиме смањила њихова смртност на путевима.

У зависности од постојећег стања на терену, обима утицаја негативних појава и процеса на основне природне и друге вредности заштићеног природног добра и значаја појединих задатака и активности на заштити, уређењу и коришћењу тих вредности и природног добра у целини утврђене су следеће приоритетне активности:

7.1. Обавезе управљача у циљу реализације приоритетних активности и мера

Начин управљања, коришћења и унапређења заштићених подручја регулисани су одредбама Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-исправка, 14/2016, 95/2018-други закон и 71/2021). Управљање заштићеним

природним добром је делатност од општег интереса и њиме управља правно лице, које испуњава стручне, кадровске и организационе услове за обављање послова очувања, унапређења, промовисања природних и других вредности и одрживог коришћења заштићеног подручја. Организација заштите треба да се огледа у покретању следећих активности:

За реализацију планираних мера заштите природних и створених вредности Споменика природе управљач има обавезу:

- спровођење режима и мера заштите, очувања, уређења и унапређења природног добра;
- обележавање границе заштићеног подручја и локалитета у режиму заштите I и II степена;
- организовање и на адекватан начин опремање чуварске службе;
- организовање сарадње са службом општине, посебно инспекцијском, службом урбанизма и грађевинарства ради спречавања бесправне изградње и других видова нарушавања простора и процеса у њему;
- обезбеђивање услова за организовање и реализацију научно-истраживачких, културних, информативно-промотивних, пропагандних и других активности;
- стимулисање развоја активности и делатности које су дозвољене на заштићеном подручју, а у складу са принципима одрживог развоја;
- обезбеђивање услова, мишљења и сагласности од свих надлежних органа, организација и установа за све радове унутар заштићеног подручја;
- организовање сарадње са власницима земљишта на коме се природно добро налази; следећих обезбеђивање планских основа за управљање и уређење подручја, што би подразумевало израду докумената: Плана унапређења и развоја заштићеног добра;
- израда управљања и годишњих програма заштите, приоритетних развојних програма за заштићено подручје, као самосталних докумената или делова програма регионалног развоја.

7.2. Израда и доношење програмске и планске документације

За спровођење циљева и активности предвиђених основном делатношћу управљача заштићеног природног добра потребна су следећа документа:

- План управљања Споменика природе “Кањон реке Вучјанке“ за период од 2026 до 2035. године, донетог на Управном одбору, јавно презентовати и добити сагласност Министарства заштите животне средине;
- Просторни план подручја посебне намене Споменика природе “Кањон реке Вучјанке“ донет од стране Владе РС;
- Годишњи програми управљања Споменика природе “Кањон реке Вучјанке“ у наредном периоду, донети од стране Управног одбора и добијених сагласности Министарства заштите животне средине;
- Извештаји о остваривању годишњих програма управљања;
- Стратегија развоја туризма;
- Планови детаљне регулације и урбанистички пројекти и
- Остали програми.

7.3. Активности и мере на заштити станишта

У складу са одредбама Правилником о критеријумима за издвајање типова станишта, о осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама за њихово очување неопходне су следеће активности како би се очувао повољан статус станишта:

- Подручје Споменика природе може бити потенцијално Натура подручје и зато треба наставити са истраживачким активностима у складу са планом управљања,
- Урадити на основу карти и теренских истраживања детаљна инвентаризацију травних и шумских станишта на подручју Споменика природе,
- Успоставити трајно праћење стања шумских и травних станишта,
- Ревитализација станишта,
- Спречити уништавање и деградацију заштићених типова станишта,
- Извршити инвентаризацију и мапирање шумских станишта на подручју предела,
- Спречити нарушавање природних карактеристика заштићених типова станишта,
- Очувати природне процесе који карактеришу станишта и доприносе постојању специфичних врста,
- Очувати појединачне врсте значајне за станишта на подручју Споменика природе.

7.4. Активности и мере на заштити флоре

- Успоставити мониторинг системе за све кључне врсте биљне врсте које се сматрају угроженим или су значајне за очување,
- У складу са регулативом обезбедити максималну заштиту за заштићене врсте,
- Праћење стања популација строго заштићених врста и чинилаца њиховог угрожавања, нарочито праћење и смањивање утицаја промене климе на високо рањиве врсте и њихова станишта,
- Надзирати сакупљање врста чије је сакупљање регулисано законом,
- Реинтродуковати угрожене врсте нестале на подручју Споменика природе,
- Спречити ширење инвазивних врста,
- Наставити са ажурирањем информационог система о врстама.

7.5. Активности и мере на заштити фауне

- Успоставити мониторинг системе за кључне врсте фауне које се сматрају угроженим,
- У складу са регулативом обезбедити максималну заштиту заштићених врста,
- Започети мониторинге фауне глодара, водоземаца, слепих мишева, инсеката и вегетације.
- Праћење циљних врста птица биће вршено методама: трансеката и прстеновања.
- Покренуће се ажурирање информационог система о врстама.

- **Мере заштите водоземаца и гмизаваца**

Међу воденим стаништима посебан значај, као репродуктивни центри, имају тзв. мале водене површине - баре, односно водени екосистеми који у репродуктивној фази водоземаца пружају оптималне услове за полагање јаја, оплођење и метаморфозу. Мере које се предлажу за ревитализацију станишта водоземаца:

- Обнављање нарушених, односно уништених станишта, нарочито оних која представљају центре диверзитета,

- Заштита копнених зона са природном вегетацијом око центара репродукције водоземаца, ради омогућавања неопходног протока генетичког материјала између локалних популација у оквиру метапопулација,
- Смањење или спречавање емисија хемијских полутаната на стаништима гмизаваца, а посебно водоземаца,
- У оној мери у којој је то могуће, стимулирати локално становништво на враћање традиционалним начинима напасања стоке, како би се обезбедило трајније очување високопланинских пасишта, неопходних за опстанак многих различитих популација животиња (планински гуштер, шарка...).

- **Мере заштите фауне птица**

У циљу заштите и унапређења орнитофауне спроводиће се следеће мере:

- Спречити евентуални неконтролисани лов и одстрел заштићених врста птица и усагласити ловне активности са важећим прописима,
- Успоставити систем праћења ретких и угрожених, строго заштићених врста птица,
- Мере заштите усмерити ка очувању отворених травнатих станишта са камењарима која насељавају врсте које су везане за камените пашњаке и падине у клисурама са камењарима и ниском вегетацијом, уз ограничавање присуства људи и њихових активности, нарочито у репродуктивном периоду птица, посебно туриста и планинара,
- На водотоковима у свим режимима заштите не дозволити изградњу мини хидроелектрана у циљу заштите заједнице птица брдских водотокова, као осталих биљних и животињских група које насељавају ове типове станишта,
- На подручјима гнежђења у шумским екосистемима глобално угрожених врста успоставити систем одрживог коришћења шума брдско-планинском појасу,
- Постављање вештачких дупљи (кућица) за птице из реда сова Strigiformes или за врсте из реда певачица Passeriformes у недостатку природних дупљи и гнезда у којима се ове врсте гнезде, а по претходној анализи подручја,
- Истраживати ноћне птице грабљивице уз одговарајућу методологију у циљу детаљније дистрибуције забележених врста сова и потенцијално бележење нових врста за подручје.
- Забранити уништавање гнезда птица,
- Успоставити праћење популација дневних птица грабљивица, мапирање микролокација гнежђења и исхране,
- По потреби успоставити хранилишта за некрофаге врсте птица,
- Успоставити праћење популација шумских врста птица као индикатора квалитета шума, односно квалитета станишта.

7.6. Активности на заштити, унапређивању и коришћењу шума

Заштита шума обезбедиће се применом законских прописа из ове области и забраном и спречавањем:

- сече шуме и замена врста која није у складу са планским документима,
- уклањање стабала и друге крајречне аутохтоне вегетације у зони реке,
- постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима,
- пустошења и крчења шума, као и чистим сечама, које нису редован начин обнављања;
- одлагања смећа, отпада и других штетних и опасних материја,
- очувати шумску вегетацију, нарочито на теренима која изискују заштиту од ерозије, клизања итд. ,

- ложења ватре у шуми и њеној непосредној близини,
- заштитом и коришћењем гљива, лековитог биља, шумских плодова у складу са актима који регулишу ову област.

За гашење пожара неопходно је планом о заштити од пожара имати припремљене и обучене групе за гашење са посебно оспособљеним вођством група. Група за гашење пожара мора бити опремљена одговарајућом опремом, која је по количини и структури утврђена планом заштите и сузбијања пожара.

7.7. Активности на заштити ваздуха

- успостављање периодичне контроле мерења, тј. мониторинга (једном у току године) основних загађујућих материја, према одредбама Правилника о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Сл. гласник РС", бр. 54/92, 30/99 и 19/2006).

7.8. Активности на заштити, унапређивању и коришћењу земљишта

Заштита земљишта ће се постићи спровођењем следећих мера:

- рационално коришћење земљишта,
- промена намене површина, уколико није у складу са важећим просторним плановима вишег и нижег реда;
- чишћењем површина које су угрожене комуналним отпадом;
- изградњом санитарно одрживих септичких јама на предметном простору смањиће се опасност од потенцијалног загађивања тла и подземних вода;
- забраном одлагања грађевинског и осталог чврстог отпада на, за то неподвижним површинама и локацијама;

7.9. Активности на заштити и управљању водним ресурсом

7.9.1. Водно земљиште

Мере заштите и одрживог коришћења водама у оквиру заштићеног подручја вршиће се у складу са Уредбом о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке” и издатим Водним условима.

Предвиђа се потпуно очување водног земљишта као највећег природног ресурса овог подручја, пре свега као хидроенергетског и водопривредног потенцијала. Строго контролисано коришћење у туристичке, спортско-рекреативне и комплементарне привредне сврхе треба да има стални надзор и контролу очувања природних карактеристика.

Водно земљиште реке Вучјанке као текуће воде јесте корито за велику воду и приобално земљиште. С обзиром да је појас земљишта уз корито реке за велику воду незаштићен од поплава, ширина појаса приобалног земљишта је 10 m, по важећем Закону о водама („Службени гласник РС”, број: 20/2010; 93/2012; 101/2016, 95/2018 и 95/2018-др. закон), намена водног земљишта у наредном периоду мора бити искључиво за одржавање и унапређење водног режима у складу са законом и подзаконским актима.

На водном земљишту дозвољена је :

- реконструкцију постојећих објеката туристичког смештаја, излетишта, културних споменика, инфраструктурне мреже и инфраструктурних објеката у складу са одрживим коришћењем природних вредности и капацитетом простора,
- извођење радова на постојећим хидротехничким објектима,
- уређење пешачких стаза и друге рекреативне инфраструктуре,

- извођење санационих радова на постојећим хидротехничким и водним објектима,
- спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност министарства надлежног за послове заштите животне средине.

- водно земљиште може се користити за изградњу водних објеката, постављања уређаја намењених уређењу вода, одржавању корита водотока и водних објеката, спровођење заштите од штетног дејства воде, а за остале намене у складу са законом и у складу са прописаним забранама, ограничењима права и обавеза за кориснике водног земљишта и водних објеката на водном земљишту.

Активности у водном земљишту предвидети у складу са прописаним забранама, ограничењима права и обавезама за кориснике водног земљишта, уз услов да се приликом спровођења активности не погоршава водни режим и стриктно поштују ограничења у погледу дозвољених емисија у воде прописаних подзаконским актима и то:

- Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и рокове за њихово достизање („Сл.гласник РС“, бр.67/2011,48/2012 и 1/2016).

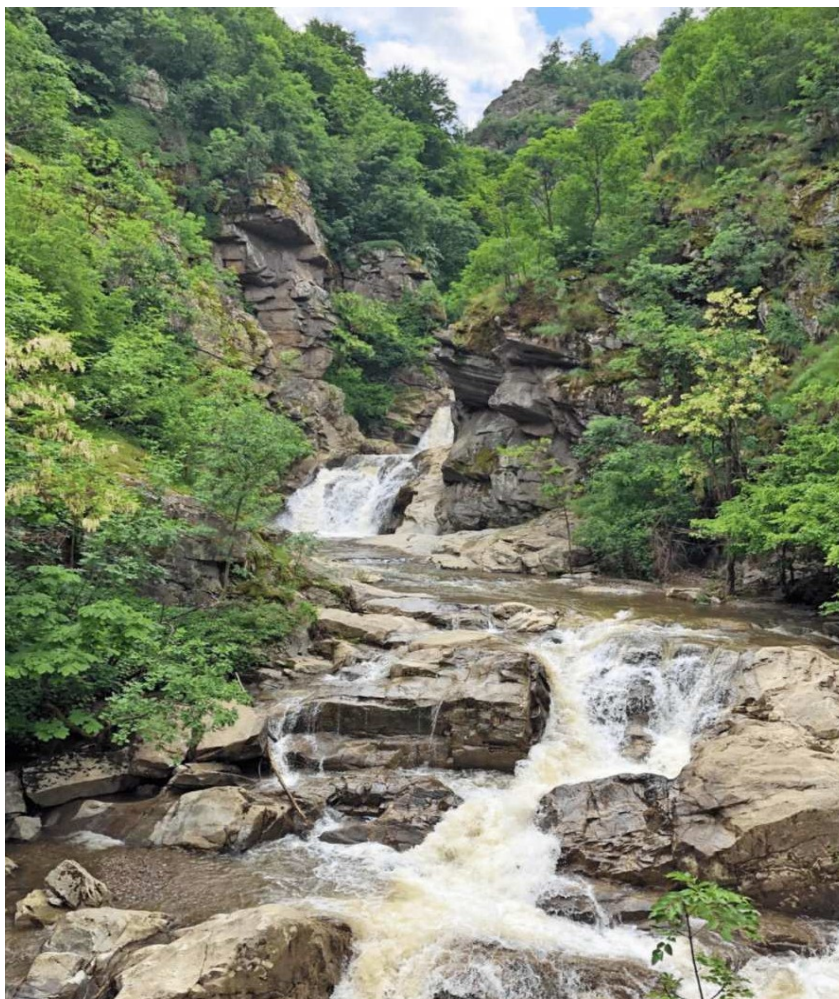
- Уредба о граничним вредностима вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање и рокове за њихово достизање („Сл.гласник РС“, бр.50/2012).

- Уредба о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Сл.гласник РС“, бр.24/2014).

- Уредба о граничним вредностима загађујућих, штетних и опасних материја у земљишту материја у воде и рокове за њихово достизање („Сл.гласник РС“, бр.30/2018 и 64/2019).

- Правилник о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода („Сл.гласник РС“, бр.74/2011).

- Правилник о начину и условима за мерење количине и испитивање отпадних вода и њиховог утицаја на рецепијент и садржини извештаја о извршеним мерењима („Сл.гласник РС“, бр.18/2024).

Слика 35. Река Вучјанка, фото: И.Меденица

7.9.2. Коришћење и заштита вода и водног земљишта

Достизање утврђених приоритетних циљева за подручје Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“, захтева веома пажљиву и систематску организацију у сарадњи републичких и општинских органа и организација као и едукативно и практично ангажовање локалног становништва и корисника овог простора.

Урбанизација

- Забранили изградњу индустријских, угоститељских, стамбених, викенд и других објеката.

Грађевински ископи и експлоатација сировина

- Забранили експлоатацију минералних и неминералних сировина, отварање позајмишта земљишта и камена, као и вађење речног наноса са водног земљишта.

Прикупљање и третман отпадних вода

- Забранили испуштање непречишћених отпадних вода у површинске и подземне воде и земљиште, као и пречишћених отпадних вода директно у подземне воде преко упојних објеката.

- Забранили депоновање свих врста отпада, како опасног, тако и неопасног.

- Забранили свако упуштање, свих категорија и типова отпадних вода у реципијент-водоток, јаруге, на тло и др., без претходног пречишћавања до захтеваног квалитета који

прописује законска регулатива: Закон о водама ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016 и 95/2018), Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање (Сл.гласник РС бр.(67/11, 48/12 и 1/16) или у складу са условима прописаним у водној дозволи.

Сви објекти (стамбени, туристички, привредни и др. комерцијални објекти) који се налазе унутар простора СП обавезно морају имати решено питање прикупљања и одвођења комуналних отпадних вода. То подразумева да: буду прикључени на локалне јавне канализационе системе који морају бити изграђени по прописаним стандардима и препорукама, или у случају непостојања исте, да изграде индивидуалне објекте за прикупљање и третман отпадних вода (капацитета за једно или више домаћинстава). За потребе третмана отпадних вода индивидуалних домаћинстава могу се користити водонепропусне септичке јаме (двокоморне, трокоморне) или компактни "пакетни" уређаји у коме се врши третман отпадне воде на принципу механичког и биолошког пречишћавања. Испуштање у реципјент, површинске воде, искључиво уз издату водну дозволу.

Све постојеће септичке јаме које технички не задовољавају услов водонепропусности, или се у то сумња, морају се санирати у складу са одговарајућим прописима за изградњу оваквог типа уређаја.

Све површинске, запрљане атмосферске и процедурне воде сакупити и третирати на постројењима за предтретман отпадних вода (таложници, сепаратори уља и масти и др.). Ако се испуштање врши у реципјент, површинске воде, обавезно исходovati водну дозволу.

Одлагање отпада:

- Управљање отпадом на подручју Споменика природе мора се обављати у складу са Локалним и Регионалним планом управљања отпадом.
- Забрањено је одлагање комуналног, индустријског и грађевинског отпада, амбалаже, расходованих моторних возила, других машина и апарата, осим комуналног и пољопривредног отпада пореклом са заштићеног подручја, који може да се одлаже на прописан начин на местима која су за то одређена и обележена.

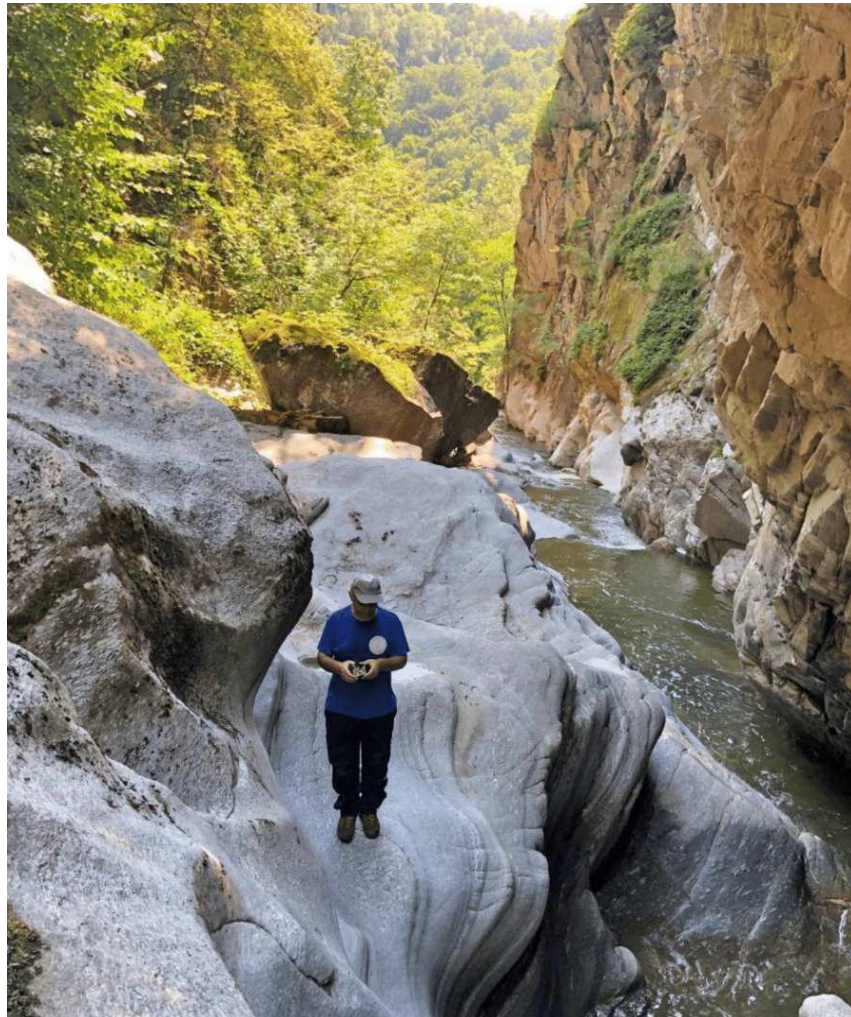
Енергетски сектор

С обзиром да је акумулација вишенаменска, неопходно је на МХЕ „Вучје“ предузме следеће мере заштите:

- строго водити рачуна да не дође до контаминације низводног тока уљима и мазивима,
- управљање нивоима воде у акумулацији вршити имајући у виду утицај на квалитет воде акумулације и биодиверзитет,
- спроводити редован мониторинг акумулације/водотока коа и испуштених отпадних вода из система МХЕ.

Саобраћај

- Превоз опасног терета кроз заштићено подручје треба избећи а уколико то није могуће дозволити само уз примену допунских мера заштите.

Слика 36. Лонци у кањону реке Вучјанке, фото: И.Меденица

7.9.3. Заштита од поплава

Могуће опасности од поплава на подручју Споменика природе су:

- услед изливања бујичних водотокова у време високих падавина и
- неконтролисано пражњење акумулација у случају акцидента пуцања бране.

Одбрана од поплава биће остваривана у оквиру интегралних система Електропривреде Србије, путем:

- активне одбране у оквиру акумулационог басена, којима се ублажавају таласи великих вода и великих каналских система;
- регулације и усмеравање потенцијалне површинске воде;
- заштита од поплава и уређење водотока планирати активним и пасивним мерама заштите, као и превентивним мерама, пре свега изградњом бујичних преграда за стопирање наноса.

Слика 37. „Ђокини вирови“ на реци Вучјанки, фото: И.Меденица

7.9.4. Заштита од клизишта, ерозије и бујица

Заштиту од водне и еолске ерозије спроводиће се ради спречавања губитка земљишта, заштите од поплава, спречавања механичког засипања водних акумулација и механичког и хемијског загађивања водотока.

Главне активности управљача би биле:

- израда програма заштите од водне ерозије
- строга заштита квалитета површинских вода од свих облика загађења;
- биолошки мониторинг потока и река на подручју СП, праћењем физичких и хемијских својстава станишта и бентосних заједница.
- израда катастра извора и врела (каптираних и некаптираних) на подручју предела;
- израда катастра водотока;

- израда катастра загађивача (и њихово праћење) површинских и подземних вода, са обрадом квалитативних и квантитативних података, уз редовно информисање републичке инспекције и Завода за заштиту природе Србије.

7.9.5. Општа правила грађења на водном земљишту

7.9.5.1. Постојећи објекти

Задржавају се постојећи објекти у функцији мале хидроелектране уз могућу санацију, адаптацију или реконструкцију према издатим условима о заштити природе и водним условима .

7.9.5.2. Изградња пратећих појединачних објекта

На водном земљишту дозвољена је изградња објеката у функцији водопривреде и одржавања водотока.

Дозвољена је изградња водних објеката за уређење водотока, и спровођење заштите од поплаве, ерозије и бујица. Локална самоуправа и град Лесковац планирају изградњу моста од бетона, на месту постојећег, на реци Вучјанки, за које је неопходно прибављање услова заштите природе и водних аката. Дозвољена је и изградња објеката компатибилних водном земљишту (под условом да се обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом) и то: отворених објеката партерног уређења, опреме, мобилијара, и сл.

7.9.6. Мера управљања ризиком од загађења

- Морају се поштовати све мере и ограничења који су прописани у циљу очувања квалитета воде на овом подручју.

- Заштита воде од фекалног загађења подразумева планирање прикупљања и пречишћавања отпадних вода од домаћинства на овом подручју и санирање и елиминацију нехигијенских септичких и осочних јама.

7.9.7. Пољопривредна активност

Мере су следеће:

- сеоска газдинства биће обухваћена системом еколошке заштите и заштите природе,
- напасање стоке треба да буде у прописаним границама,
- употреба пестицида, хербицида и вештачког ђубрива ће бити строго контролисана према датим границама.

7.9.8. Развој комплементарне привреде

- откуп и прерада шумског воћа, печурака и лековитог биља,
- откуп, прерада и паковање меда за извоз.

7.10. Заштита од чврстог отпада

- Планира се контролисано одвожење чврстог отпада ван овог подручја, и његово планско одлагање уз преузимање свих мера за заштиту животне средине

- Бацање чврстог отпада на простору Споменика природе је забрањено и оно се регулише законском регулативом и таблама са натписом "забрањено бацање смећа".

7.11. Заштите од буке

Емитовање буке из планираних објеката не сме прекорачити законске норме дефинисане "Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини" ("Сл. гласник РС", бр. 75/10).

7.12. Заштита од земљотреса

Превентивне мере заштите у смислу сеизмичности подразумевају: поштовање степена сеизмичности приликом пројектовања, извођења или реконструкције објеката.

7.13. Заштита од пожара

У области заштите од пожара, управљач ће Планом управљања предвидети све превентивне мере у области заштите шума од пожара.

Поред деловања у ванредним ситуацијама, Управљач ће континуирано обављати активности у циљу спровођења мера противпожарне заштите:

- набавка опреме за гашење пожара (метлице и напртњаче),
- организовано осматрање и обавештавање о појави пожара током пожарних сезона,
- на изузетно угроженим подручјима, као што су шуме и ливаде које се налазе у другом и трећем степену заштите, обавља се свакодневни мониторинг,
- током јавних скупова се дистрибуира пропагандни материјал о опасности и угрожености станишта од пожара,
- израда и доношење јединственог програма заштите од пожара за подручје Споменика природе, којим су дефинисане превентивне мере заштите од пожара, материјално-техничко опремање за брзо и ефикасно гашење шумских пожара, оперативни планови и карте за потребе организовања акција гашења шумских пожара,
 - у спровођењу мера заштите, Управљач ће успоставити сарадњу са МУП Србије, Сектором за ванредне ситуације, Одељењем за ватрогасно-спасилачке јединице.

7.14. Активности на заштити, развоју и управљању риболовном фауном

Заштита и одрживо коришћење рибљег фонда на подручју Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ спроводиће се:

- поштовањем свих законских одредби које се односе на заштиту природе и животне средине, а посебно на заштиту воде, фауне рибе и осталих акватичних организама као ресурса и природног богатства.
- забраном рекреативног и спортског риболова,
- забраном изградње рибњака,
- предузимањем мера и активности заштите акватичних екосистема од свих видова загађења, промена хидролошког режима и квалитета воде, и деградације станишта.
- предузимањем мера и активности заштите фауне риба (забрана сваког даљег уношења страних/алохтоних врста риба уз појачан њихов излов, забрана непланског и неадекватног порибљавања, јачање рибочуварске службе итд.).
- утврђивањем обавеза, радњи и активности свих релевантних субјеката, посебно кроз рад на едукацији становништва и на промоцији заштите и одрживог коришћења фауне риба и очувања акватичних екосистема.

7.15. Активности на заштити, развоју и управљању ловиштем и ловном фауном

Спроводиће се следеће активности:

- иницирање анализе важеће ловне основе и њихово усаглашавање са меродавним елементима режима заштите установљеном Уредбом о заштити;
- заштита дивљачи и мере за обезбеђивање мира у ловишту,
- активна сарадња са научним, образовним, ловним и другим институцијама,
- обавештавање чланова ловачких удружења о режиму заштите и утврђеним правилима унутрашњег реда, обука за препознавање птица, сисара, других животиња и биљака које се не смеју ловити, узмениравати, сакупљати или уништавати и потписивање споразума/уговора о сарадњи управљача са ловачким удружењем,
- сарадња са ловачким удружењем о режиму заштите, спречавању криволова, утврђеним правилима унутрашњег реда у ловишту.

7.16. Активности на научно - истраживачком и образовном раду

Главне активности научног истраживања:

- израда и реализација пројеката истраживања заштићених и строго заштићених врста биљака, животиња и гљива,
- израда и реализација пројекта истраживања рибљег фонда.

Главни активности образовног рада:

- анимирање образовних институција за организовање екскурзионих посета, прихватање и вођење ученика и студената у обилазак и разгледање заштићеног подручја,
- израда и реализација програма за организовање наставе у природи за различите категорије учесника у погледу узраста и стручног профила,
- организовање семинара, радионица, научно-истраживачких кампова и других облика образовања и стручног усавршавања у вези познавања и заштите природе и животне средине, демографије и етнографије, народног градитељства, и др.,
- пружање помоћи при прикупљању података и истраживањима везаним за израду дипломских, специјалистичких, магистарских и докторских радова,
- заснивање сезонске (летње и зимске) школе за младе таленте.

7.17. Активности на заштити културно-историјског наслеђа

Планиране активности које ће се спроводити:

- обезбедити услове за заштиту и уређење непокретног културног добра,
- израда и реализација пројеката конзервације и рестаурације архитектонских остатака споменика културе у сарадњи са Заводом за заштиту споменика културе Србије,
- перманентна туристичка промоција .

7.18. Израда базе података (GIS) у функцији управљања, мониторинга и коришћења Споменика природе.

ГИС треба да интегрише меродавне графичко-картографске и алфа-нумеричке скупове података о природним и културно-историјским вредностима, природним ресурсима, објектима и активностима људи који живе, обављају делатност или привремено бораве на заштићеном простору, активностима управљача на чувању, праћењу стања, уређењу и развоју функција овог заштићеног природног добра. Систем ће омогућити складиштење, брзо претраживање, сортирање и анализу тих података, њихово приказивање и штампање,

као и моделовање реалних и хипотетичких ситуација од значаја за управљање заштићеним пределом. ГИС обезбеђује ажуран увид у стање заштићеног подручја на нивоу катастарске парцеле, објекта и активности човека, повећава ефикасност чуварског надзора, олакшава научни мониторинг и планирање мера и радова на заштити и развоју.

7.19. Реинтродукције неких ишчезлих врста на некадашња станишта

Посебан акценат биће на реализацији пројекта реинтродукције дивљих врста које су ишчезле са својих некадашњих станишта у сарадњи са надлежним институцијама и ресорним Министарством које издаје неопходне дозволе.

7.20. Рад на унапређењу свих видова сарадње са другим корисницима подручја и локалним заједницама

- формирање Савета корисника, из ког разлога управљач у наредном периоду планира јачање ових активности.
- организоваће се квалитетније упознавање локалног становништва, предузећа, организација, установа, општинских служби и органа о разлозима због којих је овај простор стављен под заштиту,
- изградити за потребе становништва штампани материјал са: подацима о значају спровођења заштите и радњама које треба или не треба чинити у циљу очувања добра од националног интереса; подацима о заједничком интересу и могућностима за остваривање материјалне добити кроз партнерске односе са пределом; подацима о природним вредностима и лепотама овог подручја за ученике, студенте, присутне међународне организације, невладин сектор, еколошка друштва и љубитеље природе,
- наставити сарадњу са другим националним парковима и заштићеним подручјима у циљу стручних консултација, савета, размене искустава и директним контактом.

7.21. Активности на припреми Програма презентације и популаризације природних вредности подручја

- Промоција вредности Споменика природе представља један од значајних задатака управљача у правцу адекватног остваривања циљева заштите,
- медијска промоција и приказивање резултата и успеха на очувању и унапређењу стања заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту.
- активно учешће на сајмовима, научним и стручним скуповима и манифестацијама,
- web презентација предела са кључним информацијама и спроводити стално ажурирање података,
- путем локалних медија редовно презентовати заштићено природно добро,
- организовати снимање популарних, образовних и научних филмова о пределу,
- штампати пропагандни материјал.

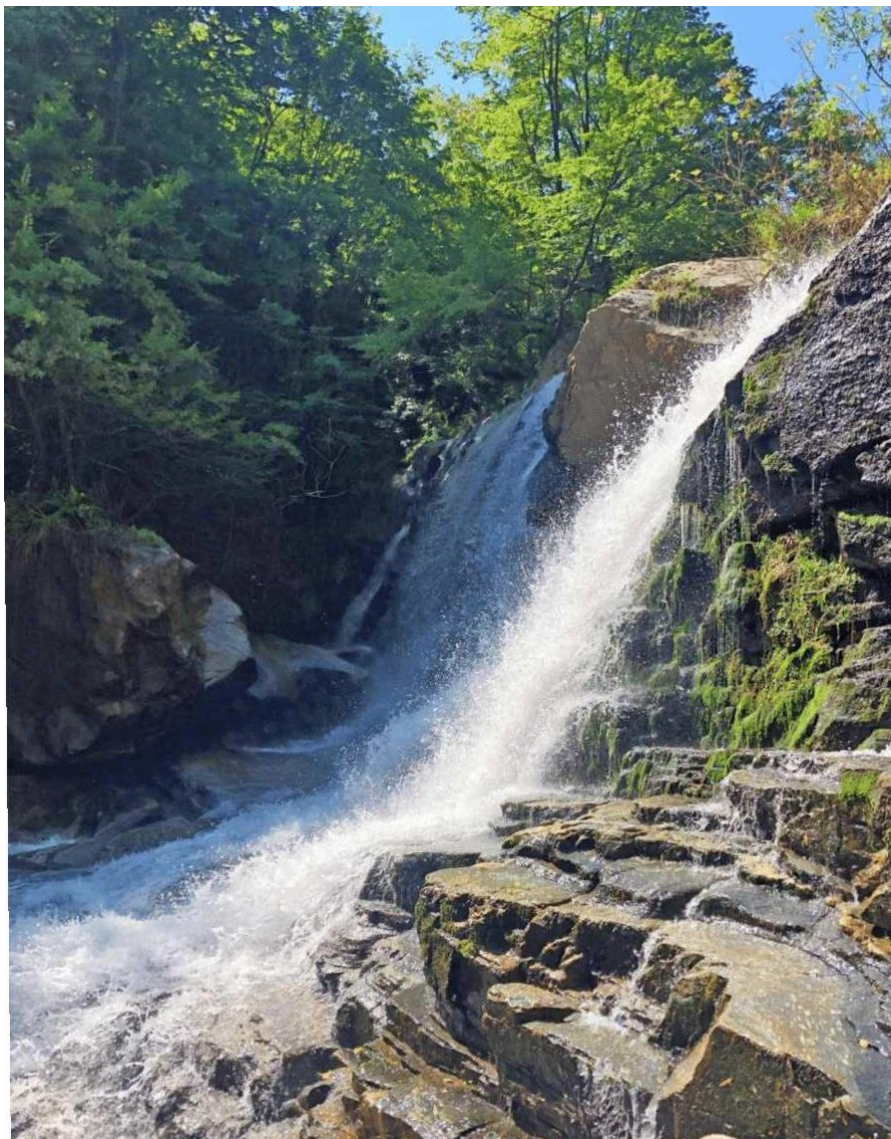
7.22. Сарадња са надлежним и заинтересованим субјектима

Развијаће се програмска сарадња са Заводом за заштиту природе, Заводом за заштиту споменика културе Србије и другим стручним и научним институцијама.

7.23. Унапређење рада чуварске службе

Циљ унапређење рада чуварске службе је квалитетна контрола активности посетилаца и других субјеката у заштићеном подручју, а активности би биле следеће:

- спровођење правилника о унутрашњем реду и чуварској служби;
- организовање и на адекватан начин опремање чуварске службе;
- обука чуварске службе за обављање послова заштите, поступања са дивљим животињама (посебно са онима које су повређене) и управљање посетиоцима.

Слика 38. Водопад у кањону реке Вучјанке, фото: И.Меденица

8. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

8.1. Научно-истраживачка функција

Разноврсност и сложеност станишта са припадајућим биљним и животињским заједницама, одређује и смернице за даљи научно-истраживачки рад. Стога се као приоритетна смерница научно-истраживачког рада намеће праћење свих природних вредности у циљу спровођења адекватне заштите и очувања укупног биодиверзитета.

Истраживачке активности вршиће се у складу са потребом оцене стања популација врста и станишта, посебно шумских, оцена стања флоре и фауне у складу са Директивама о станишту и Директиве о птицама.

Имајући у виду статус природног добра и пројектоване циљеве, у оквиру планираних вишегодишњих фундаменталних истраживања, а као базе за спровођење наложених унапређивања и санирања постојећих проблема, у следећем периоду приоритетно би било спровести:

- мере заштите, програм комплексног праћења стања (биомониторинг) физичко-географских услова средине, метеоролошких параметара и педолошких карактеристика,
- посебно организовати истраживање и редовно праћење физичко-хемијских и биолошких карактеристика водотока,
- дефинисање метода и начина спровођења мониторинга биодиверзитета у сарадњи
- и заједничким програмима са Заводом за заштиту природе,
- истраживање и картирање за заштиту значајних врста биљака и типова станишта,
- истраживање утицаја климе на биодиверзитет ,
- реинтродукција ишчезлих биљних и животињских врста ,
- успостављање мониторинга квалитета животне средине у ПП „Голија“ (вода, ваздух, земљиште и др.),
- истраживање диверзитета гљива,
- мониторинг птица,
- и посебне појединачне пројекте заштите ретких врста и других значајних врста, као и пројекат праћења инвазивних врста.

8.2. Образовно-васпитна функција

У циљу унапређивања и коришћења, усклађеног са основном наменом заштићеног природног добра, нужно је поред обезбеђивања материјалних средстава, осмишљено и перманентно радити на образовању и васпитању локалног становништва и могућих корисника простора, а посебно на промоцији и пропаганди постојећих природних вредности као развојних потенцијала ширег подручја и наше земље у целини.

Све ове активности ће се са успехом спроводити уколико се плански и осмишљено буде радило на:

- организовању популарних научно-стручних предавања о заштићеном природном добру;
- укључивању школске омладине и васпитно образовног кадра овог подручја у активности везане за програме заштите природе;
- организовању мањих посета природном добру са стручним водичима по унапред утврђеним стазама и пунктовима (уређење садржајно различитих едукативних стаза);

- презентацији природног добра преко средстава јавног информисања (радио, телевизија);
- припреми и штампању пропагандног материјала о заштићеном природном добру путем плаката, брошура, монографија, фотоалбума и др.

9. ПЛАНИРАНЕ АКТИВНОСТИ НА ОДРЖИВОМ КОРИШЋЕЊУ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ, РАЗВОЈУ И УРЕЂЕЊУ ПРОСТОРА

9.1. Одрживо коришћење природних вредности

9.1.1. Одрживо коришћење предела

Биодиверзитет целокупног простора заштићеног простора Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ има изузетан значај и вредност, а подручја која имају статус I и II степена заштите морају у наредним десетогодишњем периоду бити приоритетно заштићена.

Неопходан је потпуни мониторинг врста које су ендемити и заштита њихових станишта као и анализа првог и другог степена заштите, степена очуваности флоре на основу које су исти и проглашени.

У појединим деловима Споменика природе планира се поправка старих и дефинисање нових прилазних стазе до мешовитог шумског комплекса, са циљем туристичког и едукативног обиласка.

- Одрживо коришћење заштићеног подручја ће се огледати у ограниченој и контролисаној презентација појединих рањивих локалитета подручја,
- Концепт заштите односи се на праћење природне сукцесије и очување природних вредности,
- Уређење прилаза и израда високих осматрачница и видиковца за презентацију посетиоцима,
- Активности усмерити на истраживање таксона који спадају у групу строго заштићених дивљих врста,
- Усмерити научна истраживања и мониторинг заштићених врста флоре и фауне.
- Реинтродукција аутохтоних врста и друге активности на очувању и унапређивању стања популација угрожених врста флоре и фауне.

9.1.2. Одрживо коришћење шума

Стање шумских екосистема и потреба очувања шумских заједница са једне стране, као и потреба одрживог коришћења и унапређења њиховог стања, са друге стране одређују и приоритетне задатке и активности у управљању шумским стаништима.

Главно опредељење, оријентација и концепцијски развој садржан је у унапређивању и одрживом коришћењу укупних потенцијала шумског простора планине Кукавица. У том смислу неопходно се планирају следеће активности:

- усаглашавање шумских основа за Уредбом о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“;
- одрживи развој шумарства уз примену мера газдовања шумама и шумским земљиштем утврђеним у Основама газдовања шумама којима се осигурава умерено повећање површина под шумским екосистемима и побољшање њиховог састава и здравственог стања, омогућава заступљеност виших узгојних типова и већих дебљинских разреда и квалитет дрвета, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљака у шумским састојинама и омогућава планска изградња и реконструкција шумарских објеката;
- унапређивање специфичних опште корисних функција шума (заштитних, рекреативних итд.);

- научна анализа здравственог стања шума ради потпунијег сазнања видљивог сушења.

Осим напред наведеног:

- сопственици и корисници шума дужни су да планове газдовања шумама на подручју заштићеног природног добра спроводе у роковима и на начин утврђен основама и донетим програмима;
- сопственици и корисници шума, који газдују у складу са програмом и основама, дужни су да прате утицај биотичких и абиотичких чинилаца на здравствено стање шума и благовремено предузму мере за заштиту шума и шумског земљишта;
- управљач ће пратити спровођење шумских активности на простору Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ и одмах ће реаговати ако константује да се активности спроводе у супротности од планираних.

9.1.3. Ловство

Подручје предела и заштитне зоне припадају ловишту „Поречје Вучје“ чији је корисник Ловачко удружење „Поречје“ из Вучја. На заштићеном подручју и заштитне зоне активности лова, односно гајења, заштите и коришћења дивљачи одвијају се на основу Закона о дивљачи и ловству (*„Сл.гл.РС“, број 18/10 и 95/18-др.закон и 92/23-др.закон*) других меродавних прописа (подзаконских аката) из те области и ловних основа.

Главне планиране активности:

- усаглашавање ловних основа за Уредбом о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“;
- иницирање коришћења компоненти диверзитета фауне сисара кроз неловне активности (фото-сафари, снимање репортажа научно популарног карактера, едукативни програми са темама очувања и заштите и сл.);
- анализа важећих ловних основа и њихово усаглашавање са меродавним елементима режима заштите установљеног уредбом о заштити.

9.1.4. Рибарство

Сваке године спроводити праћење стања рибљег фонда на рибарском подручју.

- у заштићеном природном добру забрањен је рекреативни и спортски риболов,
- унапређење рибљег фонда искључиво са аутохтоним врстама уз контролисано присуство врста типичних за воде у окружењу,
- слободан излов алохтоних врста.

9.1.5. Водопривреда и водоснабдевање

Просторни план РС је дефинисао планска решења и пропозиције које се у већој или мањој мери, односе на шире подручје Кукавице за:

- Коришћење и заштиту вода и водопривредна инфраструктура

Подручје Кукавице према Просторном плану РС, припада зони са извориштима површинских и подземних вода. У снабдевању насеља водом, приоритетно и максимално биће коришћена локална изворишта површинских вода, а евентуално недостајуће количине биће обезбеђене из великих регионалних система, са ослањањем на изворишта која су законом заштићена од загађења. Вода за технолошке потребе биће захватана, по правилу из водотокова, коришћењем за то одговарајућих акумулација.

9.1.5.1. Водотокови

Утврђени су следећи услови коришћења и развоја водотокова на подручју Споменика природе:

1. Унапређење водених екосистема очувањем водотокова (природних рибљих плодишта у приобаљу водотокова и ревитализацијом деградиране природне вегетације у овим зонама, као и повећањем малих вода на водотоковима, упуштањем чистих вода из водне акумулације у периоду малих вода);

Основе концепције на којима се заснива решење развоја водотокова је:

- очување и унапређење квалитета и квантитета водотокова;
- елиминисање загађивача (техничким и биолошким мерама) у сливу водотокова;
- кључни објекти за коришћење површинских вода су: сливови, водотоци и акумулација;
- заштита простора и сливних подручја водотокова, посебно оних који имају регионални значај;
- транспорт воде обављаће се регулисаним водоточима, изузетно и ободним и падинским каналима;
- санација самих ерозионих и бујичних жаришта и конзервација и рекултивација водотокова и сливова.

Коришћење водотокова планирано је да се заснива на следећим опредељењима:

- Квалитет водотокова
- Сви водотоци, без изузетка, морају бити у I или II класи водотокова (повремено замућивање воде и загађење одстрањиваће се савременим техничким и биолошким методама);
- Квантитет водотокова;
- Перманентни мониторинг вода.

9.1.5.2. Ретензије

Овим планом обезбеђује се усклађивање заштите, уређења, коришћења и развоја ретензија обухваћеног подручја са техничко-технолошким решењем и условима који се успостављају ради санитарно-техничке заштите подручја.

Основни задаци дугорочне заштите, уређења, коришћења и развоја ретензија су:

1. прихватање и акумулирање тзв. великих киша са саобраћајница и критичних сливних површина – пасивна одбрана од поплава;
2. заштита и очување водотокова од загађења тзв. малим и киселим кишама са угрожених подручја;
3. прихватање и акумулирање отпадних вода у случају акцидента;
4. акумулирање вода за технолошке потребе.

9.1.6. Рударство

- нема експлоатације минералних сировина у заштићеном подручју (укључујући и позајмишта).

9.1.7. Пољопривреда

Сакупљачку и одгајивачку делатност обогатити са магацинским простором, сушарама, опремом за дестилацију ради производње етеричног уља и природних прехранбених боја.

Пчеларство је једна од пољопривредних делатности становништва овог подручја. Флористичка разноврсност представља изузетну пчелињу пашу, па су мед и производи од меда изузетно високог квалитета. У том смислу, препоручује се стимулисање ове делатности са циљем економског поспешивања домаћинства, у иначе сиромашном региону.

За сакупљање лековитог биља, гљива, шумског воћа, потребна је дозвола Министарства заштите животне средине, којом се, између осталог прописују начини сакупљања и дозвољене количине, у складу са Законом о заштити природе - члан 76. и Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне, што је и дефинисано чланом 5. тачка 12. Уредбе о проглашењу СП „Кањон реке Вучјанке“.

9.2. АКТИВНОСТИ НА ПЛАНИРАЊУ, ИЗГРАДЊИ И УРЕЂЕЊУ ПРОСТОРА

9.2.1. Планирање

9.2.1.1. Израда просторно-планских аката

Израду неопходне планске документације за поједине делове, локалитете и зоне и то на свим нивоима, а посебно урбанистичких планова са дефинисањем урбанистичко-техничких услова по највишим стандардима заштите природе и животне средине и организације и уређења простора.

9.2.2. Изградња

- Контролисати да се изградња реализује искључиво на грађевинским парцелама, у атарима села и на површинама које су по намени одређене за изградњу, а на основу планских аката.
- Редовном контролом чуварске службе спречити бесправну градњу.

9.2.3. Уређење простора

Уређење у функцији туризма, спорта, рекреације и образовања

- Уређење у функцији туризма, спорта, рекреације и образовања подразумева активности као што су: израда и постављање надстрешница, клупа, столова, спортских реквизита, инфо табли, уређење приступних саобраћајница, прилагођавање локације лицима са посебним потребама и др.
- Уређење издвојених локација обухвата уређење: видиковаца, јавних чесми, дворишта јавних установа, геолошких пунктова, локација за посматрање птица, дивљачи и археолошка налазишта, споменичког наслеђе, традиционалних заната, излетишта, хранилишта, чека и др.
- Уређење стаза (рекреативних или едукативних), поред горе наведених активности подразумева и обележавање истих и постављање путоказа и израда пројектне документације.

Уређење у функцији безбедности људи и имовине

- Уређење у функцији безбедности људи и имовине, обухвата: уређење приступних саобраћајница и уређење објеката за противпожарну заштиту у сарадњи са локалном самоуправом и градом Лесковац.

Уређење у функцији ефикасног управљања и заштите подручја:

- У циљу ефикасне заштите подручја Споменика природе и одрживог коришћења природних ресурса, управљач планира да у наредном периоду изради пројектну документацију за реконструкцију, одржавање и изградњу објеката потребних за управљање посетиоцима (центри за посетиоце, инфо центри, туристички центри и др.) .

9.2.4. Одржавање постојеће мреже саобраћајница

Планирано је одржавање и реконструкција саобраћајница на подручју Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“, као и локалних саобраћајница у пределу и заштитној зони у сарадњи са локалном самоуправом и градом Лесковац.

- одржавање саобраћајница треба бити планирано тако да минимизира нарушавање природних процеса. Ово укључује пажљиво чишћење саобраћајница, поправке и реконструкције које не угрожавају природни амбијент.
- омогућити пешачку и бициклистичку комуникацију .

Одржавање саобраћајница у заштићеним подручјима мора бити пажљиво осмишљено и усклађено са природним вредностима и циљевима заштите животне средине. Успешно одржавање подразумева увођење еколошки одрживих пракси, континуирани надзор и сарадњу између стручњака из области саобраћаја и заштите природе.

У оквиру изградње и реконструкције приоритетних путних праваца у сарадњи са локалном самоуправом и градом Лесковац комплетираће се мрежа друмских саобраћајница на подручју предела и заштитне зоне, а у циљу остваривања бољих веза између сеоских насеља и њиховог окружења.

9.2.5. Електроенергетска и ПТТ мрежа

Према плану развоја преносног система од 2019-2028. године и Плану инвестиција „Електромереже Србије“ А.Д, у планском обухвату и непосредној близини није планирана изградња преносне електроенергетске инфраструктуре. Електроснабдевање на подручју припада конзумном подручју предузећа ЈП „ЕПС Дистрибуција” д.о.о. Београд, огранак Врање и огранак Лесковац. Основно електронапајање конзумног подручја на делу који припада огранку Лесковац обезбеђује се из ТС 35/10kV „Вучје“ инсталисане снаге 2x4(2x8) MVA за потрошаче на територији КО Вучје.

Напајање ТС 35/10kV „Вучје“ остварује се преко 35kV далековода „Вучје- Јабланица“ и „Југ –Вучје“.

Енергетски субјект који користи и одржава енергетске објекте има право преласка преко непокретности другог власника ради извођења радова на одржавању, контроли исправности објекта, уређаја, постројења или опреме, као и извођење других радова и употребе непокретности на којој се изводе наведени радови само док ти радови трају, а власник непокретности је дужан да омогући приступ енергетским објектима и да трпи и не омета извршење наведених радова.

Дистрибутивну електроенергетску мрежу карактерише висока оптерећеност и неадекватна снага за потребе снабдевања подручја Споменика природе и заштитне зоне, као и потребе развоја туризма. Локална самоуправа, у сарадњи са оператором дистрибутивног система, планираће реконструкцију постојеће и изградњу нове електроенергетске мреже, коју ће вршити наведени оператор у складу са прописима.

Квалитетно снабдевање електричном енергијом и изградња ПТТ, ТВ и других веза и система биће разрађени и реализован према одредбама новог Просторног плана подручја посебне намене Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“.

9.2.6. Евакуација отпадних вода

Ради унапређења подручја до нивоа високовредних природних предела Србије, може се са сигурношћу констатовати да је једна од основних приоритетних мера заштита воде у данашњим условима изградња канализационог система и постројења за пречишћавање отпадне воде.

9.2.7. Евакуација атмосферских вода

Употребљене отпадне воде одводиће се у водонепропусне септичке јаме, а атмосферске у шуму и шумско земљиште. За потребе функционисање културног добра и туристичке посете на подручју Скобаљића града локална самоуправа планира септичке јаме на три локације у оквиру одморишта или у њиховој непосредној близини. Димензије водонепропустних септичких јама су 3,00 x 3,00 m. Њихов прецизнији положај дефинисаће се техничком документацијом у зависности од техничког решења уређења самих одморишта и простора око њих. Септичке јаме прихватиће само комуналне отпадне воде. Упуштање других, пре свега атмосферских вода, није дозвољено.

Атмосферске воде које неће бити обухваћене јединственим канализационим системом, уводиће се отвореним каналима и риголама у локалне водотокове.

9.2.8. Одржавање комуналне инфраструктуре

Примарно сакупљање и депоновање комуналног отпада ће се одвијати од стране правних и физичких лица - корисника објеката у самим објектима. Дуж пешачких стаза, на појединим пунктовима, јавних услужних и других објеката, паркинга итд. биће постављене само типске корпе за отпатке.

Вишкови земље, шут и други отпад настао при изградњи биће уклањан одмах од стране извођача радова под контролом надлежних општинских комуналних служби и чуварске службе, а за неуклањање истог одговоран је власник објекта.

У сарадњи са комуналним предузећем вршиће се редовно сакупљање и евакуација комуналног отпада из заштићеног подручја.

9.2.9. Туристичка инфраструктура

Активности у погледу туристичке инфраструктуре огледају се у формирању и одржавању инфраструктуре која омогућава одговарајући доживљај и истовремено доприноси едукацији посетиоца споменика природе.

Планиране активности:

- Одржавање постојећих едукативних стаза и видиковца,
- Формирање нових тематских едукативних стаза са пратећим мобилијаром,
- Формирање тематске стазе прилагођене за лица са посебним потребама,
- Обележавање и одржавање планинарских стаза,
- Обнављање дрвеног мобилијара на излетиштима,
- Опремање видковаца са опремом за посматрање ,
- Обележавање и одржавање излетишта и видиковца,

- Обележавање бициклических стаза,
- Опремање постојећих центара за посетиоце са неопходном опремом и садржајима,
- У складу са потребама, вршиће се израда нових и замена дотрајалих информативних табли.

Слика 39. Видиковац Соколица, фото: И.Меденица

9.2.10. Грејање објеката

Загревање објеката у заштићеним подручјима представља важан аспект у контексту одрживости и еколошке заштите. У овим областима, где је природна средина посебно осетљива и где је свако нарушавање екосистема критично, примена обновљивих извора енергије за загревање може играти кључну улогу у минимизирању утицаја на природу, истовремено обезбеђујући ефикасно и економично решење. Такође, посебном пројектом ће се испитати услови за коришћење соларне енергије (соларни панели и соларно грејање).

9.2.11. Индустрија

Забрана изградње индустријских објеката на простору Споменика природе.

9.2.12. Услугне делатности

Само оне које су у функцији заштите, коришћења и презентације подручја (укључујући и туризам), а нису у супротности са принципима заштите.

9.2.13. Занатство

- стимилусање традиционалног занатства, ако није у супротности са основним принципима заштите,
- унапређење активности које су у функцији презентације и коришћења природног добра.

-

9.2.14. Спорт и рекреација

- максимална афирмација ових активности на целом подручју под условом да нису у супротности са режимима заштите и да не изазивају деградацију простора и загађење животне средине.

-

9.3. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА РЕАЛИЗАЦИЈИ ОСТАЛИХ ФУНКЦИЈА

9.3.1. Одрживи развој туризма

Туризам ће допринети развоју комплементарних делатности (са пратећим услугама за подмиривање потреба туриста и излетника), побољшању стандарда и запослености локалног становништва, истовремено доприносећи решавању појединих развојних проблема, подизању атрактивности региона за инвестирање и побољшање демографске структуре. Имајући у виду бројне природне потенцијале, висок ниво квалитета животне средине, кањонско-планински амбијент, богату културну баштину Вучја, могуће је организовати неколико видова туризма.

Екотуризам тежи да у свим облицима достигне резултате одрживог развоја, поштујући при томе три елементарна принципа одрживости; принцип еколошке одрживости (подржава развој компатибилан са одржавањем најважнијих еколошких процеса), принцип социјалне и културне одрживости (омогућава одржавање културе и традиције локалних заједница и доприноси јачању њиховог идентитета) и принцип економске одрживости (обезбеђује ефикасан економски развој). Он треба да допринесе, како заштити и промоцији гео и биодиверзитета, тако и унапређењу комерцијалних одлика заштићеног природног добра, кроз укључивање локалног становништва у реализацију туристичких услуга, очување идентитета и традиције локалне заједнице, демографској ревитализацији села и развијању свести о заштити природне средине.

Спортско-рекреативни туризам најефикасније доприноси активном одмору градског становништва. Планинарски туризам је већ заступљен на овим просторима и за те потребе су на располагању солидни капацитети, које је неопходно ставити у функцију (хотели „Влаина" и „Орлово гнездо“). Код овог облика туризма велика пажња ће се посветити конципирању рекреативних садржаја. Постојеће шумске путеве и стазе треба искористити за уређење, обележавање и опремање планинарских, пешачких и бициклических стаза.

Излетнички туризам представља битан сегмент туризма и има највише потенцијала за будући развој. Заштићено подручје треба да искористи шансу свог положаја и привуче учеснике ђачких и студентских екскурзија које се реализују у источној Србији, као и домаће и стране туристе који посећују овај простор.

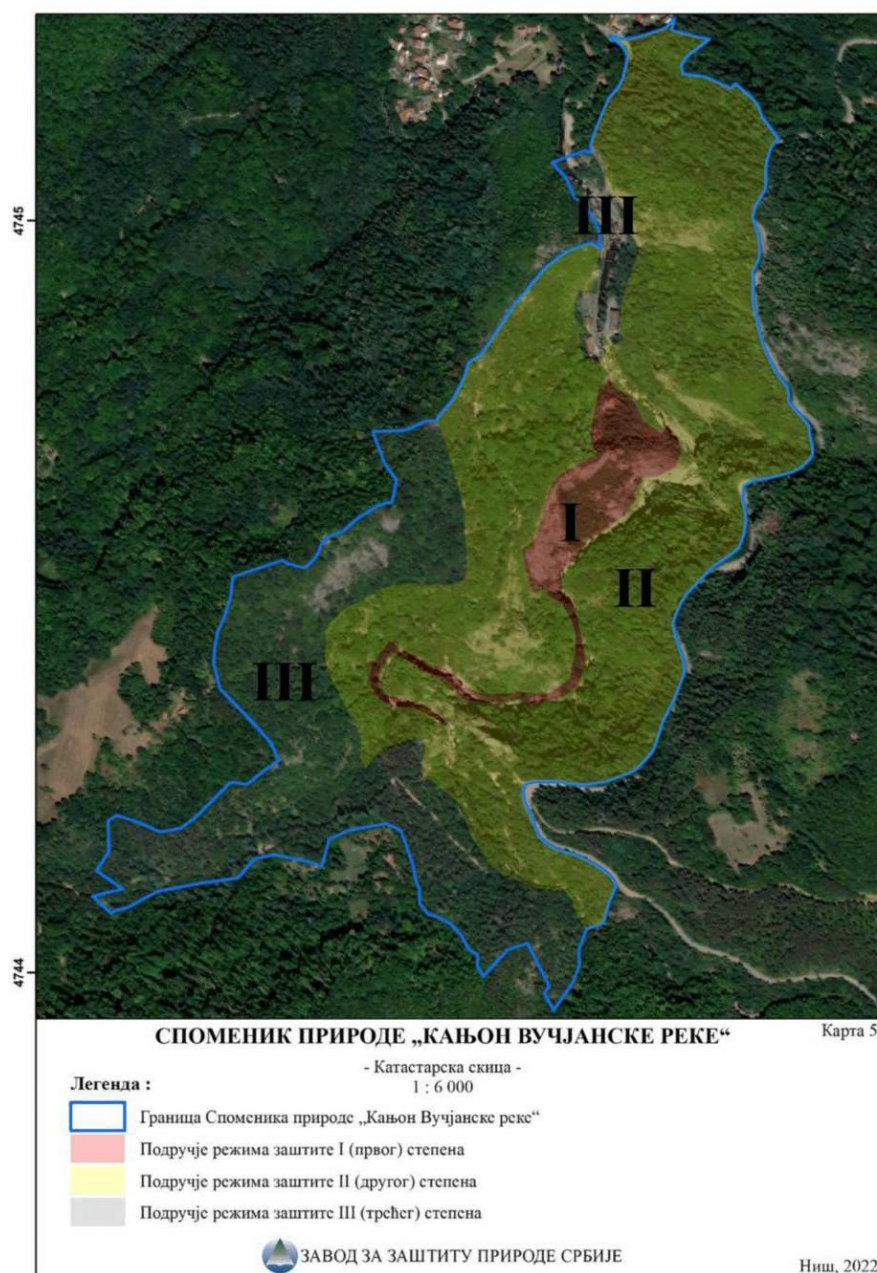

Слика 40. „Ђокини вирови“ на реци Вучјанки, фото:И.Меденица

10. ПРОСТОРНА ИНДЕНТИФИКАЦИЈА ПЛАНСКИХ НАМЕНА И РЕЖИМА КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА

Генерални концепт заштите, развоја, уређења и управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ се базира на очувању основних природних и створених вредности, рационалном коришћењу природних ресурса и ревитализацији појединих измењених или девастираних делова.

На заштићеном природном добру издвојене су зоне заштите у којима су установљени режими заштите I, II и III степена. Режији су одређени у зависности од природних вредности, антропогених утицаја, потребних мера заштите и очувања, као и могућности коришћења и развоја.

Слика 41. Режији заштите Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ (Завод за заштиту природе Србије)

РЕЖИМ I СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Режим заштите I (првог) степена заштите утврђен је на површини од 2 ha 97 a 76 m², што представља 6,04% укупне површине природног добра.

Режим заштите I (првог) степена – **СТРОГА** заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине (члан 35. Закона о заштити природе, „Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – др. закон и 71/2021).

У првом режиму заштите се налази локалитет „Слапови и водопади реке Вучјанке“ који обухвата корито реке Вучјанке на делу низводно од водозахвата за малу хидроелектрану „Вучје“ до Пешиног вира у оквиру система Ђокиних вирова. Локалитет у целини обухвата централни и најатрактивнији део кањона реке Вучјанке са више слапова, појединачних водопада и брзака са еворсионим лонцима, сачуваних у изворном и аутентичном облику природне средине. Посебна вредност локалитета су ерозиони водопад изнад Пешиног вира висине 12 m и два система тектонски условљених слапова испод одсека Соколице, висине 12 и 20 m. Литолошку основу предела чине варијетети протерозојских гнајсева са структурним одсецима по правцима раседа и ерозивним на местима већих падова речног корита. На овом локалитету није присутна значајна шумска вегетација, јер је у питању корито реке.

Осим забране радова и активности које су као такве утврђене чланом 35. Закона о заштити природе и чл. 5. и 6. ове уредбе, у режиму заштите I степена забрањује се и:

- 1) сви радови и активности, осим научних истраживања и строго контролисаних активности усмерених ка очувању и унапређивању постојећег стања екосистема;
- 2) коришћење природних ресурса;
- 3) изградња објеката.

Радови и активности ограничавају се на:

- 1) научна и студијска истраживања флоре и фауне, као и на успостављање стручног мониторинга ради праћења стања природних вредности, њихове заштите, очувања и унапређења флоре и фауне;
- 2) контролисану (бројно, временски и просторно) посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, а које нису у супротности са циљевима очувања природних вредности;
- 3) обележавање граница;
- 4) спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност министарства заштите животне средине. Начин, обим, место и време извођења ових активности морају бити планирани како би се спречио сваки облик угрожавања темељних вредности заштићеног подручја. Уколико постоји сумња у последице активности на темељне вредности, сматраће се да активности имају значајан негативан утицај, и у том случају се не могу дозволити - члан 3. Уредбе о режимима заштите („Службени гласник РС“ бр. 31/2012).

РЕЖИМ II СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Режим заштите II (другог) степена утврђен је на површини од 30 ha 98 a 71 m² што представља 62,81% површине заштићеног подручја,

Режим заштите II (другог) степена – **АКТИВНА** заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја и посебно вредним пределима и објектима геонаслеђа.

Овим степеном заштите се на подручју кањона реке Вучјанке обухвата један локалитет „**Кањонске падине**“, који је представљен кањонским/долинским странама реке као непосредним обухватом заштите кањона. Кањон реке Вучјанке у режиму заштите другог II (другог) степена обухвата највећи део природног добра и односи се на бочне-долинске стране кањона са литицама и активним колувијалним и денудационим процесима. У том смислу, у пределу кањонских страна посебно су атрактивни стеновити структурни одсеци и истурени стенски ртови са усамљеним или груписаним остеоцима на њиховом врху у оквиру гнајсног стенског комплекса. Целокупна шумска вегетација у кањону реке Вучјанке се налази у оквиру овог режима заштите, односно све евидентиране дрвенасте и жбунасте врсте (укупно 52 врсте). Због велике стрмине обала реке присутно је изваљивање стабала, јер је хумусни слој плитак. Све забележене врсте водоземаца и гмизаваца су евидентиране, управо, у овом режиму заштите, а значајни представници орнитофауне су везани за шумска и стеновита станишта која се налазе, такође, у овом режиму. Кањонске стране су са особитим вредностима природног комплекса и атрактивним амбијенталним обележјима, које у одређеном степену имају карактеристике које их приближавају првом степену заштите. Услед антропогених активности, пре свега, постојеће мале хидроелектране „Вучје“, успоставља се режим активних мера заштите.

У II (другом) степену заштите могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација, екосистема, обележја предела и објеката геонаслеђа, обављати традиционалне делатности и ограничено користити природни ресурси на одржив и строго контролисан начин.

На простору режима II (другог) степена заштите, осим забрана дефинисаних чланом 35. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – др. закон и 71/2021), забрањују се и ограничавају следеће активности, како следи.

Забрањује се:

- 1) регулација водотока, осим планираних радова на уређењу и унапређењу водног режима на начин који неће негативно утицати на очување природних вредности и животне средине;
- 2) отварање нових саобраћајница и постављање електричних водова;
- 3) одржавање манифестација и камповање;
- 4) изградња виаферата и зиплајнова;
- 5) уношење страних врста флоре и фауне;
- 6) изградња рибњака;
- 7) сеча шуме и замена врста која није у складу са планским документима;
- 8) уклањање стабала и друге крајречне аутохтоне вегетације у зони реке;
- 9) паљење ватре;

- 10) постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима;
- 11) рекреативни и спортски риболов;
- 12) све активности којима се угрожавају објекти геонаслеђа;
- 13) све активности које могу нарушити естетске и амбијенталне вредности и погоршати карактеристике примарне вредности подручја.

Радови и активности ограничавају се на:

- 1) активности којима се спречава нестанак угрожених и осетљивих врста, типова станишта и шума;
- 2) контролисани и усмерени туристички обилазак кањона у мањим групама (до десет особа);
- 3) извођење санационих радова на постојећим хидротехничким и водним објектима;
- 4) ловство на санитарни лов дивљачи, заштиту и унапређивање популација дивљачи у ловишту и мере на унапређивање станишта дивљачи..

РЕЖИМ III СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Режим заштите III (трећег) степена утврђен је на површини од 15 ha 36 a 91 m² односно на 31,15% површине заштићеног подручја.

Режим заштите III (трећег) степена – **ПРОАКТИВНА** заштита, спроводи се на заштићеном подручју његовом делу са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима, пределима и објектима геонаслеђа од научног и практичног значаја, У режиму заштите III (трећег) степена могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора уз потребну инфраструктуру и другу изградњу.

Локалитети са установљеним режимом заштите III (трећег) степена су:

1. **Простор око мале хидроелектране „Вучје“**
2. **„Скобаљић град“**

Локалитет Простор око мале хидроелектране „Вучје“ обухвата део кањона реке Вучјанке, значајно измењен антропогеном делатношћу, у смислу да је уз речно корито изграђена машинска зграда мале хидроелектране „Вучје“ и хотел „Орлово гнездо“. Урађени су бочни камени зидови и више преграда у кориту са антиерозионим бранама и бранама са табластом уставом. Предеоно и морфолошки, локалитет је саставни део кањона и директно и индиректно је повезан са целином и може утицати на природне процесе у кањону, због чега је ушао у обухват заштите.

Локалитет „Скобаљић град“ обухвата део кањона реке Вучјанке на левој, западној страни кањона, углавном по локалном развођу где је и археолошки локалитет „Скобаљић град“, а јужно од археолошког локалитета и корита безименог потока, који се висећим ушћем по систему слапова спаја са кањоном. Најатрактивнији део локалитета је, свакако, „Скобаљић град“, који се помиње и као „Скобаљић кула" или „Зеленград", где се на коси непосредно од града издваја неколико усамљених остенака. Усвојењем Плана детаљне регулације за споменик културе „Скобаљић град“, детаљно се разрађује намена простора споменика културе и предвиђа његова рестаурација и конзервација, као и изградња

приступног пута и моста преко реке, којим ће се државни пут спојити са локалитетом на коме је овај споменик културе.

Забрањује се:

- 1) изградња индустријских, угоститељских, стамбених, викенд и других објеката;
- 2) промена намене површина, уколико није у складу са важећим просторним плановима вишег и нижег реда;
- 3) експлоатација минералних и неминералних сировина, отварање позајмишта земљишта и камена, као и вађење речног наноса са водног земљишта;
- 4) ширење постојећих насеља у правцу подручја у режиму I и II степена заштите;
- 5) асфалтирање и ширење некатегорисаних општинских и шумских путева, сем приступног пута до локалитета „Скобаљић град” дефинисаног планом детаљне регулације;
- 6) депоновање свих врста отпада, како опасног, тако и неопасног;
- 7) испуштање непречишћених отпадних вода у површинске и подземне воде и земљиште, као и пречишћених отпадних вода директно у подземне воде преко упојних објеката;
- 8) каптирање извора, захватање вода, хидрогеолошка и минеролошка истраживања и интервенције у којима се мења хидролошки режим вода;
- 9) изградња електрана које користе све изворе енергије;
- 10) изградња складишта нафте, нафтних деривата и природног гаса;
- 11) уклањање крајречне вегетације;
- 12) сакупљање и уништавање свих строго заштићених врста, као и сакупљање врста под контролом промета супротно одговарајућим уредбама Владе;
- 13) све активности уређене чл. 73, 74. и 79. Закона о заштити природе;
- 14) уношење инвазивних алохтоних врста;
- 15) одржавање масовних манифестација на локалитету „Скобаљић град”.

Ограничава се на:

- 1) изградњу објеката за презентацију заштићеног подручја (визиторски центар, инфотабле и сл.);
- 2) реконструкцију постојећих објеката туристичког смештаја, излетишта, културних споменика, инфраструктурне мреже и инфраструктурних објеката у складу са одрживим коришћењем природних вредности и капацитетом простора;
- 3) извођење радова на постојећим хидротехничким објектима;
- 4) уређење пешачких стаза и друге рекреативне инфраструктуре;
- 5) лов – на потребе одржавања оптималне бројности и здравственог стања популација ловних врста;
- 6) одржавање традиционалних и других манифестација.

ЛОКАЛИТЕТИ И ПОВРШИНЕ У РЕЖИМУ I СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Р.бр	Локалитет	Површина	Удео (%)
1.	„Слапови и водопади реке Вучјанке”	2 ha 97 a 76 m ²	6,04
	УКУПНО:	2 ha 97 a 76 m ²	6,04

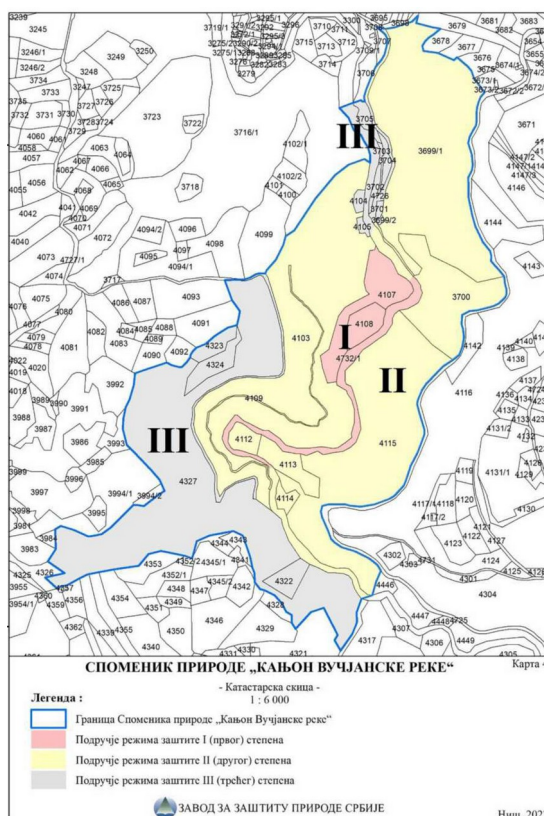
ЛОКАЛИТЕТИ И ПОВРШИНЕ У РЕЖИМУ II СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Р.бр	Локалитет	Површина	Удео (%)
1.	„Кањонске падине”	30 ha 98 a 71 m ²	62,81
	УКУПНО:	30 ha 98 a 71 m ²	62,81

ЛОКАЛИТЕТИ И ПОВРШИНЕ У РЕЖИМУ III СТЕПЕНА ЗАШТИТЕ

Површине	Површина	Удео (%)
УКУПНО:	15 ha 36 a 91 m ²	31,15

Биланс површина по режимима заштите I-III: 49ha 33a 38m²

Слика 42. Границе заштићеног подручја СП „Кањон реке Вучјанке“
(Завод за заштиту природе Србије)

11. АКТИВНОСТИ НА ПРОМОЦИЈИ ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

У циљу подизања нивоа општег знања и полазећи од значаја који има Споменик природе „Кањон реке Вучјанке“ и планираних мера и активности у поступку спровођења заштите, коришћења и одрживог развоја заштићеног подручја управљач овим Планом управљања у десетогодишњем периоду, планира читав низ активности на промоцији природних и предеоних вредности заштићеног подручја. Све програмске активности су конципиране тако да врше позитиван утицај о значају заштићеног подручја, да дају конкретне информације, да се популаришу природне и културне вредности подручја и утиче на интересовање посетилаца.

Промоција вредности Споменика природе ће се остваривати кроз следеће активности:

- израду модерне WEB презентације Споменик природе „Кањон реке Вучјанке“ за циљну групу која користи интернет;
- издавање посебних публикација која ће бити доступна локалној самоуправи, посетиоцима и осталим заинтересованим институцијама и појединцима;
- израду прикладних тематских флајера, лифлета, плаката, проспеката, разгледница, који ће бити доступни великом броју посетилаца заштићеног подручја;
- организовање и учешће у еколошким камповима и летњим школама;
- одржавање студијских вежби;
- организовање и учешће у различитим акцијама (нпр. Обележавања Светског дана вода, Дана планете земље, Светског дана заштите животне средине Светског дана заштите биодиверзитета итд.) ;
- учешће у традиционалним локалним манифестацијама ;
- обезбеђење учешћа јавности у доношењу планских докумената везаних за заштиту и одрживи развој Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“;
- обезбеђење доступности аката које доноси управљач;
- информисање путем јавних гласила, повремено ће се давати актуелна саопштења уз могућност организовања специјалне тематске конференције за новинаре;
- промоција вредности заштићеног подручја кроз учешће у пројектима стручним институцијама, невладиним организацијама, разне волонтерске акције и др.
- израда сувенира и локалних производа,
- програми за туристичке групе на подручју Споменика природе,
- организација Фото сафарија,
- израда и штампа туристичке карте Споменик природе „Кањон реке Вучјанке“
- израда туристичких промотивних спотова;
- организовање презентације о значају Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ за ученике основних и средњих школа;
- организовање трибина и округлих столова, посвећених одређеним проблемима везаним за заштиту, уређење, коришћење и одрживи развој кањона реке Вучјанке;
- снимање и приказивање пропагандних филмова о вредностима Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ у сарадњи са локалним становништвом, локалном самоуправом и локалним, регионалним и националним ТВ медијима

и др.;

- промоција вредности у Центрима за посетиоце и информативним центрима који ће се изградити у наредном планском периоду,
- промоција вредности, кроз учешће у пројектима са организацијама цивилног друштва;
- израда навигационих апликација за обилазак и кретање у заштићеном подручју;
- презентација производа и услуга са подручја Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“;
- опремање инфо пукта и инфо центра у управним зградама управљача.

Програмске активности у овој области конципиране су тако да се врши позитиван утицај на стварање представе о заштићеном добру као и давање конкретне информације, да се популаришу вредности подручја и утиче на интересовање научно- васпитних институција.

Слика 43. Водопади реке Вучјанке, фото: И.Меденица

12. СТУДИЈСКА(ИСТРАЖИВАЧКА),ПРОГРАМСКА,ПЛАНСКА И ПРОЈЕКТНА ДОКУМЕНТАЦИЈА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЦИЉЕВА И АКТИВНОСТИ

Заштита, управљање и унапређење Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ спроводи се на основу Уредбе о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ и Плана управљања. Ова два документа у потпуности одређују начине спровођења заштите, коришћења и управљања Спомеником природе. Извођење активности на коришћењу и управљању свим природним ресурсима у заштићеном подручју планирано је планским документима који су усклађени са Уредбом о проглашењу Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ и Условима заштите природе прописаним од стране Министарства заштите животне средине.

Студијска, програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и активности на:

✓ заштити посебних природних вредности:

- Програми и пројекти заштите природних вредности Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“;
- Студија изводљивости реинтродукције биљних и животињских врста.

✓ заштити споменичког наслеђа:

- Програм истраживања споменика културе и наслеђа (инвентаризација и картирање културне баштине и то археолошка налазишта, записи, локације од посебног значаја за локално становништво), односно ревитализације културне баштине на простору СП „Кањон реке Вучјанке“, у сарадњи са надлежним институцијама.

✓ заштити и коришћењу обновљивих природних ресурса:

- Програми и плански акти којима се регулише коришћење обновљивих природних ресурса која је обавеза не само управљача заштићеног добра, већ и свих осталих корисника СП „Кањон реке Вучјанке“.

✓ уређење СП „Кањон реке Вучјанке“:

- Програми и пројекти у складу са донетом Уредбом о проглашењу СП „Кањон реке Вучјанке“ и Просторним планом РС.

✓ презентацији СП „Кањон реке Вучјанке“ и сарадњи са локалним становништвом и другим корисницима:

- тематских програма са пратећим материјалом (локације за посматрање птица, геонаслеђе, културна баштина,) и пратећег материјала (карте са кратким информацијама), програма и пројеката презентације и популаризације заштићеног подручја.

13. ОБЛИЦИ САРАДЊЕ И ПАРТНЕРСТВА СА ЛОКАЛНИМ СТАНОВНИШТВОМ И ДРУГИМ ВЛАСНИЦИМА И КОРИСНИЦИМА НЕПОКРЕТНОСТИ

Веома битан значај и интерес за заштићено природно добро представља усаглашени и заједнички рад као сарадња свих субјеката који су надлежни или заинтересовани за заштиту коришћења и развој природних вредности подручја, односно спровођење појединих обавеза, прописа доношења планова и развоја подручја.

13.1. Формирање савета корисника

Формирање Савета корисника у заштићеном подручју представља један од кључних елемената у ефикасном управљању и очувању природних ресурса. Ова активност је дефинисана као обавеза управљача заштићеног подручја у складу са прописима који су прописани Уредбом о проглашењу заштићеног подручја. Савет корисника има важну улогу у учешћу јавности и стручне заједнице у процесима доношења одлука, као и у обезбеђивању одрживог коришћења природних ресурса, у складу са принципима одрживости и заштите природе.

Формирање Савета корисника има за циљ да укључи представнике локалних заједница, кориснике природних ресурса, стручњаке и друге релевантне актере у процес управљања заштићеним подручјем. Савет ће радити на обезбеђивању одрживог коришћења природних ресурса, као и на подстицању свести о значају заштите животне средине, при чему се обавезује да прати и усмерава активности које могу имати позитиван или негативан утицај на екосистем.

13.2. Сарадња са локалним становништвом

Успешност спровођења активних и пасивних мера заштите природног добра и програма унапређења и развоја, у великој мери зависи од подршке и укључивања локалног становништва. Степен остварене сарадње стручњака и управљача са мештанима значајно утиче на ефикасност спровођења планова заштите. Образовним програмима, као и пласирањем домаће радиности преко управљача, стварају се услови за могућност учешћа локалне заједнице у процесу управљања, заштите и развоја подручја, као и сарадње на релацији управљач – локална власт, удружења, становништво. Директном комуникацијом развијати моделе информисања становништва о новинама, програмима и могућностима учешћа у развоју заштићеног подручја. Реализоваће се програми образовања и обуке циљних локалних група како би оне стекле неопходне вештине и знања, потребне за укључивање у развојне програме подручја.

13.3. Сарадња са власницима и корисницима непокретности

Сарадња са власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју СП „Кањон реке Вучјанке“ заснива се на континуираној комуникацији, информисању и заједничком планирању активности у циљу очувања природних вредности. Посебан акценат ставља се на поштовање режима заштите, усклађивање коришћења простора са прописаним условима и подстицање одрживих пракси. Оваква сарадња доприноси смањењу притисака на станишта и очувању биодиверзитета, уз уважавање интереса локалног становништва. У складу са тим циљем као главне заинтересоване стране на територији СП „Кањон реке Вучјанке“ издвајамо:

1. Република Србија

Поступак за добијање статуса заштићеног природног добра за СП „Кањон реке Вучјанке“ покренут је на основу државних програма и у складу је са Просторним планом Републике Србије. Циљ покретања поступка заштите огледа се и у сагледавању еколошких својстава, природних ресурса и економских потенцијала за одрживим развојем у сегменту екотуризма и пољопривреде.

2. Град Лесковац

Кањон реке Вучјанке, као и непосредна околина, у градским стратегијама се види као фактор за даљи развој у области туризма. У том контексту, донета су планска развојна локална документа која обухватају простор Вучја и кањона реке Вучјанке. Развој туризма у кањону реке Вучјанке је планом генералне регулације Вучја дефинисан као еколошко-образовни. Правци за јачање укупних инфраструктурних капацитета и развој смештајних капацитета, пре свега, могући су у оквиру постојећих објеката и инфраструктуре за еко и рекреациони туризам, а у оквиру грађевинских зона. Заштита непокретних културних добара подразумева адекватан третман постојећих споменика културе и евидентираних културних целина, а такође и кроз градитељско наслеђе као ресурс у оквиру презентације туристичких вредности Лесковца, односно, подразумева дугорочну заштиту објеката и амбијенталних целина у виду хармоничног уклапања природе и културе.

3. ЈП „Србијашуме“ су корисници целог шумског простора кањона реке Вучјанке. Шуме у кањонском делу су због неприступачности непривредне шуме и предвиђено је да се настави са коришћењем шума на идентичан начин као и до сада.

4. Туристичке организације

Туристичка организација града Лесковца се активно бави промовисањем кањона реке Вучјанке, а такође је и управљач овог заштићеног подручја.

5. Мала хидроелектрана „Вучје“ ЈП „Електропривреда Србије“,

као корисник водних ресурса реке Вучјанке, и са већ изграђеном инфраструктуром, итекако, има важну улогу у очувању простора. Заштитом инфраструктуре, која је и са аспекта културе значајна, омогућује се и заштита кањона у природном облику. Стаза поред ваде од водозахватне зграде до машинске зграде представља изузетно потентан створени туристички потенцијал.

6. Власници угоститељских објеката у самом Вучју у интересу имају очување природних одлика простора као основног мотива доласка посетилаца. Објекти за комерцијални туризам тренутно нису у функцији, а пре свега, хотели „Орлово гнездо“ и „Влаина“. Није познато да ли у Вучју има регистрованих домаћинстава која нуде смештајне капацитете. С тим у вези, неопходно је на постојећим објектима масовног туризма (хотели) решити проблем евакуације отпадних вода на еколошки прихватљив начин. На простору кањона реке Вучјанке не сме бити дозвољено упуштање отпадних вода у реку.

7. Образовне институције које су заинтересоване да простор Споменика природе користе као полигон за извођење наставе у природи и рекреативно-спортске програме за ученике.

8. Ловци

Љубитељи лова најчешће су организовани преко својих удружења и морају да поседују дозволе за бављење овим активностима.

У трећем степену заштите радови и активности ограничавају се на:

- лов – за потребе одржавања оптималне бројности и здравственог стања популација ловних врста.

У другом степену заштите радови и активности ограничавају се на:

- ловство на санитарни лов дивљачи, заштиту и унапређивање популација дивљачи у ловишту и мере на унапређивање станишта дивљачи.

С обзиром на трајну забрану риболова, није дозвољен риболов у границама заштићеног подручја.

9. Љубитељи екстремних спортова (планинари, алпинисти, љубитељи кањонинга) су раније били присутни на целом простору. Извршено је уређење плаже и дела корита реке низводно од машинске зграде мале хидроелектране „Вучје“, а која се користи као купалиште. Како до сада није било заштите реке и кањона, и будуће активности планинара, алпиниста и љубитеља кањонинга ће се ускладити са заштитом подручја уз строго контролу управљача и уз претходно издате услове заштите природе. У зависности од потребе, дефинисаће се и број посетилаца унутар заштићеног подручја на начин да не утиче негативно на квалитет воде и очуваност кањона.

10. Посетиоци и излетници долазе, углавном, због потребе боравка у природи, одмора, рекреације и обиласка природних и културних знаменитости. Могућности које пружа кањон реке Вучјанке су разноврсне и зависе од интереса посетилаца, при чему се мора имати на уму да њихови интереси могу бити контрадикторни концепту заштите подручја. Будући да је већи део заштићеног добра у режиму заштите другог степена, у коме се спроводе активне мере заштите подручја, оне подразумевају одрживи развој и економске активности засноване на очувању природних ресурса и изворности природног амбијента. Како би се овакав развој спровео, неопходно је да по успостављању заштите управљач представи потенцијале за бављење делатностима за које су неопходни природни ресурси, а пре свега, управљачима културног добра, представницима града, корисницима природних ресурса, туристима и мештанима, Уједно, пожељно је коришћење постојеће медијске мреже за континуирано подизање свести јавности о заштити природних вредности и потенцијала кроз мудро коришћења ресурса.

13.4. Сарадња са невладиним организацијама

Сарадња са невладиним организацијама одвијаће се кроз подршку пројеката који доприносе промовисању подручја, подизању еколошке свести, пројекти из екотуризма и свим развојним пројектима.

Посебна сарадња је са невладиним организацијама које се баве едукацијом младих, локалног становништва и промоцијом заштићених вредности.

13.5. Међународна сарадња и сарадња са другим заштићеним подручјима

Сарадња и размена искустава одвијаће се непосредно између самих заштићених добра, као и преко активности Асоцијације националних паркова и заштићених подручја Србије.

У оквиру планиране сарадње сем размене искустава и стечених знања, планом управљања се предвиђа бар једном у години посета и обилазак заштићеног природног добра којим управља други управљач.

14. АКТИВНОСТИ И МЕРЕ НА СПРОВОЂЕЊУ ПЛАНА СА ДИНАМИКОМ И СУБЈЕКТИМА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА УПРАВЉАЊА И НАЧИН ОЦЕНЕ УСПЕШНОСТИ ЊЕГОВЕ ПРИМЕНЕ

14.1. Задачи и активности на заштити природних вредности

Активности и мере:	1) Израда и имплементација Плана управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ за период 2026-2035.год.
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	2) Обележавање нових и обнављање граница заштићеног подручја у режиму I и II степена заштите. На терену у складу са Уредбом и важећим прописима, управљач ће видно обележити спољне границе и границе у режиму I и II степена заштите предела.
Потребна средства:	1.200.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	3) Активности и радови на уређењу претходно дефинисаних локалитета и формирање интегралне мреже пешачких и едукативних стаза и излетишта као окоснице за презентацију дела предела у режиму II и III степена заштите.
Потребна средства:	500.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	4) Израда и постављање информативних и едукативних табли, путоказа и др.
Потребна средства:	700.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	5) Оперативно спровођење мера заштите природног добра прописаних актом о заштити и релевантном законском регулативом.
Потребна средства:	У склопу редовних активности и пројеката
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, министарство, донатори

<p>Активности и мере:</p> <p>Потребна средства:</p> <p>Временски оквир:</p> <p>Носиоци активности:</p>	<p>6) Заштита ретких и угрожених биљних и животињских врста. Кроз засебне пројекте у наредном периоду ће се дефинисати конкретне активности на праћењу стања, унапређењу појединачних популација и њихових станишта. Појединачним пројектима дефинисаће се конкретни послови и задаци у десетогодишњем периоду, узимајући у обзир планирана дугорочна истраживања и праћења стања у овој области. За наредни период су планиране следеће теме (пројекти): Извршити инвентаризацију и мапирање важних врста и станишта према Директиви о стаништима и Директиви о птицама. Детерминација станишта и редовно праћење стања (мониторинг) биљних врста са акцентом на ретке и заштићене врсте. Мониторинг популације локалних ендемита. Инвентаризацију и редовно праћење (мониторинг) фауне птица, сисара, гмизаваца, водоземаца, лептира и др. инсеката са акцентом на ретким и заштићеним врстама . Формирање хранилишта за дивљач и др. Истраживање лековитих, зељастих биљака и гљива. Мониторинг фауне акватичних макробескичмењака. Сузбијање инвазионих биљних врста на простору Споменика природе. Утврђивање еколошког статуса површинских копнених вода, тј. процену квалитета воде у складу са препорукама Оквирне директиве ЕУ о водама, као превенција деградације водених екосистема, промовисање употребе воде као ресурса и редукције загађења површинских вода. Процена статуса (природних вредности) хидролошких објеката.</p> <p>2.000.000,00</p> <p>2026-2035</p> <p>Управљач, Министарство, ЗЗПС, стручне и научне институције и НВО.</p>
<p>Активности и мере:</p> <p>Потребна средства:</p> <p>Временски оквир:</p> <p>Носиоци активности:</p>	<p>7) Рад на инвентаризацији флоре и фауне - индентификацији локација, станишта и популација ретких и угрожених врста, картирање станишта, праћење стања водног ресурса. Ови радови биће издефинисани посебним пројектним активностима у планском периоду.</p> <p>У склопу редовних активности</p> <p>2026-2035</p> <p>Управљач</p>
<p>Активности и мере:</p> <p>Потребна средства:</p>	<p>8) Израда планова, пројеката и програма</p> <p>1.000.000,00</p>

Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	9) Научно-истраживачки камп
Потребна средства:	500.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, министарство, удружења студената, НВО
Активности и мере:	10) Формирање мултидисциплинарне базе података. Активности на обогаћивању базе података о заштићеном природном добру, његовим посебним природним и другим вредностима (фотодокументација, картографска документација, библиотека, хемеротека итд.).
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	11) Бруто зараде чуварске службе
Потребна средства:	24.000.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство и локална самоуправа
Активности и мере:	12) Бруто зарада координатора службе
Потребна средства:	24.000.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство, локална самоуправа
Активности и мере:	13) Набавка службене обуће и одеће службе СП, „Кањон реке Вучјанке“
Потребна средства:	400.000,00
Временски оквир:	2026, 2029, 2034
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	14) Материјални трошкови-гориво, мазиво и др.
Потребна средства:	4.000.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, град Лесковац
Активности и мере:	15) Материјално техничко опремање службе (фотографски апарати,

	двогледи, ГПС и др.)
Потребна средства:	300.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	16) Набавка лаптопа и комјутера, штампача и др.опреме
Потребна средства:	200.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	17) Набавка теренских возила и електричног мотора
Потребна средства:	2.000.000,00
Временски оквир:	2028
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	18) Сервисирање службених возила Планира се редовно и ванредно сервисирање службених возила
Потребна средства:	600.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	19) Регистрација службених возила
Потребна средства:	300.000,00
Временски оквир:	2028-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	20) Куповина ауто гума за службена возила
Потребна средства:	100.000,00
Временски оквир:	2028-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	24) Праћење и прање службених возила
Потребна средства:	100.000,00
Временски оквир:	2028-2035
Носиоци активности:	Управљач

14.2. Задаци и активности на заштити споменичког наслеђа

Активности и мере:	1) Праћење стања објеката идентификованих као градитељско наслеђе (без обзира на правни статус), а посебно етно објеката, археолошких налазишта и споменика, као и праћење промена у околини споменика и др.
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач у сарадњи са надлежним Заводом за заштиту споменика културе и Заводом за заштиту природе Србије.

14.3. Задаци и активности на заштити и коришћењу природних ресурса

Активности и мере:	<p>1) Активности и задаци у области шумарства.</p> <p>Газдовање ће се базирати на спровођењу прописаних мера газдовања и радова, а у циљу обезбеђења рационалног управљања, очувања генетског фонда, заштите биодиверзитета, побољшања структуре и остваривања приоритетних функција шума.</p> <p>Да би се остварили дугорочни циљеви неопходно је обезбедити у договору са корисницима државних шума (ЈП "Србијашуме") и сопственицима шума примену основних принципа одрживог газдовања шумама и шумског земљишта према Закону о шумама (Сл. гл. бр. 30/2010, 93/2012 и 89/2015), члан 4., 6., 7., 9., 13., 14., 19., 20., 23., 39., 43., 46., 49., 50., 51., 57., 59., 61., 63., 64., 65. на начин и у таквом обиму да се очува биодиверзитет, а продуктивност, обнављање, виталност и потенцијал шума остане на нивоу којим би се задовољиле одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе и данашње и будућих генерација, како на локалном нивоу тако и на националном, а да се при томе не угрозе и оштете неки други екосистеми. У том смислу корисници шума морају начинима одрживог управљања шумама обезбедити, а управљач контролисати кроз надзор следећих активности:</p> <p>Очување репрезентативних екосистема свих типова шума, Заштиту и обнављање генетског фонда свих, а нарочито крајње угрожених таксона, заштићених реликтних и ендемореликтних, Санацију оштећених, измењених и угрожених екосистема, Обнављање уништених екосистема, Посебна пажња се мора посветити проширењу племенитих лишћара у чистим буковим шумама Очување шума које се одликују високим специјским диверзитетом или високим степеном ендемизма, Успоставити и одржавати појас шумских зона дуж и око река и корита, потока, Заштита шума од бесправног коришћења, Забрана испаше у свим шумским екосистемима, Заштита од ерозије ,</p>
--------------------	---

	Санирање свих врста оштећења насталих током изградње, односно враћање терена у првобитан положај
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, ШГ Лесковац - ШУ Вучје
Активности и мере:	<p>2) Планирање и спровођење мера против пожарне заштите.</p> <p>Заштита Споменика природе од пожара је базирана на спровођењу мера превенције од ширења пожара приликом веће посећености СП, чуварска служба у том периоду спроводи појачани надзор, контролу и праћење активности. Поред деловања у ванредним ситуацијама, Управљач континуирано обавља активности у циљу спровођења мера противпожарне заштите:</p> <ul style="list-style-type: none"> • набављање опреме за гашење пожара (метлице и напртњаче) • организовано је осматрање и обавештавање о појави пожара током пожарних сезона • током јавних скупова и манифестација се дистрибуира пропагандни материјал о опасности и угрожености станишта од пожара <p>Управљач ће успоставити добру сарадњу са Министарством заштите животне средине, Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде, Ватрогасном службом, Министарства унутрашњих послова.</p>
Потребна средства:	200.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>3) Реконструкција постојећих некатегорисаних и шумских путева у складу са успостављеним режимима заштите.</p> <p>Шумске саобраћајнице служе за извођење биолошких радова, заштиту шуме од абиотичких и биотичких фактора, заштиту од пожара и искоришћавање шума и осталих шумских ресурса.</p>
Потребна средства:	1.000.000,00
Временски оквир:	2027-2030
Носиоци активности:	Управљач, локална самоуправа, град Лесковац
Активности и мере:	4) Праћење стања рибљег фонда
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, научна институција

Активности и мере:	5) Задаци и активности на заштити и управљању ловном фауном. Газдовање ловном фауном ће се одвијати у складу са важећом ловном основном корисника ловишта ловачког удружења „Поречје“ из Вучја, а базираће се на: <ul style="list-style-type: none"> • формирању базе података о оним врстама ловне фауне; • контрола ловних активности у заштићеном подручју.
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, ловачко удружење
Активности и мере:	6) Задаци и активности на заштити и управљању водама. Задаци и активности у овој области ће се базирати на следећем: реконструкција каптажа и јавних чесми које нису у функцији; иницирање заштите од вода и регулисање бујичних водотока. успоставити мониторинг квалитета вода и то: површинских вода (реке, потоци). репарација бране и воденичног канала у 2026.години
Потребна средства:	1.200.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, ЕПС, надлежне водопривредне организације, органи локалне самоуправе и власници објеката.
Активности и мере:	7) Израда Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби СП „Кањон реке Вучјанке“
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2025
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере	8) Израда Одлуке о накнадама за коришћење заштићеног подручја
Потребна средства	У склопу редовних активности
Временски оквир	2027
Носиоци активности	Управљач

14.4. Задаци и активности у области изградње, урбанистичког и просторног планирања

Активности и мере:	1) Иницирање израде Просторног плана подручја посебне намене Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“
Потребна средства:	Активности ће се одвијати у оквиру законских овлашћења управљача
Временски оквир:	2026-2030

Носиоци активности:	Управљач, локална самоуправа, град Лесковац
Активности и мере:	2) Учесће у изради планова нижег реда. Израда нове планске документације ће се базирати на заштити посебних природних и других вредности, граничним капацитетом природног добра, потреби равномерног развоја туризма на целом подручју, а посебно у насељеним, а на основу принципа одрживог туризма.
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, локална самоуправа, град Лесковац
Активности и мере:	3) Формирање базе података о изграђеним објектима. Активности на праћењу стања у области изградње, а посебно у контексту контроле изградње нелегалних објеката. О свим променама које нису у складу са усвојеном планском документацијом биће обавештено надлежно министарство, републичке и општинске инспекције, Завод за заштиту природе Србије.
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, локална самоуправа, град Лесковац
Активности и мере:	4) Уређење нових излетишта и одмаралишта. Активности на формирању нових излетишта и одмаралишта за посетиоце у виду типских столова и клупа са надстрешницама, гарнитура са клупама и столовима, корпе за отпатке, ложишта за пикник и теретане на отвореном на унапред одређеним локацијама, а све у функцији презентације посебних природних вредности заштићеног подручја.
Потребна средства:	2.000.000,00
Временски оквир:	2027-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство, локална самоуправа, град Лесковац
Активности и мере:	5) Задаци и активности на афирмацији и развоју одрживог туризма.
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, локална самоуправа, град Лесковац, надлежна министарства и државне установе.
Активности и мере:	6) Изградња видиковца и осматрачница Омогућиће посетиоцима Предела посматрање предела са високих видиковца и посматрање птица, сисара и др.

Потребна средства:	1.000.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Министарство
Активности и мере:	7) Поправка и одржавање мобилијара Сваке године се планира одржавање и поправка поломљеног мобилијара и заштита истог разним заштитним средствима против влаге.
Потребна средства:	500.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач,
Активности и мере:	8) Адаптација и опремање информативног-визиторског центра
Потребна средства:	2.000.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, локална самоуправа, град Лесковац и донатори
Активности и мере:	9) Спровођење мера развоја туризма из свих усвојених стратегија
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, локална самоуправа, град Лесковац

14 .5. Задаци и активности на комуналном и инфраструктурном опремању подручја

Активности и мере:	1) Водоснабдевање Проблем водоснабдевања решаваће се са локалних изворишта.
Активности и мере:	2) Евакуација отпадних вода. Евакуација отпадних вода за туристичке и друге објекте ће се организовати изградњом санитарних водонепропусних септичких јама које ће се периодично празнити.
Активности и мере:	3) Саобраћај У оквиру изградње и реконструкције приоритетних путних праваца комплетираће се мрежа друмских саобраћајница на подручју заштићеног природног добра, а у циљу остваривања бољих веза између општинских центара, сеоских насеља и њиховог окружења у сарадњи са локалном самоуправом.

Активности и мере:	<p>4) Прикупљање и евакуација комуналног отпада. Примарно сакупљање и депоновање комуналног отпада ће се одвијати од стране правних и физичких лица - власника (и корисника) објеката у самим.</p> <p>Примарна селекција отпада је обавезна, постављањем контејнера. Дуж пешачких стаза, на појединим пунктовима, спортских терена, јавних услужних и других објеката, паркинга итд. биће постављене само типске корпе за отпатке.</p> <p>За трајну евакуацију комуналног отпада задужен је управљач преко комуналног предузећа и надлежне општинске комуналне службе.</p> <p>Вишкови земље, шут и други отпад настао при изградњи биће уклањан одмах од стране извођача радова под контролом чуварске службе и надлежних општинских комуналних служби, а за његово неуклањање одговоран је власник објекта.</p>
Потребна средства:	У склопу активности локалне самоуправе и града Лесковац
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Комунално предузеће

Активности и мере:	<p>5) Електроснабдевање и систем веза Квалитетно снабдевање електричном енергијом и изградња ПТТ, ТВ и других веза и система је разрађено у оквиру ПГР „Вучје“.</p>
--------------------	---

Активности и мере:	<p>6) Грејање објеката Загревање објеката треба решити уз употребу еколошки прихватљивих енергената.</p> <p>Посебним пројектом ће се испитати услови за коришћење соларне и других сличних врста енергије.</p>
--------------------	--

14.6. Друге активности и задаци

Активности и мере:	1). Заштита и очување основних обележја предела и спречавање свих активности које могу имати за последицу њихово нарушавање.
Потребна средства:	Трајни задатак
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач

Активности и мере:	<p>2) Учествовање у организацији традиционалних и нових манифестација Утврђивање календара свих традиционалних манифестација на подручју Споменика природе. Манифестације које се дешавају на простору а нису у организацији управљача подржаће се у јавности и обогатити садржајима популаризације и презентације СП.</p>
--------------------	--

Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	ТО Лесковац
Активности и мере:	<p>3) Сарадња са надлежним заводом за заштиту природе и органима управе надлежним за послове заштите природе и животне средине, изградње, туризма итд. у домену административних и оперативних послова заштите.</p> <p>Ова активност се посебно односи на сарадњу са надлежним заводом за заштиту природе, општинским, градским и републичким инспекцијским службама, МУП-ом и итд.</p>
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>4) Сарадња са надлежним установама, институцијама и организацијама у решавању специфичних проблема у вези заштите, уређења и коришћења посебних природних вредности, споменичког наслеђа и природних ресурса.</p>
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>5) Сарадња са Министарством за заштиту животне средине, другим министарствима на доношењу нових законских и подзаконских аката.</p> <p>Стручни сарадници располажу оперативним информацијама о заштити и коришћењу заштићеног подручја и проблемима у примени постојеће законске регулативе, те ће њихов допринос изради нове законске регулативе, примерене европским прописима, бити од посебног значаја.</p>
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>6) Сарадња са свим корисницима простора у заштићеном природном добру</p> <p>Циљ ове сарадње је указивање на законске обавезе свих корисника простора у СП, пружање благовремених информација о правима и обавезама и успостављање добре комуникације и сарадње са свима који могу да допринесу заштити и унапређењу природног добра.</p>
Потребна средства:	У склопу редовних активности

Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>7) Сарадња са осталим заштићеним природним добрима</p> <p>Виталан значај и интерес за заштићено природно подручје представља усаглашени и заједнички рад као сарадња свих субјеката који су надлежни или заинтересовани за заштиту коришћења и развој природних вредности подручја, односно спровођење појединих обавеза, прописа доношења планова и развоја подручја. У оквиру планиране сарадње сем размене искустава и стечених знања, планом управљања се предвиђа бар једном у години посета и обилазак заштићеног природног добра којим управља други управљач.</p>
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>8) Успостављање GIS технологије у функцији управљања, мониторинга и коришћења СП.</p> <p>У складу са савременим приступима сакупљања, евалуације, обраде и коришћења података приступиће се развоју GIS технологије.</p>
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	<p>9) Континуирано стручно усавршавање стручног особља и едукација чувара ангажованих на заштити и управљању заштићеним природним добром.</p> <p>Програми обуке који имају акценат на управљању природним ресурсима.</p>
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, Завод за заштиту природе и др. релевантне институције.
Активности и мере:	<p>10) Развој образовних програма за децу и омладину.</p> <p>Организовање програма за децу, омладину и ширу јавност у циљу изграђивања позитивних ставова и понашања који ће водити очувању и унапређењу природног добра. Програми ће бити реализовани у виду разноврсних организационих форми: од образовних (популарна предавања, радионице, трибине, округли столови и сл.) до културно-забавних (манифестације, изложбе, спортски сусрети и сл.) и учешћем у медијима.</p>

Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач и релевантне институције.
Активности и мере:	11) Формирање сета информативно - образовног и промотивног материјала о природном добру (брошуре, мапе, информатори, карте, разгледнице и сл.).
Потребна средства:	900.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	12) Сарадња са медијима Један од облика презентације укупних вредности заштићеног природног добра најширој јавности одвијаће се и кроз сарадњу са свим медијима.
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	13) Оглашавање, маркетинг и сл.
Потребна средства:	У склопу редовних активности ТОЛ
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Упраљач, ТОЛ
Активности и мере:	14) Сарадња са домаћим и међународним организацијама. Активности на укључивању у рад и повезивању са свим релевантним домаћим и међународним организацијама у циљу боље сарадње, размене искустава, стручног усавршавања и др. (USAID, CHF, UNDP, SDC, SIDA).
Потребна средства:	У склопу редовних активности
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Упраљач и други заинтересовани субјекти.
Активности и мере:	15) Учешће на домаћим и иностраним сајмовима

Потребна средства:	У склопу редовних активности ТОЛ
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, ТОЛ
Активности и мере:	
	16) Израда и набавка асортимана оригиналних сувенира Ова активност има за циљ добијање оригиналног сувенира који својом идејом и изгледом адекватно репрезентује природну и културну баштину СП.
Потребна средства:	500.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	
	17) Снимање кратких промотивних, едукативних и документарних филмова и спотова о пределу
Потребна средства:	У склопу редовних активности ТОЛ
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач, ТОЛ
Активности и мере:	
	18) Израда и одржавање WEB сајта
Потребна средства:	500.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	
	19) Обележавање еколошких датума
Потребна средства:	100.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	
	20) Обележавање годишњице од проглашења СП
Потребна средства:	100.000,00
Временски оквир:	2029-2035
Носиоци активности:	Управљач
Активности и мере:	
	21) Набавка услуга и материјала за канцеларијско пословање
Потребна средства:	200.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач

Активности и мере:	22) Стални трошкови
Потребна средства:	500.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач

Активности и мере:	23) Набавка потрошног материјала и алата инвентара
Потребна средства:	100.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач

Активности и мере:	24) Трошкови службених путовања
Потребна средства:	100.000,00
Временски оквир:	2026-2035
Носиоци активности:	Управљач

15. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ДРУГЕ МАТЕРИЈАЛНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ИЗВРШАВАЊЕ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА У УПРАВЉАЊУ ЗАШТИЂЕНИМ ПОДРУЧЈЕМ И НАЧИН ЊИХОВОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА

Обзиром да се План управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ ради за период од десет година, изузетно је тешко у овом тренутку предвидети трошкове

неопходне за извршење поверних послова управљања, као и пројекцију радова које треба урадити сходно планираним циљевима уз процену потребних финансијских средстава, а полазећи од садашњих јединичних трошкова.

Основни предуслов за реализацију активности и задатака утврђених Планом управљања заштићеним природним добром је обезбеђење неопходних материјалних средстава.

Средства за заштиту и развој Споменика природе обезбеђиваће се из:

- буџета Републике Србије,
- средстава управљача,
- од накнаде за коришћење заштићеног подручја
- прихода остварених обављањем делатности Управљача и
- донација и из других извора у складу са законом.

Полазећи од наведених законских могућности, а имајући у виду да је Планом управљања заштићеним подручјем предвиђена реализација великог броја задатака и активности, неопходно је створити услове да се средства обезбеде из свих потенцијалних извора.

У почетним фазама реализације Плана управљања заштићеним подручјем неопходно је обезбедити средства из тзв. сигурних извора, при чему се мисли на средства буџета локалне самоуправе, као и средстава управљача, остварених из прихода за коришћење заштићеног природног добра. Имајући у виду права, обавезе и интересе наведених субјеката у смислу заштите, очувања и унапређења Споменика природе, као и њихове стварне материјалне и финансијске могућности, обезбеђење средстава за овај период управљања би се реализовало по следећем моделу:

- Министарство заштите животне средине 39,86 %
- средства управљача 31,12 %
- средства остварена од накнаде 29,02%

План управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ спроводиће се годишњим програмима који ће садржати послове и задатке који се непосредно спроводе у текућој години, динамику извршења програмираних радова, послова и задатака, као и неопходна финансијска средства потребна за реализацију Годишњег програма управљања. На Годишњи програм управљања Споменика природе, сагласност даје Министарство заштите животне средине.

Реално је очекивати да ће се протеком времена из године у годину, јачањем кадровских и материјалних потенцијала управљача, овај однос у финансирању мењати, са тежњом да управљач преузме комплетно обезбеђење средстава за управљање Спомеником природе, из прихода од накнаде за коришћење заштићеног природног добра, што би омогућило одрживост овог пројекта.

Основни предуслов за реализацију активности и задатака утврђених Планом управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ за период 2026. - 2035. година је обезбеђење неопходних материјалних средстава.

Средства за реализацију наведених активности по Плану управљања Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ за период 2026.- 2035. годину износе 68.130.000,00 динара.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

План управљања подручја Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ се не спроводи непосредно, већ представља оквир и услов за израду нормативних аката, програма, планова, аката о уређењу простора, пројеката, стручних основа и других докумената који се непосредно реализују.

Туристичка организација Лесковац координира спровођење плана у целини и извршава послове и задатке утврђене законима, актима о оснивању, повереним задацима и годишњим програмима рада у складу са овим Планом.

План обавезно спроводе сви који газдују природним и другим добрима на подручју и обављају разне делатности, корисници добара и други, у складу са законима и прописима.

Годишњим програмима и плановима се утврђује обим и врста послова, извори, висина средстава, обрађивачи, односно учесници у реализацији задатака и делатности и др.

План управљања подручја Споменика природе „Кањон реке Вучјанке“ за период 2026. - 2035. год., ступа на снагу по добијању сагласности Министарства заштите животне средине по претходно прибављеном мишљењу Завода за заштиту природе Србије.

Туристичка организација града Лесковца
Директор
Дијана Ранђеловић

16. ЛИТЕРАТУРА

- Arnold E. N. (2002): A Field Guide to the Reptiles and amphibians of Britain and Europe. Harper Collins Publishers.
- Arnold, E. & Ovenden, D. (2002): A Field Guide to the Reptiles and Amphibians of Britain and Europe. 2nd edition. London: Collins.
- Council Directive 92/43/EEC. Директива о заштити природних станишта и дивље фауне и флоре (Directive on the Conservation of Natural Habitat and Wild Fauna and Flora) ().
- Council of Europe (2011): Revised Annex I of Resolution 6 (1998) of the Bern Convention listing the species requiring specific habitat conservation measures (year of revision 2011). <https://eunis.eea.europa.eu/references/2443/species>.
- Dimitrijević, M., Petrović, B., Ćikin, M., Možina, A., Vukanović, M., Karajčić, Lj. (1969): OGK 1:100 000 list Leskovac K 34-44. Savezni geološki zavod, Beograd.
- Dimitrijević, M., Petrović, B., Ćikin, M., Možina, A., Vukanović, M., Karajčić, Lj. sa saradnicima (1969): OGK 1:100 000 list Leskovac K 34-44. Savezni geološki zavod, Beograd.
- Euro+Med (2006-): Euro+Med PlantBase - the information resource for Euro-Mediterranean plant diversity. Published on the Internet <http://ww2.bgbm.org/EuroPlusMed/> [accessed DATE: 26.05.2022.].
- Fukarek, P. & Jovanović, B. (eds.) (1983): Karta prirodne potencijalne vegetacije SFR Jugoslavije. Naučno veće vegetacijske karte Jugoslavije. Šumarski fakultet Univerziteta Kiril i Metodije, Skopje.
- https://sr.m.wikipedia.org/sr-ec/Мала_хидроелектрана_Вучје
- <https://sr.m.wikipedia.org/sr-ec/Вучје>
- <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/hidroelektrana-vucje-zasticen-spomениk-kulture/>
- Kalezić, M., Tomović, Lj. & Džukić, G. (2015): Red Book of Fauna of Serbia I - Amphibians. University of Belgrade, Faculty of Biology & Institute for Nature Conservation of Serbia.
- Kottelat, M. & Freyhof, J. (2007): Handbook of European freshwater fishes. Kottelat, Cornol, Switzerland and Freyhof, Berlin, Germany.
- Lazarević, P., Krivošej, Z., Tomović, G. & Stevanović, V. (2013): New floristic records in the Balkans: 22. Reports 79–86. Phytologia Balcanica 19(2): 267-303.
- Puzović, S., Kulić, S. & Grujić, Lj. (2009): Potočna pliska Motacilla cinerea i vodenkos Cinclus cinclus na Kukavici. Ciconia 18: 156-160.
- Stevović, S. (2005). *Značaj i namena malih hidroelektrana i malih akumulacija*. Vodoprivreda, 37 (4-6), 299-304
- Radišić, D., Vasić, V., Puzović, S., Ružić, M., Šćiban, M., Grubač, B. & Vujić, A. (eds.) (2018): Crvena knjiga faune Srbije III – Ptice. Zavod za zaštitu prirode Srbije, Beograd, Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet, Departman za biologiju i ekologiju, Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije.
- Radovanović, M. (1951): Vodozemci i gmizavci naše zemlje. Beograd: Naučna knjiga.
- Tomović, L., Anđelković, M., Krizmanić, I., Ajtić, R., Urošević, A., Labus, N., Simović, A., Maričić, M., Golubović, A., Ćorović, J., Paunović, A., Jović, D., Krstić, M., Lakušić, M. & Džukić, G. (2019): Distribution Of Three Vipera Species In The Republic Of Serbia. Bulletin of the Natural History Museum, 2019, 12: 217-242.
- Tomović, L., Urošević, A., Vukov, T., Ajtić, R., Ljubisavljević, K., Krizmanić, I., Jović, D., Labus, N., Đorđević, S., Kalezić, M. L., Džukić, G. & Luiselli, L. (година): Conservation status based on distributional, ecological and life-history datasets (DELH) versus IUCN criteria – example of Serbian Reptiles. Biodiversity and Conservation, accepted.
- Tomović, Lj., Kalezić, M. & Džukić, G. (2015): Red Book of Fauna of Serbia II - Reptiles. University of Belgrade, Faculty of Biology & Institute for Nature Conservation of Serbia.

- Tomović, Lj., Urošević, A., Ajtić, R., Krizmanić, I., Simović, A., Labus, N., Jović, D., Krstić, M., Đorđević, S., Anđelković, M., Golubović, A. & Džukić, G. (година): Contribution to the knowledge of distribution of Colubrid snakes in Serbia. Herpetozoa, submitted.
- Urošević, A., Ljubisavljević, K., Tomović, Lj., Krizmanić, I., Ajtić, R., Simović, A., Labus, N., Jović, D., Golubović, A., Anđelković, M. & Džukić, G. (година): Contribution to the distribution and diversity of lacertid lizards in Serbia. Herpetozoa, submitted.
- Vasić, V. (1980): Prilozi za faunu ptica južnih delova SR Srbije (prvi deo). Zbornik radova o fauni SR Srbije. Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, knjiga 1.: 101-128.
- Vasić, V. & Grubač, B. (1983): Prilozi za faunu ptica južnih delova SR Srbije (drugi deo). Zbornik radova o fauni SR Srbije, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, knjiga II: 197-255.
- Vukanović, M., Karajčić, Lj., Dimitrijević, M., Možina, A., Gagić, N. & Jevremović, M. (1973): Tumač OGK 1:100 000 list Leskovac K34-44. Savezni geološki zavod, Beograd, 1-55.
- Vukanović, M., Karajčić, Lj., Dimitrijević, M., Možina, A., Gagić, N. & Jevremović, M. (1973): Tumač OGK 1:100 000 list Leskovac K34-44. Savezni geološki zavod, Beograd, 1-55.
- Vukov, T., Kalezić, M. L., Tomović, Lj., Krizmanić, I., Jović, D., Labus, N. & Džukić, G. (2013): Amphibians in Serbia – Distribution and diversity patterns. Bulletin of the Natural History Museum, Belgrade 6: 90-112.
- Vukov, T., Tomović, Lj., Krizmanić, I., Labus, N., Džukić, G., Jović, D. & Kalezić, M. L. (2015): Conservation issues of Serbian Amphibians based on distributional, life history and ecological datasets. Acta zoologica Bulgarica 67
- Благојевић, А. (2004): Природно-географске и антропогене одлике Вучја. Лесковачки зборник 44: 339-349.
- Вуковић, Т. & Ивановић, Б. (1971): Слатководне рибе Југославије. Земаљски музеј БиХ, Сарајево.
- Завод за заштиту споменика културе (2022): Студија заштите споменика културе Скобаљић град, Вучје, Лесковац. Завод за заштиту споменика културе, Ниш.
- Јовановић, Б. (2000): Дендрологија, Универзитетска штампа, Београд.
- Јовановић, Б., Мишић, В., Динић, А., Диклић, Н. & Вукићевић, Е. (1997): Вегетација Србије III Шумске заједнице, 70.
- Јовановић, В. Ј. (1972): Лесковачко поречје. Антропогеографска и социолошка студија (први део). Лековачки зборник.
- Јовановић, В. (1977): Планина Кукавица у југоисточној Србији и вегетација њеног северног дела.
- Јовановић, М. (2016): Анализа флоре лековитих биљака планине Кукавице у јужној Србији. Мастер рад. Природно-математички факултет, Универзитет у Нишу. <https://www.pmf.ni.ac.rs/download/master/biologija/radovi/2016/2016-01-21-jm.pdf>
- Јовић, Н., Томић, З. & Јовић, Д. (1996): Типологија шума. Универзитет у Београду, Шумарски факултет, Београд.
- Јосифовић, М. (ed.) (1970-1977): Флора СР Србије, I-IX. Српска академија науке и уметности. Београд.
- Карањац, Ј. (1986): Математички модел лесковачке котлине. Фонд Геозавода, Београд.
- Коматина М. (1979): Основна хидрогеолошка истраживања биланса, резерви и квалитета подземних вода лесковачке котлине. Фонд Геозавода, Београд.
- Коматина, М. & Поповић, С. (1979): Основна хидрогеолошка истраживања биланса, резерви и квалитета подземних вода лесковачке котлине. Фонд Геозавода, Београд.
- Лазаревић, Р. (2000): Геоморфологија. Одсек за Географију ПМФ Бања Лука, 1-486.
- Локални еколошки акциони план општине Лесковац, (2005), Општинска управа за заштиту и унапређење животне средине, Лесковац.

- Малетић, М., Јовановић, М., (1961): Монографије места. Народни одбор општине у Лесковцу и Новинарско-издавачко предузеће „КЊИЖЕВНЕ НОВИНЕ“, Београд.
- Милојевић, С. (1924): Лесковачка котлина са околином (геоморфолошка проучавања). Гласник географског друштва 10, Београд, 17-45.
- Сарић, М. Р. (ed.) (1992). Флора Србије 1. Српска академија наука и уметности, Београд.
- Сарић, М. Р. & Диклић, Н. (eds.) (1986): Флора СР Србије X. Српска академија наука и уметности, Београд.
- Симић, В., Симић, С., Петровић А., Радојковић Н., Величковић Т., Матејић Б., Митровић А. & Влајковић, М. (2017): Програм управљања рибарским подручјем: „Јужна Морава 1” (2017-2026). „Ветерница – Власина” д.о.о., Лесковац, Универзитет у Крагујевцу, Природно математички факултет, Крагујевац.
- Симоновић, П. (2006): Рибе Србије. NNK International, Завод за заштиту природе Србије, Универзитет у Београду, Биолошки факултет, Београд.
- Службени гласник РС бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018 – други закон. Закон о шумама.
- Службени гласник РС – Међународни уговори, бр. 102/2007. Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) (Bern, 1979).
- Службени гласник РС 31/2005, 45/2005, 22/2007, 38/0208, 9/2010 и 69/2011. Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне. .
- Службени гласник РС бр. 5/2010, 47/2011, 30/2016 и 98/2016. Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.
- Службени гласник РС, бр. 102/2010. Уредба о еколошкој мрежи.
- Службени гласник РС, бр. 128/2014 и 95/2018. Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда.
- Службени гласник РС, бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 - други закон. Закон о водама.
- Службени гласник РС, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010, 14/2016, 95/2018 и 71/2021. Закон о заштити природе.
- Службени гласник РС, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016. Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.
- Службени лист СРЈ – Међународни уговори, бр. 11/2001. Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности.
- Стевановић, В. & Васић, В. (1995) (едс.): Биодиверзитет Југославије са прегледом врста од међународног значаја. – Биолошки факултет и Еколибри, Београд.
- Томић, З. (1992): Шумске фитоценозе Србије, основни уџбеник. Шумарски факултет, Београд.
- Ћалић, Ј., Милошевић, В. Б., Миливојевић, М. & Гаудењ, Т. (2017): Рељеф Србије. У: Радовановић, М. (уред.) (2017): Географија Србије. Географски институт „Јован Цвијић” САНУ, 22-93.
- Цвијић, Ј. (1896): Извори, тресаве и водопади у источној Србији. У: Петровић, Д., & Ранковић, Д., (уред.), (1996): Морфологија и хидрографија источне Србије. Сабрана дела Јована Цвијића, књ. 13, 97-170, (репринт, Глас Српске краљевске академије, LI, Београд, 1896, 1-122).
- Џукић, Г. (1995): Биодиверзитет Југославије. Диверзитет водоземаца и гмизаваца Југославије, Београд: 447-469..
- Шарчевић (2002): Валоризација општекорисних функција шума у односу на порекло и намену шума. Шумарство бр. 3 – 4: 164.

17. ПРИЛОЗИ

ПРИЛОГ 1. Списак забележених биљних врста на подручју СП „Кањон реке Вучјанке“

Ред. бр.	Породица	Латински назив	Српски назив	СЗВ / ЗВ / У
1	Alliaceae	<i>Allium ursinum</i> L.	срмуш, медвећи лук, цремош	нема / ЗВ / У
2	Ariaceae	<i>Sanicula europaea</i> L.	милоглед	нема / нема / нема
3	Araceae	<i>Arum maculatum</i> L.	козлац	нема / нема / нема
4	Araliaceae	<i>Hedera helix</i> L.	бршљан	нема / нема / нема
5	Aristolochiaceae	<i>Asarum europaeum</i> L.	копитњак, коњско копито, копитник	нема / ЗВ / У
6	Aspleniaceae	<i>Asplenium trichomanes</i> L.	округла слезница	нема / нема / нема
7	Asteraceae	<i>Bellis perennis</i> L.	бела рада	нема / нема / нема
8		<i>Cirsium vulgare</i> (Savi) Ten.		нема / нема / нема
9		<i>Doronicum columnae</i> Ten.		нема / нема / нема
10		<i>Filago germanica</i> (L.) Huds.		нема / нема / нема
11		<i>Petasites hybridus</i> (L.) P. Gaertner, B. Meyer & Scherb.	лопух, репух, репушина	нема / нема / У
12		<i>Senecio jacobaea</i> L.	велики костриш	нема / нема / нема
13		<i>Tussilago farfara</i> L.	подбел	нема / нема / нема
14	Betulaceae	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.	црна јова	нема / нема / нема
15		<i>Betula pendula</i> Roth.	бреза, бриза, брез	нема / ЗВ / У
16	Boraginaceae	<i>Myosotis sylvatica</i> Hoffm.	змијине очи	нема / нема / нема
17		<i>Pulmonaria officinalis</i> L.	плућњак, медуника, великданак	нема / ЗВ / У
18		<i>Pulmonaria rubra</i> Schott		нема / ЗВ / нема
19	Brassicaceae	<i>Alliaria petiolate</i> (M. Bieb.) Cavara & Grande	луковац	нема / нема / нема
20		<i>Arabis turrata</i> L.		нема / нема / нема
21		<i>Berteroa incana</i> (L.) DC.	сивац	нема / нема / нема
22		<i>Cardamine amara</i> L.	режуха	нема / нема / нема
23		<i>Cardamine bulbifera</i> (L.) Crantz	рајнак	нема / нема / нема
24		<i>Cardamine flexuosa</i> With.	режуха	нема / нема / нема
25		<i>Cardamine impatiens</i> L.	режуха	нема / нема / нема
26		<i>Erysimum crepidifolium</i> Reichenb.		СЗВ / нема / нема
27		<i>Lunaria annua</i> L.	пасуљиште, сребрно цвеће	нема / нема / нема

Ред. бр.	Породица	Латински назив	Српски назив	СЗВ / ЗВ / У
28	Campanulaceae	<i>Campanula persicifolia</i> L.	доброева, звончић	нема / нема / нема
29		<i>Jasione heldreichii</i> Boiss. & Orph.	павинац	нема / нема / нема
30	Caryophyllaceae	<i>Cerastium pumilum</i> Curtis	тичинац лепљиви	нема / нема / нема
31		<i>Silene viscaria</i> (L.) Jess.		нема / нема / нема
32		<i>Stellaria holostea</i> L.	мишјакиња висока	нема / нема / нема
33	Cornaceae	<i>Cornus mas</i> L.	дрен, дрин, дрењина	нема / ЗВ / У
34		<i>Cornus sanguinea</i> L.	свиб	нема / нема / нема
35	Corylaceae	<i>Carpinus betulus</i> L.	обични граб, граб	нема / нема / нема
36		<i>Carpinus orientalis</i> Mill.	белограбић, грабић	нема / нема / нема
37		<i>Corylus avellana</i> L.	леска	нема / нема / нема
38	Crassulaceae	<i>Jovibarba heuffelii</i> (Schott) A. Löve & D. Löve		нема / нема / нема
39		<i>Sedum acre</i> L.	жедњак јарић	нема / нема / нема
40		<i>Sedum hispanicum</i> L.	бобњача	нема / нема / нема
41		<i>Sedum rubens</i> L.	бобњача	нема / нема / нема
42		<i>Sedum urvillei</i> DC.		нема / нема / нема
43	Cupressaceae	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray bis) Parl.		нема / нема / нема нема / нема / нема
44		<i>Juniperus communis</i> L.	клека, вења, клекиња	нема / ЗВ / У
45	Cyperaceae	<i>Carex distans</i> L.	реткокласа оштрица	нема / нема / нема
46		<i>Carex hirta</i> L.	длакава оштрица	нема / нема / нема
47	Cystopteridaceae	<i>Cystopteris fragilis</i> (L.) Bernh.	крта папрат	нема / нема / нема
48	Dryopteridaceae	<i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott	навала	нема / нема / нема
49	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia amygdaloides</i> L.	шумска млечика	нема / нема / нема
50		<i>Euphorbia epithymoides</i> L.		нема / нема / нема
51	Fabaceae	<i>Amorpha fruticosa</i> L.	багремац	нема / нема / нема
52		<i>Cytisus hirsutus</i> L.	зановет руњави	нема / нема / нема
53		<i>Genista tinctoria</i> L.	жутилица	нема / нема / нема
54		<i>Lathyrus aphaca</i> L.	ноката, сјајник	нема / нема / нема
55		<i>Lathyrus venetus</i> (Mill.) Wohlf.		нема / нема / нема

Ред. бр.	Породица	Латински назив	Српски назив	СЗВ / ЗВ / У
56		<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	багрем	нема / нема / нема
57		<i>Trifolium campestre</i> Schreb.	жута гуњица, енглеска детелина	нема / нема / нема
58		<i>Trifolium medium</i> L.		нема / нема / нема
59		<i>Vicia lathyroides</i> L.	граорица црвена ситна	нема / нема / нема
60	Fagaceae	<i>Fagus moesiaca</i> (K. Malý) Czezcott	буква	нема / нема / нема
61		<i>Quercus cerris</i> L.	цер	нема / нема / нема
62		<i>Quercus daleschampii</i> Ten.	Делашампијев китњак	нема / нема / нема
63		<i>Quercus frainetto</i> Ten.	сладун	нема / нема / нема
64		<i>Quercus petraea</i> (Matt) Liebl.	китњак	нема / нема / нема
65		<i>Quercus pubescens</i> Willd.	медунац	нема / нема / нема
66		<i>Quercus virgiliana</i> (Ten.) Ten.	крупнолисни медунац	нема / нема / нема
67	Geraniaceae	<i>Geranium lucidum</i> L.	иља црвена	нема / нема / нема
68		<i>Geranium macrorrhizum</i> L.	здравац	нема / ЗВ / нема
69	Hypericaceae	<i>Hypericum hirsutum</i> L.	пљускавица руњава	нема / нема / нема
70	Iridaceae	<i>Crocus kosaninii</i>	Кошанинијев шафран	нема / ЗВ / нема
71		<i>Iris sp.</i>	перуника	нема / нема / нема
72	Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	орак	нема / нема / нема
73	Juncaceae	<i>Juncus effuses</i> L.	сита гола	нема / нема / нема
74		<i>Luzula campestris</i> (L.) DC.	бекица	нема / нема / нема
75	Lamiaceae	<i>Ajuga reptans</i> L.	ивица, пузава ивица	нема / нема / нема
76		<i>Glechoma hederacea</i> L.	доброчица	нема / нема / нема
77		<i>Lamium amplexicaule</i> L.	мртва коприва	нема / нема / нема
78		<i>Lycopus europaeus</i> L.	вучја нога, гагамија	нема / нема / нема
79		<i>Mentha aquatic</i> L.	коњски босиљак, водена метвица	нема / нема / нема
80		<i>Thymus pulegioides</i> L.		нема / нема / нема
81	Liliaceae	<i>Erythronium dens-canis</i> L.	кошутац, пасји зуб	нема / нема / нема
82		<i>Ornithogallum umbellatum</i> L.		нема / нема / нема
83		<i>Ruscus aculeatus</i> L.	веприна, кострика, шимширка	нема / ЗВ [i] / У
84		<i>Ruscus hypoglossum</i> L.	језичаста кострика, веприна, непричац	нема / ЗВ / У

Ред. бр.	Породица	Латински назив	Српски назив	СЗВ / ЗВ / У
85	Lythraceae	<i>Lythrum salicaria</i> L.	врбица велика	нема / нема / нема
86	Malvaceae	<i>Alcea rosea</i> L.	питоми слез, трандовил	нема / нема / нема
87		<i>Tilia tomentosa</i> Moench	бела липа, сребрна липа, сребрнаста липа	нема / ЗВ / У
88	Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	бели дуд	нема / нема / нема
89	Oleaceae	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	бели јасен	нема / нема / нема
90		<i>Fraxinus ornus</i> L.	црни јасен	нема / нема / нема
91		<i>Ligustrum vulgare</i> L.	обична калина	нема / нема / нема
92	Orobanchaceae	<i>Lathraea squamaria</i> L.	потајница, грозничевац	нема / нема / нема
93		<i>Parentucellia latifolia</i> (L.) Caruel	видац, зорница	нема / нема / нема
94	Oxalidaceae	<i>Oxalis acetosella</i> L.	зечја соца, киселица	нема / нема / нема
95	Papaveraceae	<i>Chelidonium majus</i> L.	русопас, руса	нема / нема / нема
96		<i>Corydalis cava</i> (L.) Schweigg. & Korte	млађа	нема / нема / нема
97		<i>Corydalis solida</i> (L.) Clairv.	млађа црвенкаста	нема / нема / нема
98		<i>Fumaria officinalis</i> L.	димњача, росопас	нема / нема / нема
99	Pinaceae	<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	смрча	нема / нема / нема
100		<i>Pinus nigra</i> J. F. Arnold	црни бор	нема / нема / нема
101		<i>Pinus strobus</i> L.	Вајмутов бор	нема / нема / нема
102		<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	дуглазија	нема / нема / нема
103	Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i> L.	мушка боквица	нема / нема / нема
104		<i>Plantago media</i> L.	боквица	нема / нема / нема
105	Platanaceae	<i>Platanus acerifolia</i> (Aiton) Willd.	јаворолисни платан	нема / нема / нема
106	Poaceae	<i>Alopecurus pratensis</i> L.	лисичији реп	нема / нема / нема
107		<i>Festuca heterophylla</i> Lam.	власуља	нема / нема / нема
108		<i>Glyceria plicata</i> (Fr.) Fr.		нема / нема / нема
109		<i>Lolium perenne</i> L.	енглески љуљ	нема / нема / нема
110		<i>Poa trivialis</i> L.	обична ливадарка	нема / нема / нема
111	Polypodiaceae	<i>Polypodium vulgare</i> L.	слатка папрат	нема / нема / нема
112	Primulaceae	<i>Cyclamen hederifolium</i> subsp. <i>hederifolium</i> Aiton	вилаина косица	нема / ЗВ [ii] / нема
113	Ranunculaceae	<i>Anemone nemorosa</i> L.	бреберина, саса бела	нема / нема / нема

Ред. бр.	Породица	Латински назив	Српски назив	СЗВ / ЗВ / У
114		<i>Anemone ranunculoides</i> L.	бреберина жута, жута саса	нема / нема / нема
115		<i>Clematis vitalba</i> L.	павит	нема / нема / нема
116		<i>Ficaria verna</i> Huds.	златица, леђињак	нема / нема / нема
117		<i>Helleborus odoratus</i> Willd.	кукурек	нема / нема / нема
118		<i>Isopyrum thalictroides</i> L.	минђушица	нема / нема / нема
119		<i>Ranunculus millefoliatus</i> Vahl	бурђевче	нема / нема / нема
120		<i>Ranunculus repens</i> L.	новчић, пузави љутић	нема / нема / нема
121		<i>Thalictrum flavum</i> L.	вредовац, преводер	нема / нема / нема
122	Rosaceae	<i>Arenaria agrimonioides</i> (L.) DC.	павловац	нема / нема / нема
123		<i>Crataegus monogyna</i> Jacq. subsp. <i>monogyna</i>	бели глог, глог, глоговина, чобанчица	нема / ЗВ / У
124		<i>Fragaria vesca</i> L. subsp. <i>vesca</i>	шумска јагода, јагода, мамица	нема / ЗВ / У
125		<i>Geum urbanum</i> L.	зечија стопа	нема / нема / нема
126		<i>Malus sylvestris</i> (L.) Mill.	дивља јабука	нема / нема / нема
127		<i>Potentilla chrysantha</i> Trev. subsp. <i>amphibola</i> (Schur) Soják		нема / ЗВ / нема
128		<i>Potentilla hirta</i> L.	вурочна трава	нема / нема / нема
129		<i>Potentilla micrantha</i> DC.	јалова јагода, петопрета	нема / нема / нема
130		<i>Prunus avium</i> (L.) L.	дивља трешња	нема / нема / нема
131		<i>Prunus domestica</i> L.	шљива	нема / нема / нема
132		<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch	бресква	нема / нема / нема
133		<i>Pyrus communis</i> subsp. <i>pyraster</i> (L.) Ehrh.	дивља крушка	нема / нема / нема
134		<i>Rosa arvensis</i> Huds.		нема / нема / нема
135		<i>Rosa canina</i> L.	дивља ружа, шипак, шипурак	нема / ЗВ / У
136		<i>Rubus hirtus</i> aggr.	купина	нема / нема / нема
137		<i>Sorbus aucuparia</i> L.	јаребика	нема / нема / нема
138		<i>Sorbus torminalis</i> (L.) Crantz	брекиња	нема / нема / нема
139	Rubiaceae	<i>Cruciata laevipes</i> Opiz		нема / нема / нема
140		<i>Galium odoratum</i> (L.) Scop.	лазаркиња, броћаница	нема / ЗВ / У
141	Salicaceae	<i>Populus alba</i> L.	бела топола	нема / нема / нема
142		<i>Populus euamericana</i>	евроамеричке црне тополе	нема / нема / нема

Ред. бр.	Породица	Латински назив	Српски назив	СЗВ / ЗВ / У
143		<i>Populus tremula</i> L.	јасика, трепелика	нема / нема / нема
144		<i>Salix caprea</i> L.	врба ива	нема / нема / нема
145	Sapindaceae	<i>Acer campestre</i> L.	клен	нема / нема / нема
146		<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	горски јавор	нема / нема / нема
147		<i>Acer tataricum</i> L.	жешља	нема / нема / нема
148		<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	дивљи кестен	нема / нема / нема
149	Saxifragaceae	<i>Chrysosplenium alternifolium</i> L.	помама	нема / нема / нема
150		<i>Saxifraga rotundifolia</i> L.	дуњолеп	нема / нема / нема
151	Scrophulariaceae	<i>Veronica arvensis</i> L.	вереница пољска	нема / нема / нема
152		<i>Veronica chamaedrys</i> L.	змијина трава	нема / нема / нема
153		<i>Veronica montana</i> L.		нема / нема / нема
154	Solanaceae	<i>Atropa bella-donna</i> L.	велебиље	нема / нема / нема
155	Ulmaceae	<i>Ulmus minor</i> Mill.	пољски брест	нема / нема / нема
156		<i>Ulmus montana</i> Stokes	брдеки брест	нема / нема / нема
157	Viburnaceae	<i>Sambucus ebulus</i> L.	авдика	нема / нема / нема
158		<i>Sambucus nigra</i> L.	зова	нема / нема / нема
159		<i>Viburnum lantana</i> L.	црна удика, калина	нема / нема / нема
160	Violaceae	<i>Viola reichenbachiana</i> Boreau		нема / нема / нема
161		<i>Viola tricolor</i> L.	дан и ноћ	нема / нема / нема

Легенда:

СЗВ – строго заштићене дивље врсте

ЗВ – заштићене дивље врсте

У – прилог I Уредбе о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне

i — Директива о стаништима

ii — CITIES врста

Прилог 2: Приказ евидентираних врста птица на подручју СП „Кањон реке Вучјанке“

Научни назив / Српски назив	Гнездећи статус / Национална заштита	Национална црвена листа / Светска црвена листа	Бернска конвенција / Директива о птицама	Врсте од значаја за очување у Европи (SPEC)
<i>Accipiter gentilis</i> / јастреб	гнездарница / заштићена	NT / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Accipiter nisus</i> / кобац	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Aegithalos caudatus</i> / дугорепа сеница	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	III / нема	Non SPEC
<i>Alauda arvensis</i> / пољска пева	потенцијална гнездарница / строго заштићена	LC / LC	III / ПВ	SPEC 3
<i>Anthus trivialis</i> / шумска трептељка	потенцијална гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	SPEC 3
<i>Buteo buteo</i> / мишар	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Carduelis carduelis</i> / чешљугар	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Cecropis daurica</i> / даурска ласта	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Certhia brachydactyla</i> / дугокљуну пузић	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Chloris chloris</i> / зелентарка	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Ciconia ciconia</i> / бела рода	пролазница / строго заштићена	LC / LC	II / I	Non SPEC
<i>Cinclus cinclus</i> / воденкос	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Circus gallicus</i> / змијар	гнездарница / строго заштићена	NT / LC	II / I	Non SPEC
<i>Coccothraustes coccothraustes</i> / батокљун	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Columba palumbus</i> / гривнаш	гнездарница / заштићена	LC / LC	нема / IIA; IIIA	Non SPEC
<i>Corvus corax</i> / гавран	гнездарница / заштићена	LC / LC	III / нема	Non SPEC
<i>Coturnix coturnix</i> / препелица	пролазница / заштићена	LC / LC	III / ПВ	SPEC 3
<i>Cuculus canorus</i> / кукавица	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	III / нема	Non SPEC

Научни назив / Српски назив	Гнездарница статус / Национална заштита	Национална црвена листа / Светска црвена листа	Бернска конвенција / Директива о птицама	Врсте од значаја за очување у Европи (SPEC)
<i>Cyanistes caeruleus</i> / плава сеница	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Delichon urbicum</i> / градска ластва	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	SPEC 2
<i>Dendrocopos major</i> / велики шарени делић	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Dryobates minor</i> / мали шарени детлић	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Dryocopus martius</i> / црна жуна	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / I	Non SPEC
<i>Emberiza cia</i> / стрнадица камењарка	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Erithacus rubecula</i> / црвендаћ	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Falco peregrinus</i> / сиви соко	бивша гнездарница / строго заштићена	EN / LC	II / I	Non SPEC
<i>Falco tinnunculus</i> / ветрушка	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	SPEC 3
<i>Fringilla coelebs</i> / зеба	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	III / нема	Non SPEC
<i>Hirundo rustica</i> / сеоска ластва	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	SPEC 3
<i>Garrulus glandarius</i> / сојка	гнездарница / заштићена	LC / LC	нема / ПБ	Non SPEC
<i>Lullula arborea</i> / шумска шева	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	III / I	SPEC 2
<i>Luscinia megarhynchos</i> / мали славуј	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Motacilla alba</i> / бела плиска	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Motacilla cinerea</i> / поточна плиска	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Muscicapa striata</i> / сива мухарица	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	SPEC 2
<i>Oriolus oriolus</i> / вуга	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC

Научни назив / Српски назив	Гнездећи статус / Национална заштита	Национална црвена листа / Светска црвена листа	Бернска конвенција / Директива о птицама	Врсте од значаја за очување у Европи (SPEC)
<i>Passer domesticus</i> / врабац покућар	гнездарица / заштићена	LC / LC	нема / нема	SPEC 3
<i>Parus major</i> / велика сеница	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Periparus ater</i> / јелова сеница	потенцијална гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Phoenicurus phoenicurus</i> / обична црвенрепка	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Phylloscopus collybita</i> / обичан звиждак	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Picus canus</i> / сива жуна	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / I	Non SPEC
<i>Picus viridis</i> / зелена жуна	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Poecile palustris</i> / планинска сеница	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Prunella modularis</i> / обичан попић	пролазница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Ptyonoprogne rupestris</i> / горска ласта	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Pyrrhula pyrrhula</i> / зимовка	потенцијална гнездарица / строго заштићена	LC / LC	III / нема	Non SPEC
<i>Regulus regulus</i> / краљић	пролазница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Saxicola rubetra</i> / обична траварка	пролазница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	SPEC 2
<i>Serinus serinus</i> / жутарица	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	SPEC 2
<i>Sitta europaea</i> / бргљез	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Strix aluco</i> / шумска сова	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Sturnus vulgaris</i> / чворак	гнездарица / заштићена	LC / LC	нема / ПИБ	SPEC 3
<i>Sylvia atricapilla</i> / црноглава грмуша	гнездарица / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC

Научни назив / Српски назив	Гнездарница статус / Национална заштита	Национална црвена листа / Светска црвена листа	Бернска конвенција / Директива о птицама	Врсте од значаја за очување у Европи (SPEC)
<i>Sylvia communis</i> / обична грмуша	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	нема / нема	нема
<i>Sylvia curruca</i> / грмуша чаврљанка	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Troglodytes troglodytes</i> / царих	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	II / нема	Non SPEC
<i>Turdus merula</i> / кос	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	III / IIIB	Non SPEC
<i>Turdus philomelos</i> / дрозд певач	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	III / IIIB	Non SPEC
<i>Turdus viscivorus</i> / дрозд имелаш	гнездарница / строго заштићена	LC / LC	III / IIIB	Non SPEC

ЛЕГЕНДА:

Национална заштита: строго заштићена дивља врста, заштићена дивља врста – врсте које су угрожене или могу постати угрожене и које су посебно значајне из генетичких, еколошких, екосистемских, научних, здравствених и економских разлога (Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива; „Службени гласник РС“, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016“);

Бернска конвенција: Саставни део Бернске конвенције су спискови строго заштићених врста и фауне (прилог II) и списак заштићених врста фауне (прилог III), које захтевају законодавне и административне мере да би се обезбедило очување њихових станишта. Конвенција Савета Европе о очувању европске дивље флоре и фауне ин природних станишта, познатија као Бернска конвенција (Convention on the Conservation of European WildLife and Natural Habitats, Bern Convention) <https://www.coe.int/en/veb/bern-convention>, је обавезујући међународни правни инструмент у области очувања природе. Обухвата целокупно природно наслеђе европског континента, са циљем очувања дивљих врста биљака и животиња и њихових природних станишта;

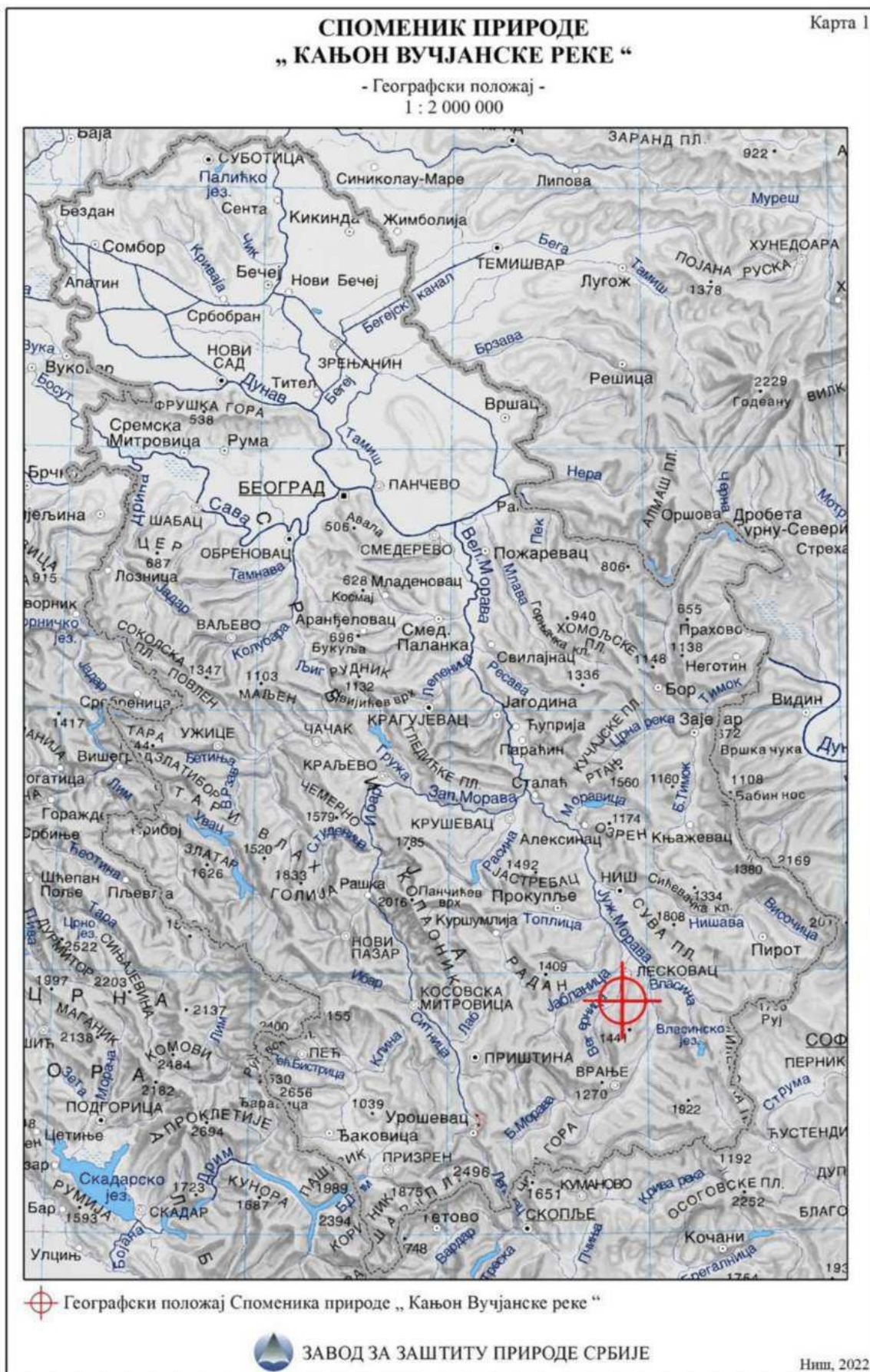
Национална црвена и светска црвена листа врста класификованих у категорије угрожености по установљеној методологији Међународне уније за заштиту природе (IUCN): LC – најмања брига, NT – скоро угрожене, VU – рањиве, EN – угрожена, односи се на категорије врста из Црвене књиге фауне Србије – птице;

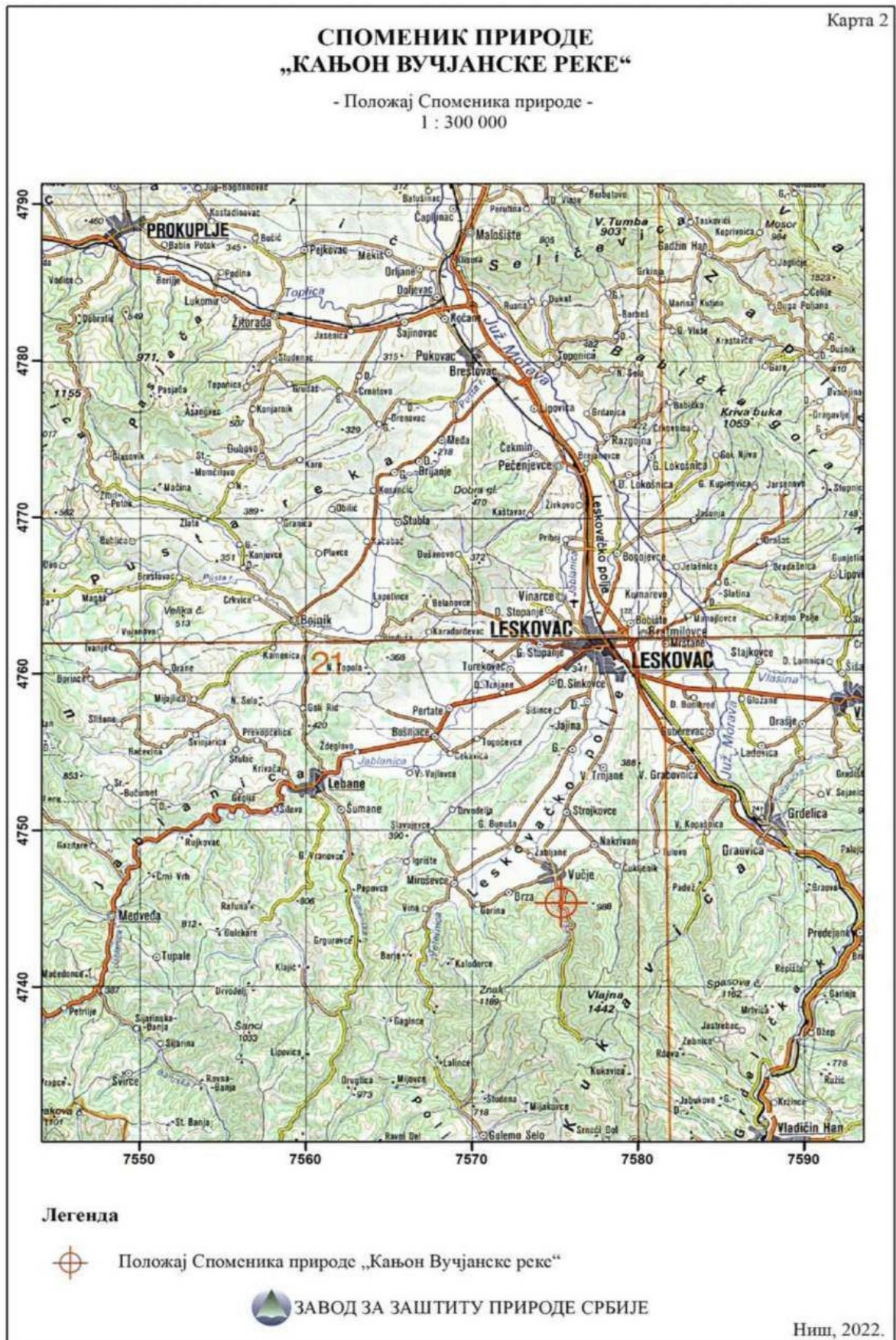
Директива о заштити дивљих птица у ЕУ: I (додатак 1) - врсте за које се успостављају подручја посебне заштите; II (додатак 2) - врсте за које ће државе чланице предузети неопходне мере за одржавање популација врста на нивоу који одговара посебно еколошким, научним и културним захтевима, узимајући у обзир економске и рекреативне захтеве, или да се прилагоди популацији ових врста до тог нивоа и III (додатак 3) - врсте за које ће државе чланице предузети потребне мере за очување, одржавање или поновно успостављање довољне разноврсности и предела станишта;

Врсте од значаја за очување у Европи (SPEC): SPEC 1 (*European species of global conservation concern*) - Европске врсте које су од значаја за заштиту на глобалном нивоу,

будући да су угрожене у оквиру својих остварених области распрострањења; SPEC 2 (*Species with global population concentrated in Europe and with unfavourable conservation status in Europe*) - врсте чије су глобалне популације сконцентрисане у Европи и имају неповољан конзервациони статус; SPEC 3 (*Species not concentrated in Europe but with unfavourable conservation status in Europe*) - врсте чије су глобалне популације сконцентрисане ван Европе и имају неповољан конзервациони статус у Европи.

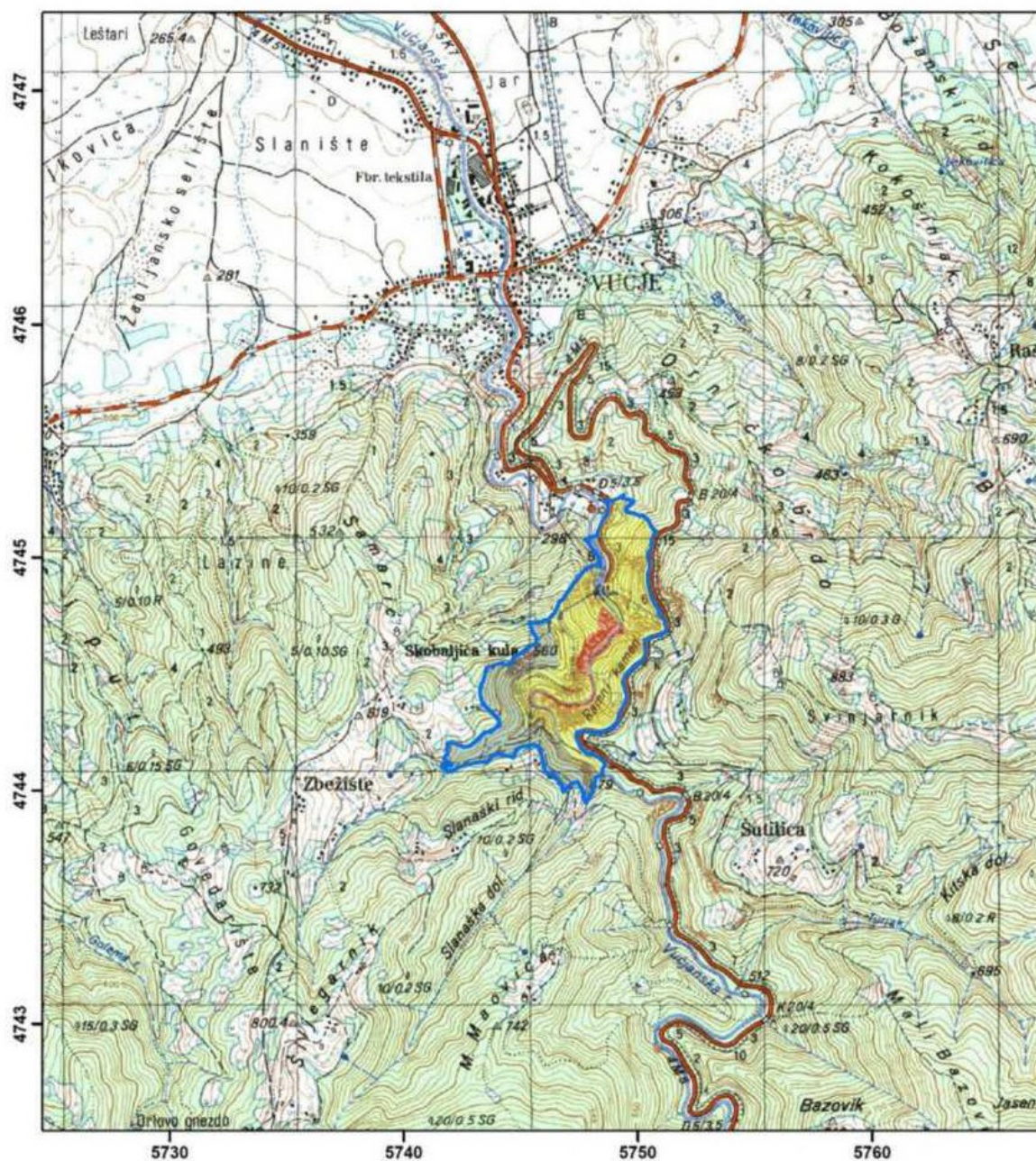
КАРТОГРАФСКИ ПРИЛОЗИ:

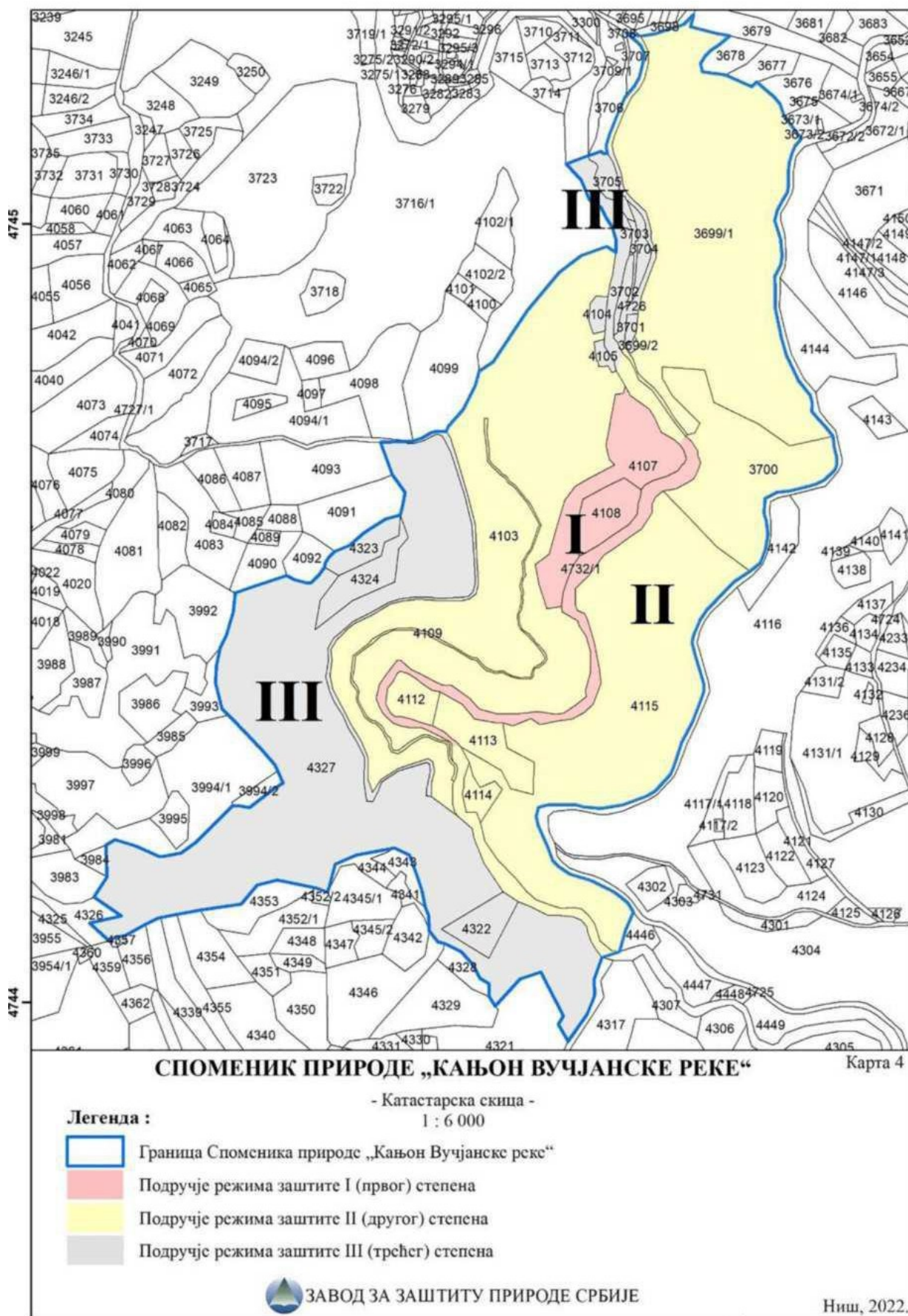
СПОМЕНИК ПРИРОДЕ „КАЊОН ВУЧЈАНСКЕ РЕКЕ“

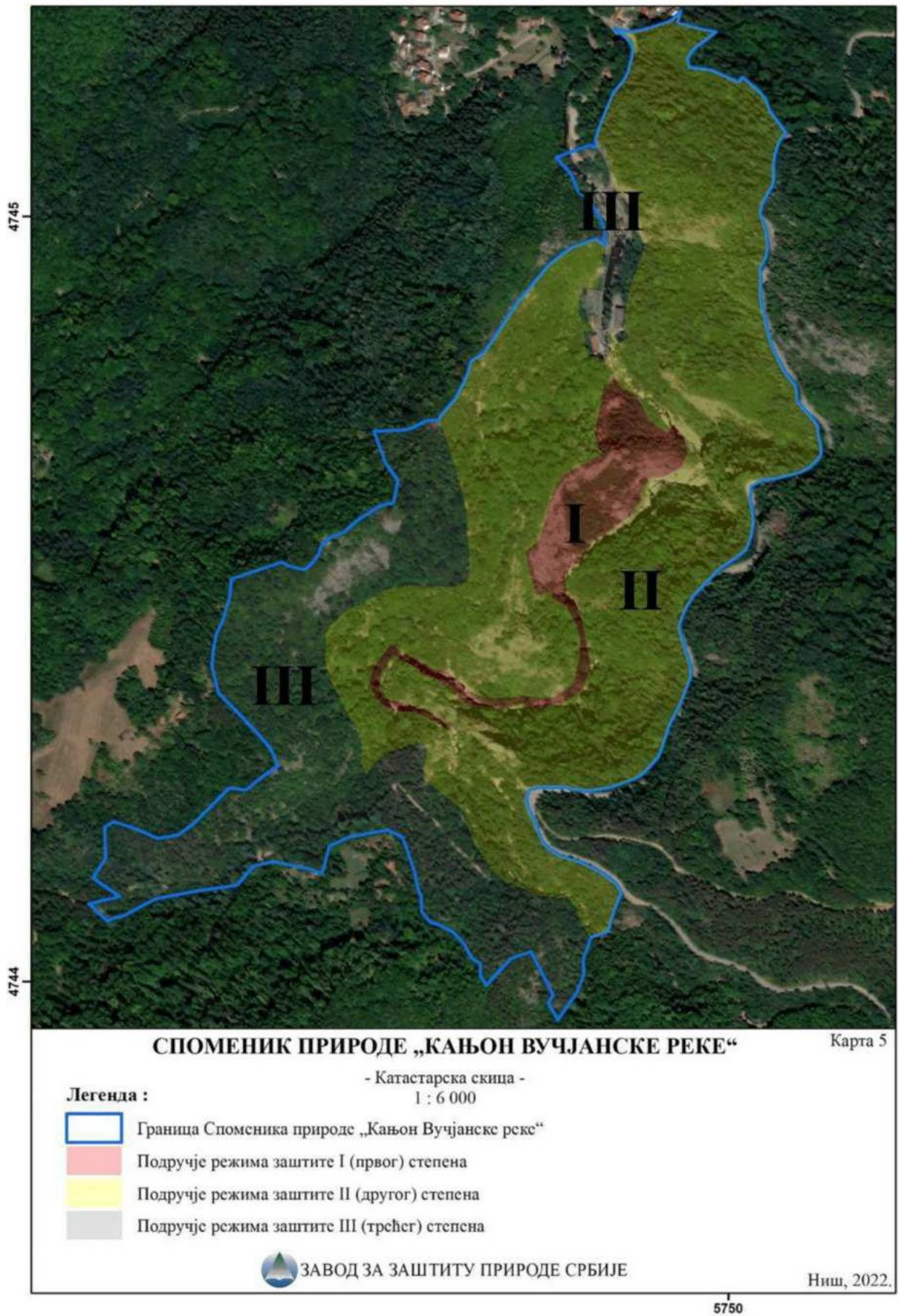
1 : 25 000

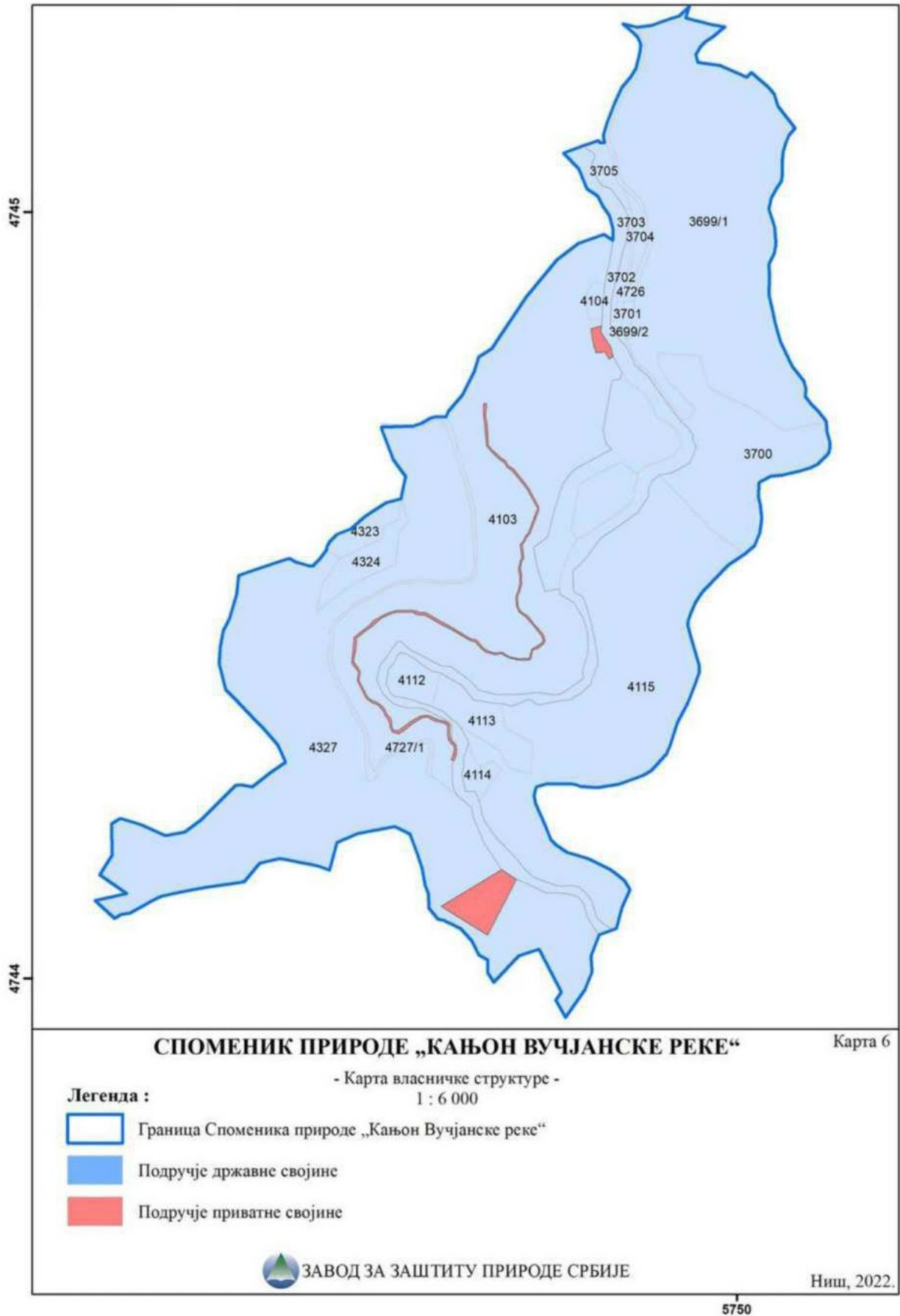

Легенда :

- Граница Споменика природе „Кањон Вучјанске реке“
- Подручје режима заштите I (првог) степена
- Подручје режима заштите II (другог) степена
- Подручје режима заштите III (трећег) степена

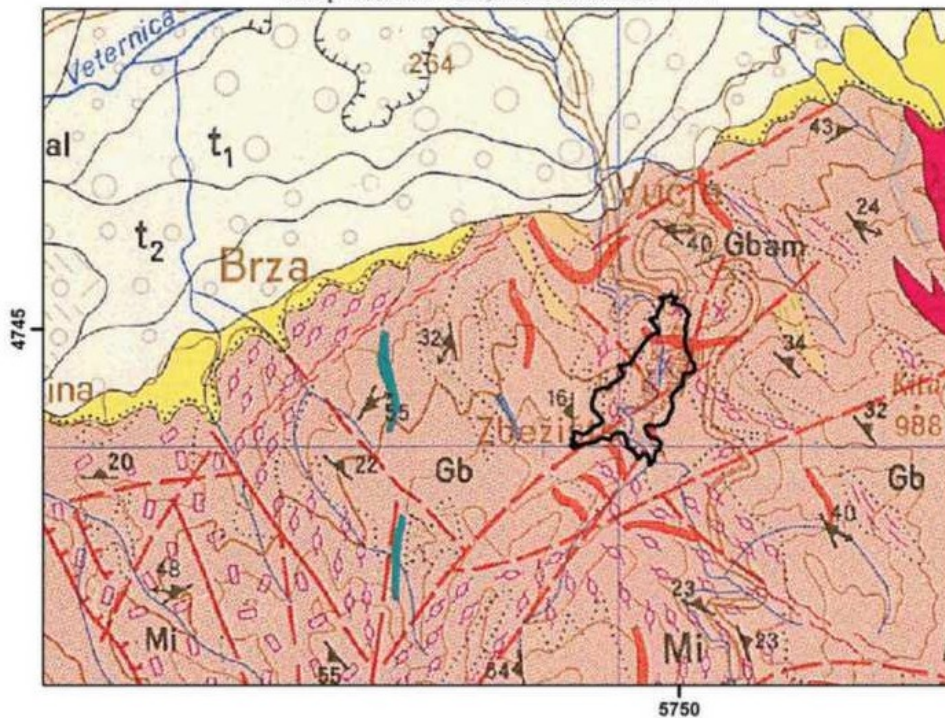

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ „КАЊОН ВУЧЈАНСКЕ РЕКЕ“

Геолошка карта

1 : 50 000

- извор података: ОГК, лист Лесковац К34-44

Легенда

 Граница Споменика природе „Кањон Вучјанске реке“

Легенда картираних јединица

 Алувијум	 Хомогени метагранитоиди влајне
 Прва речна тераса	 Амфиболски шкриљци и амфиболити
 Друга речна тераса	 Мигматити (Mi): b-мигматити са статичком метабластозом е-октасто-амигалоидни ембрешити
 Глиновито-песковита серија	 Ситнозрни биотит-амфиболски гнајсеви
 Пергамити	 Ситнозрни биотитски гнајсеви

Легенда стандардних ознака

 Нормална граница утврђена, покривена	 Статистички пад фолијације, елементи пада
 Постепен литолошки прелаз утврђен и покривен	 Елементи пада линеације, пад линеације
 Ерозиона или тектонски-ерозиона граница	 Расед без ознаке карактера: осматран, покривен и фотогеолошки осматран